

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

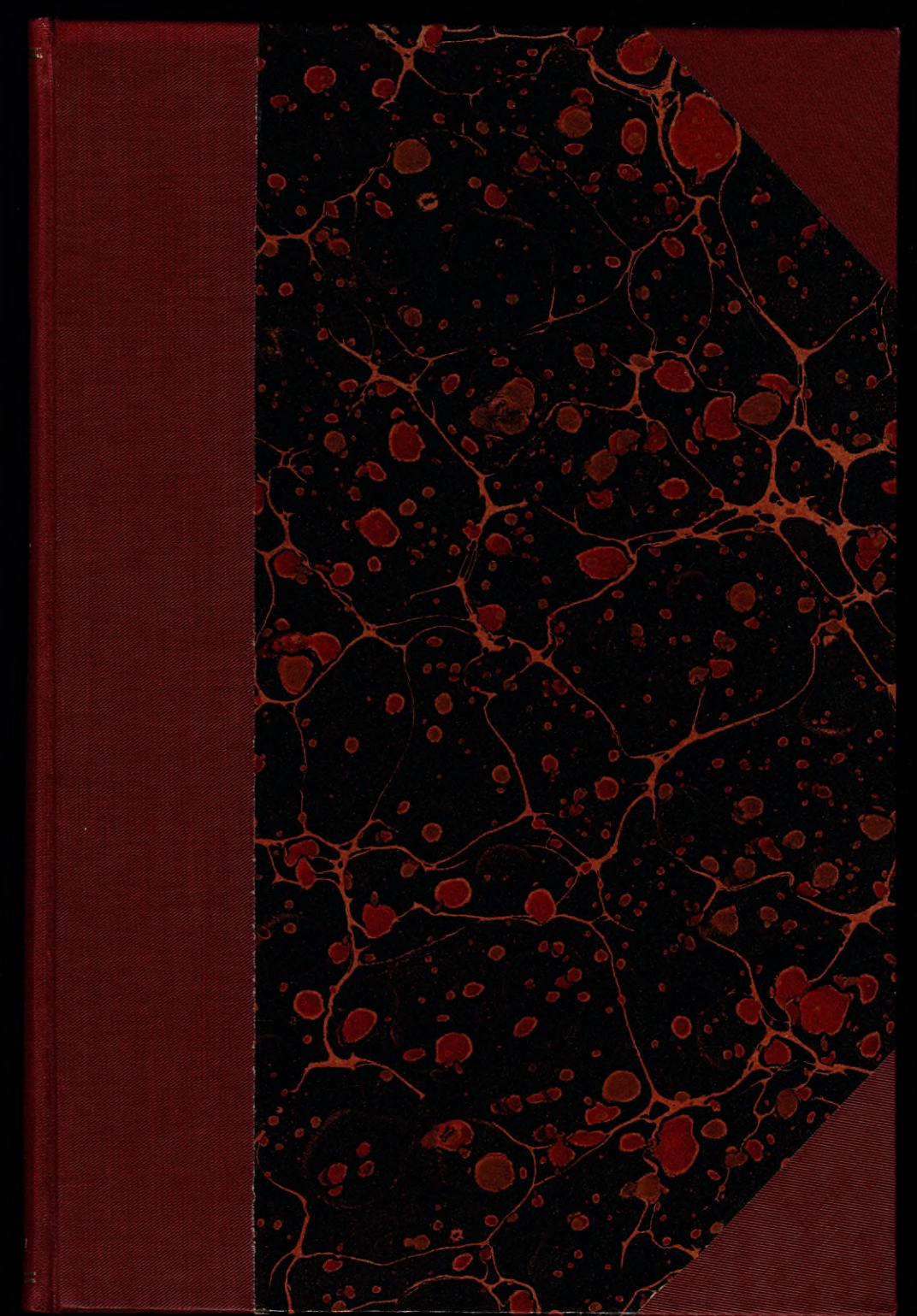
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

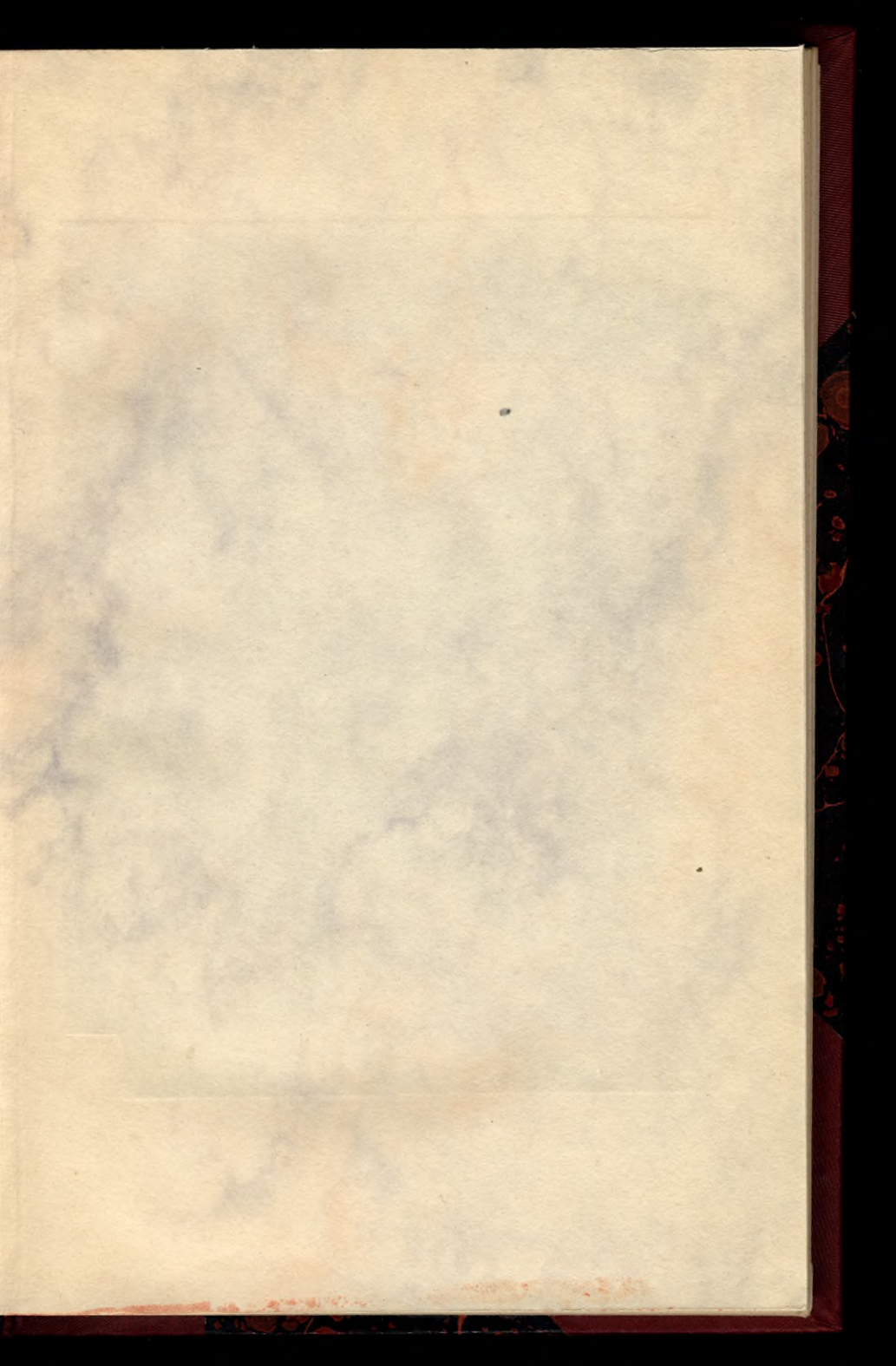
UPPSALA
UNIVERSITET

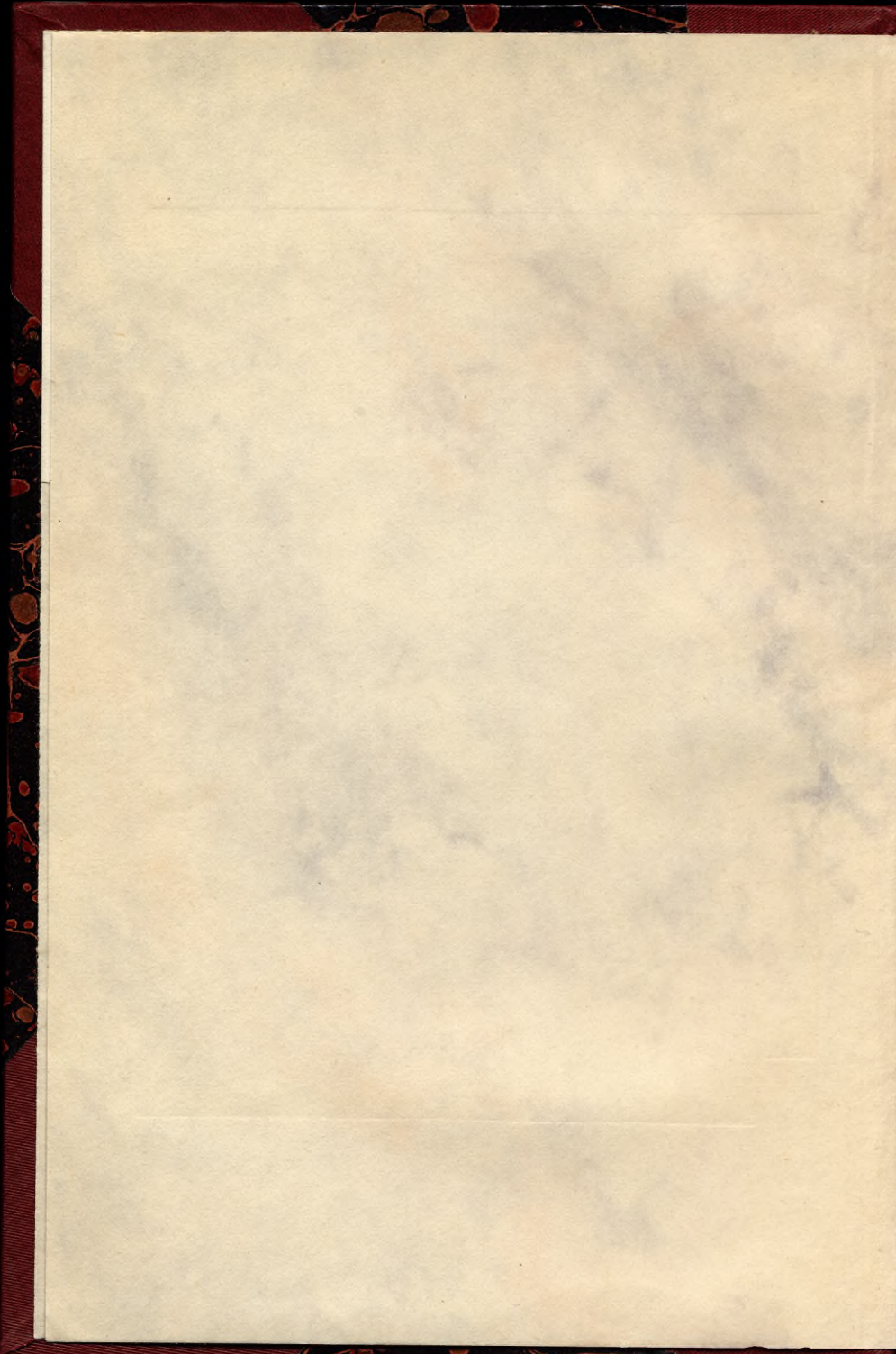

Allmänna Sektionen

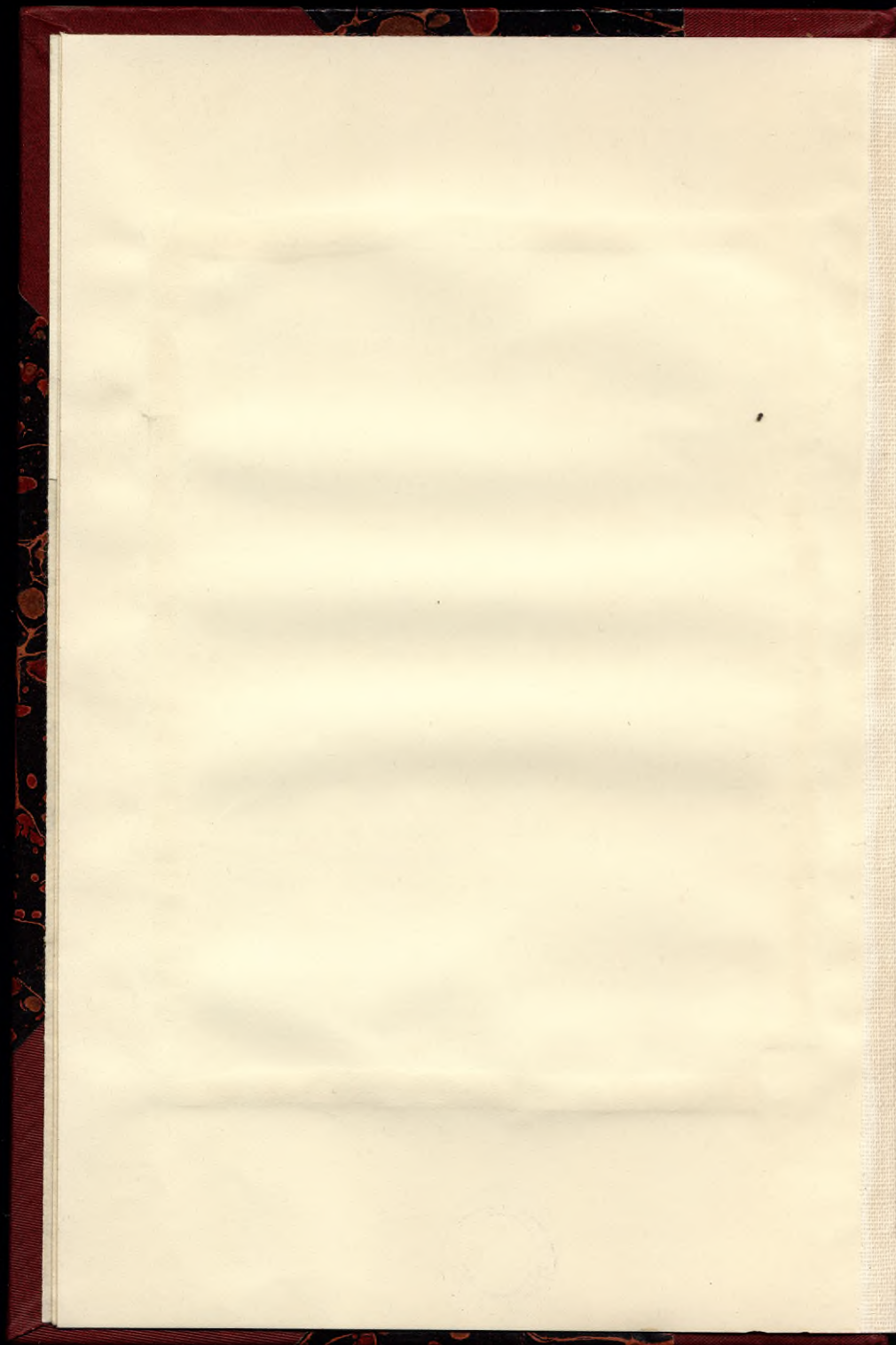
Litt.
Sv.

LANDALAPOUKARNE

*Lit.
So.*

LANDALAPOJKARNE.

BERÄTTELSE FRÅN GÖTEBORGS BELÄGRING ÅR 1644

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM,

F. & G. BEIJERS BOKFÖRLAGSAKTIEBOLAG.

So.
 $\frac{35}{265}$

JANDALAPOLKARNE

BERNARDINUS

MALMÖ, 1894.

M. POLHEIMERS BOKTRYCKERI.

I.

Då den yttersta spetsen af Hollsunds udde, som emot sydvest afslutar utmarken Draget, utgörande nordvestra stranden af Kungsbacka, — eller Odensalafjärden, låg en oansenlig koja inkilad i en skroflig klippremsa, mot hvars ena vägg den lilla, menckliga boningen stödde ena långsidan. Utrymmet framför motsatta sidan, der den låga ingången var anbragt, hade endast så stor bredd, att en mencklig varelse i sender kunde gå fram der. Kommo flere på en gång, måste de ovilkorligen arrangera en så kallad "gåsmarsch."

Denna koja innehades af den gamle fiskaren Bure Folkesson, som till hjelpreda på gamla dagar hade sondottren Märtha, en hurtig och rask flicka om blott aderton år.

Gubben Bure hade namn om sig att höra till de mest ordkarge i hela Draget, men då han yttrade någonting, var det alltid med en kläm, som ovilkorligt måste göra verkan. Dertill var han af naturen ytterst envis och hvad han en gång föresatte sig att göra, det skulle också ske, äfven om aldrig så många och stora hinder reste sig upp emot honom. Och att det icke var så godt att tagas med en sådan, det hade mer än en, nogsamtt fått erfara.

Dessemellan var gubben Bure vek som ett barn och tog man honom riktigt "på det ömma", det vill säga fick hans hjertas innersta strängar att vibrera, då kunde man få honom att göra hvad som helst, blott det öfverensstämde med hans egna grundsatser, ty på dem höll han troget, och ibland kanske också något ensidigt.

Det var utan tvifvel hafvet, det skiftande hafvet med sina många, olika nöjen och faror, som uppfostrat denna natur, ty på hafvet hade gubben Bure lefvat ända sedan barndomen. Det hade varit så godt som hans vagga, ty en dag, ett par timmar efter en fisketur, i hvilken hans moder deltagit, hade hon födt fram honom; kanske skulle det också blifva hans graf.

Den som lefver på landbacken, eller är, såsom fiskaren och sjömannen säga, en landkrabba, som endast vågar plöja det våta elementet i beqväma och säkra farkoster, han kan svårigen göra sig ett begrepp om hvad de få utstå, hvilka äro hänvisade till hafvet för att ur dess djup hemta sin, mången gång knappa, ja ibland otillräckliga föda. Han tror att allt går som en dans.

Ja, på sätt och vis kan han hafva rätt, ty ej sällan är den djerfve fiskarens bana en dans öfver hvitskummiga, fräsande, böljor, der stormen bjuder på en infernaliskt tjutande musik, och ofta inträffar det, att denna dans slutar med en döddans. Derpå äro också dessa hafvets söner fullt beredde, och deraf också den veklighet och ödmjukhet, som oftast röjes hos dem.

Om gubben Bure var ordkarg af sig, så var Märtha, åtminstone i detta hänseende hans fullkomliga motsats. För henne lekte snart sagdt hela världen och såg hon något trumpet ansigte bland sina jemnåriga, qvinliga bekanta, då var hon genast framme med någonting, som hade till uppgift att skingra bekymren och ej sällan lyckades hon, att med sitt glada lynne sprida glädjens solsken öfver de förut molnhöljda pannorna. Derför gick också talet bland ungdomen på Draget, när ledsnaden fick makt med någon:

“Gå bara till Märtha på Hollsunds udde och du blir genast bättre.”

Det var ganska tidigt på morgonen en af de första dagarne af april månad år 1644. De närmast föregående dagarne hade varit ytterst ruskiga och hindrat gubben Bure från att komma ut på hafvet och därför var han icke vid godt humör. En riktig “tvärvigg” var han redan då han steg ur bädden, och ännu värre blef det när han stack näsan utom dörren.

Han var just i farten med att gjuta ut sin galla öfver naturen, då han i stället plötsligt satte båda händerna öfver ögonen, då han fick se en båt komma dansande öfver Odensalafjärden. Skummet yrde kring bogen och styrbords reling låg nära nóg i jemnhöjd med vattenytan under tryck af det hårdt skotade seglet.

“Det var mig en djerf baddare“, utropade gubben Bure och skyndade ned till vattenbrynet. “Undrar om det inte är Sten? Det ser åtminstone så ut!”

Gubben hade rätt. Den djerfve seglaren var fiskaren Sten, bosatt på Kalfholmen i norra delen af den nyss nämnda fjärden, som också bär namnet Kungsbackafjärden.

Den lilla båten dansade som en fjäder öfver vågorna och satte slutligen kurs rakt på Hollsunds udde. Det dröjde icke heller länge, förrän den låg väl förtojd vid den lilla stenbryggan.

“Hvad står nu på?” utbrast Bure Folkesson med verklig förvåning. “Du ser ju ut som om -- —”

“Det är inte tid att prata länge nu“, afbröt Sten och skakade häftigt på hufvudet. “Vi ha snart dansken här och -- —”

Nu var det Bures tur att göra afbrott och han gjorde det också med ett visst eftertryck:

“Hvad säger du, pojke? Kommer juten hit?”

“Jo, jo, men.“

“Hur vet du det?”

“Jag var i går inne i Kungsbacka och då kom det ett ridande ilbud från Horn i Skåne, att danske

kungen för ett par dagar sedan lemnat Köpenhamn och med hela sin flotta styrt norr ut.“

Gubben Bure ref sig betänkligt i det ännu tofviga håret. Villrådigheten stod tydligen att läsa i hans ögon. Slutligen ämnade han afgifva ett svar, men hindrades derifrån genom att Märtha, som varseblifvit Stens ankomst, hastigt slog upp stugdörren och sprang ut.

“Jag märker på farfar, att du inte kommer med glada nyheter“, utbrast hon och lindade sina armar kring den unge fiskarens hals. “Hvad har nu hänt igen?”

Sedan Sten med några få ord redogjort för hvad gubben Bure fått veta, syntes den unga flickan en stund tvehågsen och tankfull. Slutligen utbrast hon!

“Det är allt bäst att vi genast begifva oss till Göteborg.“

“Tror du det?” menade gubben Bure.

“Ja, Märtha har nog rätt“, inföll Sten. “Troligen kommer juten att härja och bränna längs kusterna allt hvad han kan, och då är det bäst att vara i säkerhet.“

“Följer du med?” sporde gubben hastigt.

“Ja visst“, svarade den unge fiskaren. Inte vill jag lemna Märtha så godt som ensam när en fara hotar.“

Nu började i den lilla stugan på Hollsunds udde ett stök, som varade ett par timmar. Både Stens och Bures farkoster belastades så mycket rådligt var, och straxt före solnedgången stucko de tvenne båtarna samtidigt ut. Märtha tog plats i Stens farkost; sin egen skötte Bure Folkesson ensam.

Den gynnande vinden förde snabbt de tvenne båtarna i riktning mot Göteborg. När de passerade södra udden af Malön, utbrast den unga flickan, under det hon pekade mot söder:

“Det är bestämdt juten, som kommer der.“

I den omnämnda riktningen syntes också vid horisonten en väldig segelmassa.

“Ja, det är juten“, utbrast den unge fiskaren, “men nog ska vi hinna Göteborg före honom.“

Med dessa ord skotade han seglen ännu hårdare. Gubben Bure följde exemplet och sida vid sida ilade de båda farkosterna i riktning mot det föresatta målet.

II.

Den danska afundsjukan öfver svenskarne framgångar i Tyskland under trettioåriga kriget gaf sig luft på mångahanda sätt, synnerligast genom den så kallade Öresundstullen. Medelst denna trakasserades svenskarne på det mest småkitsliga sätt, och att detta skulle väcka ondt blod inom vårt fädernesland, är ju helt naturligt. Om man tror, att denna tull kom danska staten till godo, så bedrager man sig storligen; den tillföll nästan uteslutande danske konungens enskilda kassa och låg honom alltså på det varmaste om hjertat, hvadan han på det mest energiska sätt protesterade mot dess upphörande. Kristian IV hänförde Öresund till "Danmarks strömmar", och på dem, menade han, hade ej någon främmande makt rättighet att färdas fram utan att erlægga tull. Det synes dock af gamla handlingar som om svenskarne af ålder skulle åtnjutit tullfrihet i Öresund, men detta var dock endast på papperet genom fördraget i Stettin 1570.

Sveriges allt mera växande tillstånd på slöjdernas och handelsn områden gjorde konung Kristian det största hufvudbry, aldri helst som Danmark i dessa hänseenden låg betydligt efter. Tullen skulle nu tillgripas och genom den hoppades danske kungen att småningom "hindra eller kanske tillintetgöra Sveriges växande välstånd." Missämjan hos de sjömakter, hvilka drefvo handel på Östersjön blef allt större och det var holländarne, som togo det första steget till repressalier. Trots det att konung Kristian, som nu började

att oroas och lofvade en betydlig lindring i den dryga tullen, afsände dessa holländare en utomordentlig beskickning till Stockholm för att afhandla om förbund mellan Sverige och Holland gent emot prejerierna i Öresund. Detta förbund blef också afslutadt.

¶ Dock återstodo ännu många "om" och "men", isynnerhet som Axel Oxenstierna till en början ganska ifrigt rådde till fred och att ännu tåla danskarnes orättvisor. Slutligen öfvergick han likväl på deras sida, hvilka röstade för kraftiga åtgärder, hvarefter kriget enhälligt blef beslutadt.

Men, nu kom en annan fråga: Hur skall kriget föras? Efter många och långa underhandlingar beslöt det svenska rådet att Torstensson skulle på en tid lemna den österrikiske kejsaren i fred, småningom draga sig mot norr och derpå raskt intalla i Holstein, som då lydde under Danmark.

Jakob Törnsköld sändes med denna instruktion till Torstensson, som då förde kriget i de så kallade kejsarlige arfländerne. Det dröjde länge innan han kom fram och rådet i Stockholm började blifva oroligt. Slutligen spriddes det ryktet, att Torstensson hade dragit norr ut, och rådet förstod då, att han erhöållit dess befallningar. Och just samtidigt hemkom Törnsköld och försäkrade att han väl utfört sitt ärende. Då blef rådet lugnt och rustningarne bedrefvos med all ifver. Till Skåne sändes Gustaf Horn, just samme man, som i slaget vid Breitenfeld (Leipzig), den 7 september 1631 genom sin energi och sin fältherreskicklighet beredde svenskarne den lysande segern. Stora flottan under Klas Fleming skulle med all makt sysselsätta den danska och Torstensson beordrades att från Tyskland genast och kraftigt infalla i Holstein. Mot dessa angrepp ansågs Danmark icke kunna försvara sig och detta besannade sig äfven.

Det var ett högst vidsträckt område, på hvilket Sverige nu måste kriga, nemligen ända från Lapplands gräns och ned till södra Tyskland. Också är detta år, 1644, ett bland de mest märkvärdiga i Sveriges histo-

ria, ja, till och med i visst hänseende det aldrig märkvärdigaste.

Norge, som då hörde till Danmark, styrdes af Hannibal Sehested, en kraftfull man och gift med en af Kristian den fjerdas många oäkta döttrar. Han understödde på alla möjliga sätt sin svärfader och var egentligen den, som mest af alla, gifvo svenskarne att göra.

Landskapet Jemtland hörde då till Norge och der uppblossade snart en fejd, som fått namnet Hannibals- (eller Balse-) fejden. Den fördes med vexlande lycka, till en början med framgång från svenska sidan. Det var Henrik Fleming, som käckt försvarade Jemtland, mot Jakob Ulfeld, isynnerhet vid Råfsund, der norrmännentvungos att vika tillbaka inom sin gräns.

Frösön, der Östersund nu är beläget, innehades länge med framgång af Johan Strijk. Slutligen kom en norsk styrka, med hvilken jemtlandingarne förenade sig. De kringrände och belägrade ön. Deras antal uppskattades till närmare fyra tusen man. Flera angrepp gjordes, men den tappre Strijk ville ej höra talas om någon dagtingan. I en månads tid försvarade han hela Frösön, men tvangs slutligen af öfvermakten att innesluta sig i den derstädes belägna skansen, der han i fulla sju veckors tid manligt trotsade öfvermakten.

Den svenska styrkan uthärdade der de mest våldsamma stormlöpningar och sammansmälte naturligtvis under tiden ganska betydligt. Slutligen var skansens besättning ej mera än fyratio man i krigsdugligt skick, utom anföraren. Då såg sig denne omsider tvungen att kapitulera. Och dermed var det också slut på detta fälttåg.

Äfven i Dalarne reste sig folket, på uppmaning af sin landshöfding, Kruse, tågade under anförande af kaplanen i Elfdalen, Daniel Buschovius, innemot två hundra man starka, till Särna, Idre och Hede bygdelag. Buschovius nekade visserligen till en början, "att föra lekamliga vapen" men öfvertalades slutligen dertill.

Såsom biträde stod länsmannen vid hans sida. Under det denne var som bäst sysselsatt med att utdela krut åt allmogen, råkade detta att fatta eld med den följden, att länsmannen så illa brändes, att han ej kunde medfölja, hvadan Buschovius ensam blef öfverbefälhafvare. En gammal knekt, beväpnad med en af den tidens väldiga muskötter, samt klockaren i Elfdalen, bärande sockenbudstyg och handbok, voro prestens adjutanter. Långa jagtbyssor, spjut och bågar, voro allmogens krigiska utrustning.

Den 18 mars 1644 aftågade skaran och efter en skidfärd, som räckte i fyra dagar, kom den, alldeles oväntadt, ned till Särndalen. Byn Särna blef hastigt omringad och innevånarne gifvo sig genast under den svenska kronan. Och skedde detta utan att en enda bloddroppe spildes, hvarefter dessa nordliga trakter icke en enda gång brusto i trohet mot den nya öfverheten.

I Vermland förekommo äfven åtskilliga krigsrörelser, såsom då norrmännen, uppgående till omkring två tusen man, inföllo i landskapet vid Magnora bro. Landets höfding, Olof Stake, ryckte fienden till mötes och tvang honom att efter en kort strid återgå till sitt eget land. Derpå besattes skansen Morast af svenskarne, hvarjemte danskarne anlade och befästade Emterud, samt erhöll fast fot vid Magnora bro. Dessa två sist nämnda skansar eröfrades dock på höstsidan af svenskarne. Ej långt derefter gjorde Bredow ett häftigt anfall i Vermland och som Olof Stake begifvit sig till Dalsland för att skydda detta landskap, var en löjtnant Göransson befälhafvare på Morast. Han var icke vuxen sitt kall och när skansens besättning, till stor del bestående af öfvande vermlandsbönder, straxt förlorade modet vid Bredows anfall, gjorde också löjtnanten detsamma och uppgaf nästan genast platsen.

Längre fram mot juletid stod mellan svenskar och danskar en skarp fäktning i närheten af Bysjön. De först nämde, hvilka anfördes af kapten Lorentz, försvarade sig käck och skulle må hända hafva behållit plat-

sen om ej till slut den raske kaptenen stupat. Utan ledning skingrade sig nu svenskarne. Danskarne utbredde sig allt mera och voro snart herrar längs gränsen öfver Gillbergs, Jösse och Nordmarks härad.

Det såg alltså ganska hotande ut i dessa trakter och i Danmark utspriddes efter hand det ryktet, att Sehested redan ströfvade in emot Stockholm.

Vi komma nu till Bohuslän och Vestergötland. Sehested tågade rakt på Venersborg, och ehuru Olof Stake raskt skyndade till dess undsättning, skrämdes likväl stadens kommandant att gifva sig, hvarefter staden brändes. I stället ilade Stake till Uddevalla och hämnades genom att förfara på samma sätt med denna stad.

Emellertid hade den tappre krigshöfdingen Lars Kagg inbrutit på Hisingen, der han på tvenne särskilda ställen, Lundby och Tingstadby, tillfogade norrman och danskar ganska ansenliga nederlag. Straxt derpå insjuknade Kagg och efterträddes af den tappre Per Brahe, som också hade lysande framgångar mot fienden.

III

I ett litet trähus vid foten af de så kallade Landalabergen, hade den gamle Ingel Svarfvare, yngre broder till Bure, sin enkla bostad. Liksom fiskarkojan på Hollsunds udde stödde sig mot en bergvägg, så hade äfven Ingels lilla stuga ett godt skydd af en skarpt utspringande bergklint, hvilken också till en viss del skydde bort denna menckliga boning och gaf den "lä" mot nästan alla stormar, isynnerhet mot de, som svepte in från Kattegat genom skärgården och förbi Elfborgs fästning.

Liksom brodern var äfven Ingel enkeman, och hade, också han, ett enda barn, sonen Brynte, vid denna tid omkring tjugu år gammal. Brynte var en pojke, full af lif och energi och hvar som helst som landalapojkarne kommo tillsammans, der var Brynte Ingelsson sjelfskrifven anförare. Och det var många gånger som desse pojkar samlades, mestadels för att utföra något oskadligt och lustigt puts, men ibland också för att gå på krigsstråt mot kringliggande socknars stridslystna ungdom. Och nästan alltid var det Bryntes "armé", som afgick med segern. Att landalapojkarne derigenom nådde en viss ryktbarhet hos traktens befolkning är ju helt naturligt och de voro ej heller så litet stolte deröfver.

Samma dag som Bure, hans dotter och Sten afseglade från den först nämndes hem, var Ingel nere i staden Göteborg för att aflemna åtskilliga arbeten i svarfveri åt stadens kommandant, Nils Assarsson Mannersköld, hvilken beställt sådana till sin enskilda bostad.

Kommandanten var särdeles belåten med utförandet och sporde Ingel då han skulle aflägsna sig:

"Nå, hvad säger du om, att vi få ofred här nu igen?"

Den gamle svafvaren betraktade Mannersköld stilligtande några minuter under det han betänksamt refsig i hufvudet. Derpå framstötte han kort och godt dessa ord:

"Då är det väl dansken, som kommer?"

"Ja, och norsken med."

"Hm, hm. Undrar om vi ha dem öfver oss innan svanedotten*) fallit?"

"Ja", utbrast Mannersköld, "det kan jag inte bestämdt säga dig. Endast det vet jag, att konung Kristian just i dagarne afseglat med sin flotta från Köpenhamn och genast satt kurs hitåt. Det är således naturligt, att han ämnar göra oss en påhelsning."

Denne Nils Assarsson Mannersköld var just den bäste, som den svenska regeringen kunde välja till

*) Aprilsnön. Den sista snön, som faller.

befälhafvare i den unga staden Göteborg. Han var en under långa krigshändelser högst bepröfvad man, som förut i omkring elfva års tid med frmgång försvarat den mellan Petersburg och Riga belägna staden Dorp mot ryssarne, dertill orubbligt trogen sitt fädernesland, samt en man af den gamla, hederliga, krigarstam, som då förde Sverige fram bland raden af Europas stormakter. Detta visste den svenska regeringen mer än väl och var därför lugn för, att Göteborg tillfyllest skulle reda sig mot både danskar och normän.

“En påhelsning“, mumlade Ingel Svarfvare halfhögt. “Ja, låt dem komma. Nog tror jag att också Landalapojkarne skola gifva fienden ganska mycket att fundera på.“

“Landalapojkarne“, utbrast Mannersköld, som hört den gamle svarfvarens ord. “Jaså, nu vet jag hvilka du menar“, fortfor han under det en viss belåtenhet aftecknade sig i hans drag. “Jag har hört dem omtalas och man har berättat mig, att du har en pojke med der. Är det sannt?“

“Ja“, svarade Ingel och fortfor, under det han med en viss stolthet rättade upp sin jettekropp. “Det är det enda barn jag har, och det är just pojken min, Brynte, som för befälet öfver den der skaran.“

“Ser man på bara“, utropade Mannersköld under det ett godmodigt leende spelade kring hans läppar. “Tror du att han skulle vilja taga tjänst hos mig?“

“Ja, det vill då hvarenda en“, nästan skrek Ingel, “för se, det är godt gry i de der pojkarne och — —“

“Hur gammal är den yngste?“ afbröt Mannersköld hastigt.

“Ja, se, det törs jag inte bestämdt säga“, menade Ingel eftertänksamt, “men jag skulle tro, att den yngste är smeds-Torkels Helge, och det är väl ett par månader sedan han fyllde sina sexton år.“

“Då duga de godt“, tänkte Mannersköld för sig sjelf, och tillade högt, under det han räckte Ingel Svafvare ena handen. “När fienden kommer hit, skola

pojkarne nog få höra af mig, det kan du helsa dem med. Farväl så länge.“

“Ja, inte tror jag att de skola svika“, yttrade Ingel trohjertadt. “Stöt bara på mig ett par dagar, eller minst en dag, i förväg, så skall jag nog ombesörja den saken.“

Med dessa ord ilade svarfvaren bort och han var icke sen att nästan för en hvar, som han mötte, om-tala det stundande besöket.

Det var naturligt, att denna föga välkomna under-rättelse skulle väcka bestörtning i Göteborg. Också genomströfvades dess gator och öppna platser af men-niskohopar, hvilka der och hvar anstiftade uppträden, som delvis fordrade Mannerskölds kraftiga ingripande. Hans och besättnings lugna uppförande gjorde äfven, att det hela i allmänhet aflopp på ett vida lugnare sätt, än början utvisade.

IV.

Ingel Svarfvare hade en god stund blandat sig i de folkhopar, som genomströfvade gatorna, deltagit i de lifliga samtalen och de skallande hurraropen då någon af stadens betrodde män öppet uppmanade till ett kraf-tigt och allvarligt motstånd, men slutligen började han känna sig trött och begaf sig för den skull till hemmet.

“Pojken är inte hemma“, mumlade han för sig sjelf då han öppnade den låga dörren, genom hvilken han på långt när icke kunde gå rak. “Ne- ej, det är heller ej att undra på. En sådan här qväll, då ä' allt Landalapojkarne i sina tag. Ja“, fortfor han under det en djup suck arbetade sig fram ur hans bröst, “snart få vi väl se på annat när fiendens kulor börja att hagla kring våra öron. Men, vi skola hoppas att

en högre makt, nu som flere gånger förut, beskyddar vår stad, — och att — —“

Innan den gamle svarfvaren han tala till punkt, dånade en kraftig bultning på dörren.

“Se så, för tusan, hvem är det som nu kommer så sent“, mumlade Ingel. “Det är väl bäst att öppna, kan jag tro och — —“

Äfven den gången fick han ej sluta sin mening förrän början till en ny bultning hördes.

“Hvad är det der för ett spektakel!“ skrek han. “Viljan I ej vänta till dess jag får tid att öppna, så kunnen I gerna stå der!“

Sedan gubben derpå i ett litet hörnskap gömt de ingredienser, af hvilka han ämnade tillaga sin vanliga styrkdryck så snart något viktigt var på färde, gick han att öppna, men hade knappt fått upp dörren till hälften, förrän han utropade med en öfverraskning, som var långt ifrån obehaglig:

“Ah, hvad ser jag! Bure och Märtha och äfven du, Sten; Hvad har nu händt er?“

“Ingenting ännu“, svarade Bure och klef först in, “men, det är bättre att i tid undfly faran, än att — —“

“Ja, jag förstår“, afbröt Ingel. “Danska flottan är på väg hit och kommer troligtvis att brandskatta hvar den drar fram.“

“Jaså, ni veta här allaredan om besöket“, utbrast den unge fiskaren, Sten, ej så litet förvånad.

“Borghöfdingen Mannersköld talade om det när jag för några timmar sedan var hos honom med arbete.“

“Och han tänker försvara sig“, inföll Bure.

Brodern, Ingel, såg på honom med blickar, som uttryckte den aldra högsta förvåning. Derpå sade han:

“Tror du, att en gammal, käck krigsbuss, som i mer än tio år hållit stängen mot ryssar, polackar, tartarer och annat otyg, ämnar i första hugget vika för danskar och norrmän, då bedrager du dig storligen. Han ämnar tvärtom göra det aldra kraftigaste motstånd och han är säker på att kunna med framgång försvara

staden, så att hvarken någon dansk eller norsk förutom den, som blifvit tillfångatagen, skall komma hit in. Det är väl eder mening att stanna qvar här, kan jag tro?"

"Ja, om du ingenting har deremot", svarade Bure Folkesson.

"Visst inte. Vi hafva ju förut bott lika många i den här stugan. Som vanligt får Märtha hålla till i den der lilla skrubben. Du får nog rum der, eller hur?" slutade Ingel, godmodigt leende.

"Det vet farbror, sedan gammalt", svarade hon klappade vänligt den gamle svarfvarens grofva kinder, "jag har alltid varit nöjd med litet, jag."

"Ja. Gu'nås, hvem får inte det", inföll den gamle svarfvaren. "Det är nu ej någon tid att bli rik och — —"

"Hvad skall det tjena till att nu prata om sådant", afbröt Bure raskt. "Jag skulle heldre tycka om att få krypa till kojs, ty färden har minsann inte skett i något sommarväder, det kan du — —"

Nu var det Ingels tur att afbryta broderns mening.

— "Hör du", utbröt han och gick fram till det lilla hörnskåpet, under det han skälmskt plirade med ögonen, "tror du att en flipp skulle smaka bra?"

Det lyste till i Bures ögon då han, gnaggande de valkiga händerne, utropade:

"Jo jo men, du! Det var länge sedan jag smakade den drycken! Den skall värma upp lemmanne betydligt. Har du hemma allt, som behöfves?"

"Visst! Du kan sjelf se här!"

Med dessa ord plockade Ingel ned på det under skåpet befintliga bordet de ingredienser, ägg, muskott, peppar, sirap, bränvin och öl, som bohusländingen, åtminstone i forna tider, med förkärlek använde vid bröllop och andra högtidligheter. Drycken var starkt rusande, alldenstund ölet, för att kunna begagnas måste vara uppvärmdt.

Slutligen hade Märtha varmt upp det och gubbarne, jemte Sten, lagade med flink vana till flippen,

hvilken derefter tappades i den så kallade pipskålen. Denna bestod af en med pip försedd och med allehanda, mer eller mindre karakteristiska, figurer utsirad träskål, rymmande flera kannor. Ur denna skål hällades sedan drycken i större eller mindre bågare, hos de förmögne af silfver eller annan ädel metall, hos de fattige af trä.

Till desse sednare hörde Ingel Svarfvare, men flippen slank ändå lika bra ned genom de törstiga struparne.

“Men, hvar är Brynte?” utropade plötsligt Bure. “Det var länge sedan jag såg honom.”

“Åh, han är väl ute med sina Landalapojkar”, inföll Sten raskt.

“Jo jo, men”, inföll den gamle svarfvaren, “det kunnen I allt vara säkra på och det skulle förundra mig om han komme hem i natt.”

“Hvarför det?” sporde Märtha förvånad.

“Jo, jag är nästan säker på att pojkarne begifvit sig upp på vallarne för att hjälpa till med arbetet der.”

Ingel hade knappt hunnit få sista ordet öfver läparne, då tre svaga knackningar hördes på dörren.

“Se så, der är han ju” mumlade svarfvaren liksom förlägen, “men det måtte nu vara något särskildt, eftersom han knackar så.”

Det var också Brynte, som kom hem. Sedan de första helsningarne voro undanstökade yttrade han:

“Orsaken hvarför jag kom hem, var att hemta spaden och hackan.”

“Är du med på vallarne då?” sporde Ingel.

“Ja, visst är jag det.”

“Har du pojkarne med dig?”

“Ja, hvar enda en”, svarade den kække svarfvarpojken under det en klar, hänförelsens, eld lyste ur hans ögon.

“Hur många äro ni?”

“Jag vet inte så noga ännu, men inte skall det fattas många i hundra, inte.”

Landalapojkarne.

Under det detta samtal pågick mellan fader och son hade Sten fyllt en bägare med flipp. Denna räckte han Brynte och utbrast, under det han höjde sin egen:

“Skål, Brynte! Om jag hade verktyg, skulle jag följa dig.“

En svag färgskiftning öfverfor Märthas vackra anlete, men, hon visste att snart bemästra sig. De båda brödernas blickar hade också mött hvarandra och innan någon visste ordet af, försvann Ingel genom stugdörren. Han kom dock nästan ögonblickligen tillbaka och hade med sig, utom spade och hacka, äfven två gamla, men ändock brukbara, muskötter.

“Nu äro ni rustade“, utbrast han och tryckte varmt de båda ynglingarnes händer. “Gud vare med eder. Jag vet, att I ej skolen svika.“

Det längsta afskedat var naturligtvis mellan Sten och Märtha. Innan Brynte stängde dörren efter sig yttrade han:

“I kunnen vara lugna för, att Landalapojkarne inte skola draga skam öfver sig.“

Och med dessa ord försvunno de båda ynglingarne hastigt mellan de små husen och de skrofliga klipporna. Den qvällen dracks ej mycket flipp i den lilla svartvarestugan, ty innan den halfljusa vårnatten kommit med sin midnattstimme, sofvo Bure, Ingel och Märtha lugnt, i medvetandet om, att den krigserfarne höfdingen nog skulle veta att på det kraftigaste möta fiendens angrepp. De hade ju också till skydd tvenne behjertade ynglingar och i deras följe hundra Landalapojkar. De skulle väl också kunna uträtta något.

V.

Flere af de i Bohuslän opererande, så kallade "sillpatronerne", hade redan börjat att slå ned sina bopålar i Göteborg. Bland desse fanns äfven den rike Arne Trondsson. Ingen visste riktigt hvarifrån han kommit. Så mycket hade man dock reda på, nemligen att han förut varit bosatt i norra delen af Bohus län innan han dök upp i trakterne kring Marstrand och med sina ofantliga vader, ibland ända till ett hundra famnars längd och omkring tolf famnars djup, inkräktade hela vikar. Att fångsten under sådana förhållanden skulle blifva oerhörd i blott en enda vad, samt i följd, deraf också inbringande, är naturligt.

Det var egentligen i början af inflyttningen till Göteborg som Arne Trondsson var ett lifligt föremål för stadsboarnes nyfikenhet. Var han dansk, eller norrman? Sjelf yppade han ingenting om sin härkomst och blef någon alltför närgången i sina frågor angående densamma, så erhöll han alltid detta kärftva:

"Jag frågar inte eder om hvarifrån, eller hvem ni är, och tål ej heller sådant hvad på mig ankommer. Sköt ni eder sjelf, så sköter jag mig."

Arne Trondssons hushåll bestod af tre personer utom pigan, nemligen han sjelf, hans hustru, Margit och hans dotter Ragnhild, vid tiden för denna skildring nitton år gammal. Högst sällan hade Arne till en början något främmande hos sig, och inträffade detta någon gång, såsom till exempel vid juletid, så voro de inbjudne merändels hans närmaste vänner och bekanta. I hela hans uppträdande utom hus röjde sig tydligt enstöringens vanor och, hvarför icke, äfven hans ovanor. Endast då han kom i handel med någon kunde han ådagalägga en viss liflighet.

Men, oakadt sin tillbakadragenhet hade likväl myndigheterna sina ögon fästade på honom, eller kan-

ske att det just var denna tillbakadragenhet, som ammade vissa misstankar. Och att dessa skulle få ökad fart genom de täta resor, han på sednaste tiden började företaga, är naturligt, allra helst som han aldrig, ej ens för sin hustru och sin dotter yppade hvart, eller i hvilket ärende, han begaf sig bort.

Denna inbundenhet gjorde, att Mannersköld slutligen föresatte sig, att ännu strängare hafva ett vaktsamt öga på honom. Visserligen märkte Arne Trondsson hvad som var i görningen, men icke desto mindre förblef han lika ogenomtränglig för det.

Under tidernas lopp hade detta hans inbundna och slutna sätt gjort så starkt intryck på hans hustru och på den gamla trotjenarinnan Olug, att båda två omedvetet kommo in i samma hjulspår.

Helt annat var det med Ragnhild. En vårens lärka kunde ej vara gladare än hon. Hela världen log emot och lekte med henne och började någon att förebrå henne den ysterhet, hon ständigt visade, samt tala om sorger och bekymmer, då kunde ingen svara med ett mera klingande skratt än hon. Men, plötsligt började skrattet att förlora i friskhet och leendet kringde svällande, purpurroda, läpparne dog ej sällan bort. Hvad kunde orsaken dertill vara? Hade dysterheten och stelheten i hemmet ändteligen börjat sin härjande skörd äfven hos den unga, glada, flickan? Till och med föräldrarne betraktade henne med undrande minner, dock aktade de sig ännu för att spörja något om orsaken till den plötsliga förändringen.

Det var vid juletid året före det här skildrade, det vill säga 1643. Kölden var ganska bister och vädret klart och lugnt. En ganska stor del af Göteborgs hamn hade tillfrusit så pass hårdt, att ungdomen rätt tappert kunde roa sig på isens spegelblanka yta. Och att denna ungdom genast tog tillfället i akt, det var då alldeles gifvet.

Här fanns ej någon rangskilnad mellan ungdomen ur de olika klasserna, ty den oskrymtade glädjen vill ej veta af några dumma och hämmande skrankor. Alla blandade sig om hvarandra och de långa "kanor-

na" utåt den glatta isen jagade upp kindernas roser till dess högsta, möjliga färg och tvingade fram de mest jublande skrattsalvor.

Ack, den som sett och varit med på en äkta nordisk isbana, hon må nu vara sluttande som en kälkbacke, eller jemn som ett salsgolf, han skall aldrig glömma det friska lif, som der råder och det jubel, som uppstiger mot den klara vinterhimmelen, när "gullhararne" blifva allt flere och flere!

Plötsligt ljöd midt under skrattet och stojet från ungdomsskaran på Göteborgs isbelagda hamn detta genomskärande rop:

"Hjelp, hjelp! Ragnhild Trondsson har åkt ned sig!"

Och härpå svarade de gälla ångestropen från ungdomliga qvinnoläppar.

Alla ilade åt det håll, hvarifrån ångestropen hördes och främst i spetsen en lång, smärt yngling. Utan betänkande störtade han sig i vaken, just som den unga flickan höll på att dragas under ena iskan- ten, och lyckades att med anlitande af alla sina kraf- ter få upp henne på den fasta isen. Han öfverlemnade genäst den räddade åt äldre tillskyndande personer och ilade, det fortaste han kunde, till sitt hem för att ömsa kläder.

Räddaren var Brynte Ingelsson. En annan skulle antagligen så fort som möjligt hafva gått till Arne Trondsson och fordrat riklig ersättning, men detta gjorde icke Brynte, ehuru fadren mer än en gång uppmanade honom dertill. Till en början skakade pojken blott nekande på hufvudet, men då påminnelserna slutligen blefvo allt ifrigare och kommo fram nästan hvarje dag, svarade ändtligen Brynte:

"Jag tigger ej någonting af honom. Han vet att det var jag, som lyckades rädda hans dotter och det vet äfven hvarenda menniska i staden. Vill han ej af egen drift lemna mig någon ersättning, så vare skam- men hans."

Af egen drift hade den rike Arne Trondsson aldrig gifvit ens så mycket som ett öre och äfven i denna

sak var han sig lik. Detta hans beteende kom snart till stadsboarnes öron och ingen kan undra på, att slik oginhet väckte allmän harm och förtrytelse. Ja, det gick mer än en gång till och med så långt, att den rike "sillpatronen" midt på öppen gata blef spottad i ansigtet och titulerad med de mest hånfulla benämningar, som kunde uppletas. Men, allt detta var som att "kasta vatten på gåsen."

Det kalla badet i förening med den djupa förskräckelsen gjorde att Ragnhild under nära nog en månads tid sväfvade mellan lif och död. Till slut segrade likväl hennes starka kropp, men länge dröjde det ändock innan hon kunde blifva fullt återställd. Under denna sin konvalescenstid sporde hon ofta sina föräldrar om de funnit hennes behjertade räddare, men båda skakade endast på hufvudet. Men, en dag, då hon kom med samma fråga och erhöll samma svar, utropade hon med tydlig hänförelse:

"Bara jag kommer ut, skall jag nog sjelf taga reda på honom."

"Det låter du bli", röt Arne Trondsson och gaf med detsamma dottren en så ljungande vred blick, att hon förskräckt ryggade tillbaka. Hon började nu att förstå hur landet låg och beslöt för den skull att taga sina mått och steg derefter. Det första steget var att hon ej mera vidrörde detta ämne.

Då hon en dag kände sig så stark, att hon fått läkarens medgifvande att ytterligare stärka sina krafter med en kort promenad, blef hon af gamla Olug inmotad i sitt rum, och när den unga flickan förvånad sporde om orsaken till detta beteende, svarade den gamla draken, att hon blifvit strängeligen ålagd af föräldrarne, att noga se till att deras dotter icke skulle få lemna hemmet förr, än de gafvo sin tillåtelse dertill.

Då förstod Ragnhild tillfyllest sina föräldrars elakhet och hon, som hade ett ömt och känsligt sinne, sörjde mycket deröfver. Hon var nu en fånge i sitt hem och hvarför? Derför att hon längtade efter att få veta namnet på den, som räddat hennes lif och att få tacka honom för hans modiga handling. Detta var

ju ej allenast hennes, utan äfven hennes föräldrars, oafvisliga skyldighet.

Ja, så tänkte hon, som var oberörd af den menskliga ondskan.

Men, det finnes någonting, som "kryper på jorden, men ändock reser sin hjessa upp mot himmelen", och det är ryktet. Det går genom lykta dörrar och genombryter de starkaste murar.

Så småningom hade det för Ragnhild förkunnat namnet på hennes räddare och hvem han var, och från den stunden började hon att ifrigare fundera på ett tillfälle att få träffa Brynte Ingelsson. Deraf också den plötsliga förändring, som hon undergått och hvilken här ofvan blifvit omtalad.

VI.

Det var i den tidiga morgongryningen. Stormen for åter hvinande genom rymden och bestänkte den Göteborgska skärgårdens öar och holmar med saltvattnets bländhvita skum. Just som solen dök upp, syntes ett godt stycke vester ut från knippleholmarne en segelmassa, hvilken allt mer och mer närmade sig.

I spetsen för den stora flottan gick det största fartyget, och på det befann sig Danmarks konung, den gamle, men ändock kraftfulle, Kristian IV. Han var nu på härnadståg mot Sverige och sjelfva målet var Göteborg. Denna stad hade nemligen, allt sedan dess anläggning, varit honom en nagel i ögat och hvarför?

De hänsynslösa prejerier, som danskarne utöfvade mot svenska handelsfartyg i Öresund, hade fört Gustaf II Adolf och hans vän, Axel Oxenstierna, på den tanken att vid Göta elfs utlopp anlägga en stad, på det att de utifrån kommande handelsvarorna icke skulle

behöfva föras genom sundet. Planen blef så fort som möjligt satt i verkställighet och så uppstod Göteborg.

Det var ju därför helt naturligt, att konung Kristian, till hvilkens enskilda kassa, såsom förut är nämndt, hela Öresundstullen gick, skulle med oblida ögon se hur den nya staden med en förvånande hastighet tillväxte, och lika naturligt var det att hans tankar hvälfde sig omkring detta mål: Göteborgs förstöring.

Så kom Torstenssons infall i Holstein utan någon som helst krigsförklaring och detta gjorde, att den länge närda tanken snart blef verkställd. En af de första dagarne i april månad 1644 utlopp danska flottan, bestående af elfva krigsfartyg, från Köpenhamn och satte genast kurs på Göteborg.

I den med dåtidens alla beqvämligheter inredda kajutan satt den gamle konungen tankfull och stödde hufvudet i venstra handen under det han då och då lät sina blickar irra ut öfver holmarne, öarne och skären. Tviflet huru vida hans företag skulle lyckas, eller ej, hade börjat få insteg hos honom och det fans verkligen ögonblick, då han misströstade om en god utgång.

Konung Kristian hade en ganska god stund sutit försjunken i sina tankar, då en af hans adjutanter inträdde och meddelade den underrättelsen, att Elfsborgs fästning syntes i fjerran.

Trots sin höga ålder, det fattades blott några dagar i att han skulle fylla sextioåtta år, sprang Kristian IV upp så lifligt som en yngling och utbrast, under det han förnöjd gnuggade händerne:

“Gud vare lof att jag snart är vid målet!”

Han hade nätt och jemt hunnit uttala denna mening, när den sjuttioårige danske amiralen, Peder Galde, med en viss häftighet trädde in och utropade:

“Eders majestät, den lots, som vi uppbragte utanför Odensalafjärden, har nyss hoppat öfver bord och drunknat och det kan vara högst äfventyrligt, att på egen hand söka taga sig fram, helst i denna starka blåst, och — —“

“Ja, hvad är då, att göra?” utbrast konungen, synbarligen upprörd.

“Vi måste till hvad pris som helst, söka anskaffa en annan lots”, inföll Galde med en viss energi.

“Ja visst”, mumlade konung Kristian halfhögt för sig sjelf, “men detta är nog lättare sagdt, än gjordt.”

“En båt om styrbord”, skrek i detsamma utkiken på stormasten, och omedelbart derefter ljöd kommandoropet:

“Bemanna genast en barkass! Vi måste taga den der båten.”

Men, detta var icke så lätt gjordt som sagdt. För hårdt skotade segel ilade den lilla farkosten rakt på Elfsborgs fästning, hvars torn och massiva murar hotande varnade fienden från att närma sig. Den danska barkassen, framdrifven både med åror och improviserade segel, vann dock synbarligen ganska fort på den flyende och just som denne hann fram till de ofvan nämnde Knippleholmarne, skallade en grof röst från den danska båten, som i detsamma sköt fram vid den flyendes styrbordssida:

“Gif dig godvilligt, annars skjuta vi.”

Den lilla båten fördes af blott en man, en gammal väderbiten fiskare från den yttre skärgården. Han insåg genast, att han ej skulle slippa undan och därför höjdes hans bröst af en blytung suck.

Ungefär en half timme derefter stod han, vaktad af tvenne soldater under både eld och huggvapen, vid det kungliga skeppets roder. På de frågor, som danske officeren gjorde honom, svarade han endast obevekligt:

“Det der känner jag alls icke till, ty jag bor på en af de yttersta holmarne och har ej varit i staden på flere månader.”

Sedan Kristian IV i egen person tillsett att den tillfällige lotsen var i godt förvar, tillkallade han, utom den ofvan nämnde amiral Galde, sina förnämste underbefälhafvare, amiralerna Jasmundt, Grabow och Ove Gedda. I detta krigsråd blef det frågan om på hvad sätt danska flottan skulle, med minsta förlust, komma

förbi Elfsborgs kanoner och in i Göteborgs hamn. Lyckades detta, vore det en lätt sak att bemäktiga sig staden och uppnå älsklingsmålet, dess förstöring.

Efter mycket diskuterande, under hvilket skilda meningar gjorde sig gällande, men till slut genom den gamle konungens energi och maktspråk sammanjemkades, blef Kristian IV:s åsigt den rådande.

Flottan hade nu kommit ungefär halfvägs mellan Knippleholmarne och Elfsborgs fästning, när konung Kristian lät hissa den holländska flaggan på alla sina fartyg, samt närmade sig, i hopp om framgång, Elfsborg.

I nordöstra hörnet af fästningsvallen, från hvilken man hade den mest fria utsigten öfver stora inloppet, hade Mannersköld och några af hans underbefälhafvare, samt några andra tagit plats för att observera den anländande flottan.

“Der komma räddarne“, utbrast en och pekade utåt hafvet.

“Det är icke så säkert“, inföll en annan.

En tredje gjorde nu denna påminnelse:

“Omöjligt. Den holländska flottan har ännu icke kunnat hinna hit och — —“

“Hvarför icke?“

“Ja, detsamma säger jag“, inföll nu Mannersköld.

“Derför att den ännu icke lupit ut från Amsterdam.“

Der, som yttrade dessa sista ord, var Arne Trondsson.

“Prat“, utbrast Mannersköld. “Jag vet nog, att — —“

“Ja, jag ser nu att jag helt och hållet misstagit mig“, afbröt den rika sillpatronen under det hans läppar krusades af ett egendomligt leende. “Men, hvilken menniska kan ej misstaga sig!“

I samma ögonblick visade den ankommande flottan holländsk flagga. Vid åsynen deraf drog sig Trondsson ett stycke tillbaka, under det han för sig sjelf tänkte:

“Nå, ändteligen! Mina bref hafva verkat!“

Mannersköld stod länge och betraktade de ankommande fartygen och han tycktes till en början vara af samma åsigt som Trondsson, nemligen att de voro holländare, men, den gamle, bepröfvade, krigaren var ej på sistone så god att lura. Han hade sett alltför mycket i den saken och till slut hade han kommit underfund med, att det icke stod rätt till med de inseglande fartygen.

Under det han som bäst stod fördjupad i sina tankar närmade sig en lång och smärt yngling vördnadsfullt. Så fort den rike sillpatronen, Arne Trondsson, fick syn på honom, tog han ett par steg tillbaka. Hans ansigte öfverdrogs af mörka skyar och för sig sjelf mumlade patronen:

“Det är han. Hur skall jag kunna göra mig qvitt honom!”

Den unge mannen var Brynte Ingelsson. Med en viss varsamhet, men dock oförskräckthet trädde han in till Mannerskölds sida och hviskade:

“De der äro ej några holländare det — —“

“Hur kan du prata så“, afbröt Mannersköld med en viss försigtighet.

“Jag har i två år seglat med holländare. De der äro danskar, som hissat falsk flagga.“

Under några minuter synade Mannersköld ännu mera uppmärksamt de anryckande fartygen. Derpå ilade han bort till närmaste batteri och afsände sjelf den kula, som hven blott ett par alnar framför det skepp, der konung Kristian befann sig. Några sekunder derpå följde en annan kula och när flottan ändock fortsatte sin väg, lät Mannersköld ett par batterier spela. Då ändteligen drejade danska flottan bi, ty hennes krigslist hade misslyckats.

När Arne Trondsson såg detta, smög han sig skamflat nedför vallen sedan han förut gifvit Brynte en blick, full af dödligt hat.

Men, till Landalapojkarnes anförare kom istället Mannersköld, tackade honom för de underrättelser, han gifvit och yttrade till slut:

“Om du någon gång, då oredan här tagit slut, behöfver någon allvarlig hjälp, så vänd dig till mig.”
För sig sjelf tänkte han:

“Det är egentligen den pojken, som räddat staden från att öfverrumplas och förstöras.”

VII.

Xnnan vi gå vidare i berättelsen, så låtom oss något närmare tala om fästningen Gamla Elfsborg och dess tappra kommandant.

Straxt vester om Göteborg, der nu tullstationen Klippan, belägen på en mellan tjugo och trettio fot hög bergklint, har sin plats, låg fästningen Elfsborg, eller Borgen, såsom den också rätt och slätt kallades. Den nämnde bergklinten hette fordom “Skinnareklippan”, med anledning af ett närbeläget “skinneri”, eller garfveri. Den, som nu söker efter den plats, der Borgen låg, skall finna den, der Carnegies bryggeri nu reser sina vidsträckta byggnader. Straxt söder om fästningen sträckte sig en ganska ansenlig hage, hvilken kallades “Banehagen.”

Elfsborg anlades efter all sannolikhet under medlet af trettonhundratalet, samt omtalas i historien under konung Albrechts regering. Danske prinsen Kristian, sedermera konung Kristian II (Tyrann), belägrade Elfsborg år 1502. Denna belägring medförde det resultatet, att fästningen uppgick i lågor. Danskarne, som till fullo insågo vigten af att ega en fast punkt vid Göta elfs utlopp, iståndsatte fästningen år 1519. Egentliga själen dervid var Karl Knutson af Tre Rosor. Till år 1523 innehades den af danskarne, men föll då i Gustaf I:s händer, hvarpå mycket arbete nedlades på dess förstärkande, hvilket ånyo ökades under Erik

XIV:s tid och ansågs att vara en af vårt lands starkaste fästningar. Elfsborg "var bygd efter det nederländska systemet, med ett inre, på en hög klippa uppfördt befäst slott." Såsom beläget vid Göta elfs utlopp, var detta slott af stor betydelse, emedan det gaf skydd åt kringliggande nejder och blef naturligtvis just för den skull en svår nagel i ögonen på danskarne.

De anföllo därför platsen och belägrade densamma. Den fjerde september år 1563 föll Elfsborg i danskarne händer efter ett ganska lamt försvar. Svenskarne bekommo likväl platsen åter, men danskarne kommo tillbaka 1622. Fyratiotvå danska örlogsfartyg lade sig på reddan, under det en ansenlig här inspärrade fästningen från landsidan.

Olof Andersson Stråle, en tapper krigsman, född 1578, var befälhafvare på Elfsborg och oaktadt hans besättning ej uppgick till mera än fyrahundra man, afslög han likväl de två häftiga stormningar som danskarne gjorde, och när de uppmanade honom att dagtinga, gaf han genast nekande svar. Men då slutligen besättningen nedgått till omkring halfva antalet och Stråle sjelf hade blifvit sårad, nödgades han att uppgifva den, med en så utomordentlig tapperhet försvarade platsen, "dervid han dock förbehöll sig att få afgå med flygande fanor och klingande spel." Detta skedde den 22 maj 1612.

Med denna fästning är förenadt det fördrag, som benämnes "Elfsborgs lösen", och som under många år var en oerhörd börda för vårt land. Det var också förknippadt med stora svårigheter och uppoffringar af enskilde, att få sista betalningen erlagd, men slutligen lyckades det, sedan till och med konung Gustaf II Adolf låtit mynta sitt eget bordsilfver. Och således blef denna viktiga fästning åter svensk egendom.

Såsom förut blifvit nämnt var Nils Assarsson Mannersköld borghöfding derstädes under danskarnes anfall på Göteborg 1644. Han var född i Vestergötland år 1586, och gick, såsom det den tiden var brukligt, då någon ville egna sig åt militäryrket, i krigstjänst redan vid unga år.

Då han endast var trettiotvå år gammal, eller 1618, var han chef för den så kallade Östgötafanan, och blef år 1625 öfverste, "för alla dess 3 kompanier à 125 man." När fälttåget i Livland samma år företogs var Mannersköld en af deltagarne deri. När slutligen de nämnde östgötafanorna sedermera ombildades, så att ett fullständigt regemente blef uppsatt, utnämndes han till detta regementes förste chef, samt blef år 1626 öfverkommendant, eller så kallad generalståthållare, öfver Koporie, Ivanovgorod, Jama och Narva med tillhörande län, hvarjemte han utnämndes till landshöfding, eller gubernator, såsom titeln då var, öfver Ingermanland.

Då Johan Skytte, som från år 1629 varit generalguvernör öfver Ingermanland och Livland, afgick från denna befattning år 1633 fick Mannersköld befallning att "derjemte krigssakerna uti Livland, Ingermanland och hvad deraf dependerar provisionaliter administrera och förestå", då han utsåg Dorpt, en stad, belägen vid Embach-ån, hvilken flyter ut i södra ändan af sjön Pejpus, till sin residensstad. Sedan han derefter tjenstgjort under B. Oxenstierna och derefter under E. Gyllenstierna, utnämndes han år 1644 till landshöfding öfver Elfsborgs län och på samma gång till kommendant i Göteborg. År 1642 hade han, som förut endast bar namnet Assarsson, undfått adelskap, då han, med bibehållande af sitt fädernsnamn, kallade sig Nils Assarsson Mannersköld.

Under gången af denna berättelse komma vi i tillfälle att närmare följa den då femtioåttåarige kommendantens käck försvar af staden vid Göta elfs utlopp i Vesterhafvet.

VIII.

Den glädje, som bemäktigade sig Göteborgs innevanare när de märkte att den danska flottan icke vågade sig fram, utan kastade ankar ungefär på den plats, der Nya Elfsborgs fästning sedermera anlades på Kyrkogårdsholmen, ungefär en mil vester om staden, kan lätt tänkas. Men, på samma gång som befolkningen, ung som gammal, i större och mindre hopar strömmade genom gatorna, glömdes ändock ej Mannerskölds kraftiga uppmaningar att verksamt biträda vid försvarets ordnande. Hopar af skanskorgar fördes upp på vallarne och allmänheten hjälpte beredvilligt till med att bringa dit upp de "halfva cartauer", grofva kanoner, hvilka voro ämnade att sända fienden sina varmaste helsningar, om han skulle försöka en stormlöpning.

Att stadens offentliga näringsställen också voro ymnigt besökta, det faller af sig sjelft.

Ett dyligt näringsställe låg då vid foten af Stora Otterhällan. På den gula, för vinden svängande, jernskylten var målad en svart, klumpig orm och under den i stora, nästan brandröda och betydligt sneda, samt olika höga bokstäfver ordet *Espingen*. Detta var alltså näringsställets, eller rättare sagdt, krogens namn. Egaren hette Lars Karm, gemenligen kallad Bränvins-Lasse, lång och skranklig, med det tofviga håret stötande i rött och med ett hårdt, fränstötande utseende, hvadan han ej heller var särdeles omtyckt. Espingen var likafullt den mest besökta krogen i staden, derför att den låg så aflägsset, iföljd hvaraf gästerne, förnämligast bestående af samhällsslödder och bohuslänske fiskare, hvilka der söpo upp en stor del af inkomsten för den till staden införda sillfångsten, kunde, såsom det heter, "lefva rackare" bäst dem gitte. Och att Bränvins-Lasse såg detta med likgiltiga ögon, är natur-

ligt, ty dess flera "pluringar" flöto gifvetvis in i hans kassa.

Sjelfva krogen Espingen bestod af ett rödmåladt trähus, inrymmande, utom köket, två rum, det största sjelfva krogrummet och det mindre egentligen afsedt för "något bättre" gäster. Dessutom fanns en trappa upp ett litet gafvelrum, der Lasse, som var nyss blifven enkling, sjelf bodde. Detta hindrade honom likväl icke att upplåta äfven detta rum, om han finge besök af några "riktigt fina" gäster.

Dessutom funnos ett par mindre flygelbyggnader, den ena innehållande ett endå rum, der krögarens enda häst och vagn inrymdes. Den andra byggnaden bestod af två rum, der de båda krogpigorna och drängen bodde hvar för sig. Från den lilla gården ledde en smal gränd, eller så kallad knurr, ned till den mera bebyggda delen af staden.

Och öfver allt detta höjde stora Otterhällan sina kala, här och der sparsamt med dvergbuskar beväxta, skrofliga sidor. Det var i det hela en vild, men derför långt ifrån afskräckande tafla. Det mindre vackra kan också hafva något ganska pittoreskt i sig, och så var här förhållandet.

Bland de i början af detta kapitel omtalade menniskoskaror, hvilka strömmat ut för att glädja sig åt den fiendtliga flottans afvisande, befunno sig två män, hvilka dragit upp kappkragarne så högt och väl om sina ansigten, att icke den ringaste skynt var synlig af dem.

Sedan de inemot en timmas tid vandrat omkring utan att yttra ett enda ord hvarken sins emellan, eller till andra, hviskade slutligen den ene:

"Nu är det tid på att vi begifva oss till ort och ställe."

Kamraten som var något längre till växten, än talaren, lydde till en början utan att yttra ett enda ord, men när de kommo in i mynningen till den nyss omnämnda smala gränden, sporde han med undertryckt stämma:

"Tror du att den platsen är lämplig för oss?"

“Ja, vi kunna ej få tag i någon bättre.”

“Men, jag har hört sägas, att det endast är det sämre folket, som — —“

Innan den länge hann tala till punkt, inföll den korte med tydligt ifrig stämma:

“Just därför är den mest passande för oss, ty slöddret, som kommer dit ut, gör besöket endast för att supa och har ej tid att spionera på andra. Dessutom“, fortfor han öfvertygande, “är jag nästan säker på att krögaren Lars Karm ej ännu har sitt öfre gafvelrum upptaget och då skall han ej neka oss att begagna det. För resten har jag allaredan tillsagt de två andre att komma hit ut, och skulle vi nu byta om plats, så vore ju all vår möda förspild.“

“Och du tror att vi kunna vara säkra der?”

“Ja, säkrare, än hemma hos både mig och dig.“

Den länge svarade icke och de båda männen fortsatte raskare sin vandring genom den smala gränden. Inkomne på kroggården, stannade de och lyssnade med spända örhinnor.

“Det tyckes ej finnas någon gäst der ännu“, yttrade den korte. “Lyckan är med oss, ser jag. Kom, så gå vi in köksvägen.“

De både pigorna, som voro alldeles ensamma i köket, gjorde stora ögon, när de sågo två herrar, bättre klädda än de vanliga gästerna, inträda den vägen. De fingo dock ej tid att länge förvåna sig, ty den korte utbrast så godt som genast vid inträdandet:

“Är Lars Karm hemma?”

“Ja, han gick alldeles nyss en trappa upp“, svarade pigorna med en mun.

“Godt“, fortfor den korte, “då gå vi sjelfve upp, till honom.“

De hade så brådtom att passera den lilla förstugan, att de ej gifvo akt på att dörren till krogrummet stod nära nog halföppen, samt att tvenne unga personer suto drickande vid ett bord ej långt ifrån öppningen. De ilade skyndsamt uppför den korta, smala och knarrande trätrappan, och stego ogeneradt in i gafvelrummet utan att knacka på dess dörr.

Krögaren, som ämnade taga sig en kort hvila på den enkla, omålade pinnsoffan, hade sprungit upp så snart han förnam knarrandet i trappan och stod nu som ett lefvande frågetecken framför de inträdande. Men, den frågande och förvånade minen försvann genast, när den korte hastigt kastade tillbaka kappkragen och sporde:

“Det kommer snart hit två till utom vi. Det är en högst angelägen sammankomst, som skall hållas. Få vi begagna detta rum dertill?”

“Ja, gerna hur länge som helst, mäst^{er} Bero Smed“, utbrast krögaren och bugade sig det djupaste han kunde, ty mäst^{er} Bero var känd såsom en af stadens rikaste borgare, och äfven på den tiden medförde rikedom^{en} en viss respekt hos alla, som ej kunde skryta med att ega denna jordiska förmån i så hög grad.

Derpå skyndade han ut för att i egen person servera hvad mäst^{er} Bero reqvirerat.

Mellan de båda unga personerne utspann sig detta korta, hviskande samtal när de främmande försvunnit i trätrappan:

“Den der brådskan förefaller mig besynnerlig“, menade den längste. “Jag tyckte också att jag ville känna igen den ene af dem på ställningen.“

“Ja, så tyckte också jag“, inföll kamraten. “Om du vill som jag, så stanna vi qvar för att se hvad som händer?”

“Det är också min mening. Men, tyst, der kommer Bränvins-Lasse och för den slipade saten måste vi låtsas som om vi ingenting märkt.“

Väl gaf Lasse sina båda unga gäster en hastig och misstänksam sidoblick då han kom in i krogrummet, men då han såg deras likgiltiga miner, kände han sig fullkomligt lugn och började att skyndsamt ställa i ordning rekv^{isition}en.

IX.

Det var naturligt, att föräldrarnes hårdhet djupt skulle smärta Ragnhild och göra att hon med sitt så ytterst känsliga sinne ej kunde tillfriskna så fort som annars varit fallet. Ju mera hon tänkte derpå, desto mera drogos också hennes tankar till sin räddare och länge dröjde det icke, förrän hon med sig sjelf fann, att han ej var henne likgiltig.

Men, hon tänkte ej blott på honom, utan hon uttalade hvarje dag hans namn, såsom ryktet fört det till hennes öron och alltid skedde detta under varma böner till den Högste att han måtte gifva hennes räddare den lön, som han förtjenat. Efter dessa sitt varma hjertas utgjutelser kände hon sig alltid mera stärkt och beslöt att med tålmod bära de pröfningar, som hennes hårda föräldrar pålade henne, samt att med eftergifvenhet tåla det fängelse hon hölls uti, i sitt eget hem.

Detta var dock lättare tänkt och beslutit, än utfördt, isynnerhet hvad den gamla draken, Olug, vidkom. Ty många af dagens timmar gingo ej förbi, utan att den gamla, elaka tjenarinnan pinade henne på alla upptänkliga sätt och mest genom sina stickord.

Slutligen brast en dag Ragnhilds tålmod öfver gemenheten i desamma. Olug sade nemligen hänfullt:

“Ni tänker väl att få honom till älskare, såsom fiskarflickorna bruka, och att — —“

“Tig, oförskämda och elaka trollpacka“, afbröt den unga flickan under det harmens blodröda rodnad flammade på hennes kinder. “Den man, som du här försöker nedsvärta, är lika god som någon annan och i visst fall mycket bättre.“

“Hå, hå!“ inföll Olug försmädligt, “det är väl bra mycket sagdt om en okänd!“

“Personligen känner jag honom icke, men jag hoppas, att snart få komma i tillfälle dertill“, svarade Ragnhild allvarligt och tillade dessa ord med stark tonvigt: “*jag vet både hvad min räddare är, hvad han heter och hvar han bor.*“

Om åskan i dessa ögonblick slagit ned framför den gamla, elaka tjenarinnan, eller en dansk kanonkula krossat taket till det rum, der hon befann sig, skulle hon ej kunnat blifva mera förskräckt, än då hon erhöll denna underrättelse. Det dröjde för den skull ett par minuter innan hon kunde hväsa fram dessa ord:

“Vet — — vet — hvad — — hvad han — — heter — — heter.“

“Just så“, inföll den unga flickan, som i dessa ögonblick ej kunde hindra att en känsla af skadeglädje fick insteg i hennes hjerta.

“Hvad — — heter — — han — — då?“ stammade Olug, nästan mekaniskt.

“Brynte Ingelsson och han är bosatt i Landalaberg. Hans fader är svarfvare till yrket.“

“Hvem har berättat det?“ sporde den gamla draken under det hennes tunna och blodlösa läppar skälfdes af raseri.

“Jag är ej skyldig dig något svar härpå“, utbrast Ragnhild. “Du är ej annat än vår tjenarinna och det är din skyldighet, att lyda och att vara höflig, kom ihåg det.“

Rösten hotade, att mer än en gång stocka sig i hennes hals, då Olug svarade:

“Men jag är befalld att — — att — — hafva nog — — grann uppsigt öfver — —“

“Håll dig då dertill och lägg dig ej i sådana saker, som du ej har det ringaste med att göra“, afbröt den unga flickan strängt och kallt.

“Vänta bara, jag skall nog veta att hämnas“, skrek Olug, ända till ytterlighet förbittrad och glömde sin underordnade ställning ända derhän, att hon knöt båda sina magra, knotiga, händer tätt under den unga flickans näsa. “Jag går ned till er far och mor, — — ja, ja, följderna skola snart visa sig.“

Med dessa ord skyndade hon fram till dörren. Just som hon skulle öppna densamma, gick den upp för en tryckning utifrån och Ragnhilds föräldrar visade sig på tröskeln. Arnes ansigtsuttryck liknade ett hotande åskmoln, då han vände sig till Olug med detta spörsmål:

“Jag hörde nyss din skarpa, uppretade, stämma. Hvad har händt?”

För det första vågade ej den gamla tjenarinnan annat än besvara denna fråga, och för det andra var hon så uppretad öfver den unga flickans rättframma uppträdande, att hon kände en viss njutning öfver, att inför föräldrarne utgjuta sin vredes skålar öfver den modiga flickans hufvud. Med en svada, som, i allmänhet taget, finnes i rikaste mått hos gamla ogifta och uppretade fruntimmer, redogjorde hon nästan ord för ord för samtalet med Ragnbild, och hon slutade sålunda, beledsagande sina ord med ett par tvära knyc-kar på den långa och magra nacken:

“Hon behöfver en mycket strängare tillsyn, annars sätter hon sig snart på våra näsor, det är säkert det.”

Under hela den tid, som Olug pratade, hade Ragnhild haft sina ögon stadigt fästade på föräldrarnes anleten. I dessa blickar framlyste ej den ringaste skymt af något fräckt trots, utan i stället låg i dem ett klart och allvarligt medvetande om, att hon handlade rätt, och på samma gång en orubblig föresats, att ej en hårsån afvika derifrån.

Uttrycken i föräldrarnes ansigten voro så olika som hvitt och svart. Medan fru Margits blickar med stigande oro irrade mellan dottrens, makens och tjenarinnans ansigtsrörelser, hade Arne Trondsson stadigt sina vredgade, man kan nästan säga ursinniga, blickar fästade på Ragnhilds anlete. Då Olug ändtligen slutat, yttrade han med en stämma, så kall och dyster, som om den kommit rakt ifrån grafven:

“Är detta sanning?”

“Ja“, svarade den unga flickan bestämdt och klart och utan att det ringaste darra på rösten.

Det ryckte till omkring Arne Trondssons buskiga ögonbryn och kring hans läppar, då han åter sporde:

“Du kanske också erkänner, att du älskar den der Brynte Ingelsson?”

Denna fråga hade Ragnhild ej väntat och den kom henne därför öfver “som en tjuf om natten.” Istället för ett svar, sänkte hon det vackra hufvudet under det en skär rodnad purprade hennes kinder.

När Margit fick se detta stumma bevis på den första, nyvaknande kärleken, skrek hon, glömsk af, att äfven hon haft en sådan:

“Vi skola sätta henne i skrubben ofvan loftet och der skall hon få sitta till dess hon betänker, att hon är en rik mans dotter och att hon kan få en man i liknande stånd!”

Och när Margit uttalade dessa grymma ord, lyste hennes ögon bokstafligen som eldkol och hade Arne ej hållit henne tillbaka, skulle hon ögonblickligen stört sig öfver sin dotter.

“Ja“, sade han och vände sig till Olug, “jag vill ej, att min slägt skall blifva vanhedrad. Tag du hand om henne. Men, straffet drabbar dig, om du låter henne undkomma!”

“Aldrig med lifvet“, bedyrade Olug och gaf den unga flickan en af de mest hånfulla blickar, hon var mäktig af att gifva.

I nästa ögonblick voro Arne och hans hustru försvunna och det dröjde icke länge, förrän Ragnhild satt i skrubben ofvan loftet, ett kyffe om ungefär fyra alnar i längd och bredd och med ett enda fönster, nätt och jemt så stort, att en ordinär menniska kunde tränga sig ut derigenom. Och om hon kunde komma ut, så möttes hon af den branta, släta gafvelväggen utan något fäste, hvarken för händer eller fötter.

X.

Den "nernäsa", som konung Kristian fick, då han ej lyckades i sin krigslist, att under holländsk flagga komma förbi Elfsborgs fästning, grämde honom djupt. Från den ena sidan kunde han blicka ut öfver det skogbeväxta Hisingen; från den andra såg han öarne och skären rundt omkring sig, och från den tredje Göteborg, nageln i hans öga.

Ej underligt då, att han i hast sammankallade sitt krigsråd för att med detta öfverlägga om hvad som genast borde göras.

Många meningar gjorde sig der gällande. En del antogs, en del förkastades. Och när diskussionen fortgått en lång stund, utropade konungen, under det harmen tydligt spelade i hans ögon:

"Jag tycker ej om obeslutsamt folk. Göteborg måste jag ha in, ty — —"

"Förlåt, eders majestät", afbröt här amiral Galde, "men, jag anser, att staden ej kan betvingas med mindre än att vi stänga inloppet till elfven, så att de Geers flotta ej kan passera densamma, och detta sker aldrig bäst genom att på öarne här omkring uppkasta skansar och anlägga batterier, till exempel på den der", slutade han och pekade på den närbelägna Kyrkogårdsholmen.

Sedan konung Kristian en god stund betraktat den anvisade platsen, utbrast han:

"Ja, den synes lämplig. Uppkasta genast batterier der!"

Det dröjde icke länge. förrän holmen var så starkt befästad, att det skulle fordras en ganska ansenlig styrka för att intaga den. Genom sitt läge beherrskade den också helt och hållet inloppet till Göteborg.

Bland de till denna holme kommenderade officerarne fanns isynnerhet en, som tilldrog sig mer än

vanlig uppmärksamhet, ej så mycket genom sitt utseende, ty det var ganska alldagligt, som fastmera genom den lömskhet och inbundenhet, som tydligt stodo att läsa i hans drag. Sällan talade han till någon och aldrig spelade ett leende, om ej af hån, kring hans läppar. För det mesta gick han ensam och skydde alla, hvadan alla också skydde honom.

“Det var försmädligt, det der“, mumlade han för sig sjelf under det han med långsamma steg vandrade från det ena batteriet till det andra. “Nog lemnade jag konungen brevet, men — — men — —“

I detsamma närmade sig en underofficer och ytt-rade:

“Konungen befallar löjtnant Askilsen genast till samtal.“

“Åter en skrapa, förmodar jag“, tänkte Jens Askilsen, ty så hette den inbundne officeren, under det han skyndade att hörsamma kallelsen. “Men jag kan ju inte hjälpa, att det gick tokigt.“

Tankfull och med hufvudet lutadt i handen, satt gamle Kristian IV, som, oaktadt han blott några dagar derefter skulle fylla sina sextioåtta år, ännu var kraftfull och rörlig som en yngling, på en af de största kanonerna, hvars mynning hotande pekade mot staden. Han var så djupt försjunken i sina tankar, att han icke gaf akt på löjtnantens ankomst.

Denne vågade naturligtvis ej störa den grubblande konungen, utan stannade orörlig på några famnars afstånd. Men, icke en enda sekund tog han sina blickar från Kristian IV:s ansigte.

Åt hvilket håll danske konungens tankar vände sig, det kunde nog hvar och en förstå och han gaf nu slutligen sjelf bekräftelse derpå genom detta plötsliga utrop:

“Jag måste ha Göteborg in, kosta hvad det kosta vill!“

Med detsamma reste han häftigt upp hufvudet och hans blickar föllo genast på löjtnanten.

“Jaså ni är redan här“, utbrast han lifligt och vinkade åt Jens Askilsen att träda närmare. “Om jag

ej missminner mig, så yttrade ni ju, att ni är slägt med den person, hvilkens bref ni lemnade mig för några dagar sedan, eller hur är det?"

"Ers majestät har icke misstagit sig", svarade löjtnanten och trädde närmare. "Brefskrifvaren, Arne Trondsson, är min morbroder."

"Och han är på vår sida?"

"Han har alltid varit danskvänlig", inföll Askilsen. "Förut var han bosatt i Norge, men då han märkte att sillfisket lönade sig bättre i trakten af Göteborg, så flyttade han dit och är för närvarande en af stadens rikaste män."

Etter några minuters funderingar yttrade konungen:

"Då har han väl också något att säga der?"

"Ja, det är alldeles säkert. Och lika säkert är det, att inom stadens vallar finnas många med samma sinnelag som han."

"Godt", utbrast den gamle konungen, och hans tankfulla anlete ljusnade betydligt. "Det var just detta som jag ville veta. Hör på, unge man", fortfor han och steg upp, samt lade ena handen på löjtnantens axel, "ni ser ut att vara förslagen och djerf och jag har därför utsett er till en beskickning, som är farlig och kan medföra döden om den misslyckas, men som i motsatt fall skall bereda eder lycka."

Då konung Kristian uttalade dessa sista ord, spände han sina skarpaste blickar i Jens Askilsens ansigte.

"Ers majestät behöfver endast befalla och jag lyder ögonblickligen", svarade denne lugnt och allvarligt.

"Nåväl", utbrast konungen, "tror ni att det är möjligt, att ni skulle kunna smyga er in i Göteborg?"

Löjtnanten teg några ögonblick och härunder öfvervägde han alla "för" och "emot" angående företaget. Slutligen sade han:

"Jag tror att det skall lyckas."

"Men", invände nu konung Kristian och såg betänksam ut, "språket skall nog hindra er."

"Ers majestät, ända sedan barndomen har jag fått

lära mig det svenska tungomålet“, svarade han på den tidens renaste svenska.

Då uppklärnade Kristian IV:s anletsdrag helt och hållet.

“Gör er då i ordning, att afgå redan i dag“, yttrade han. “Men, hur skall ni kunna bevara det bref, som ni får med eder!“

“Ingenting är lättare“, ljöd svaret. “Jag syr in det på lämpligaste plats i mina kläder. I skymningen är det bäst att begifva sig af, men, ej från flottan, utan från vestra stranden af denna holme. Först sticker jag ut ett stycke till sjös, och styr derefter rakt vester ut. Och för att spejarne på fastlandet må tro, att jag tillhör skärgårdens befolkning och flytt undan då jag varseblifvit flottan, så låt någon liten båt förfölja mig. På så sätt skall hvar och en blifva vilseledd.“

Konung Kristians goda lynne hade nu återkommit. Det omtalade brefvet var inom kort uppsatt och när den första, lätta skymningen föll på, kom löjtnant Jens Askilsen, fullständigt klädd såsom fiskare, ned till den plats, der båten låg förtöjd.

Denna hade emellertid, på hans tillsägelse, blifvit försedd med åtskilliga fiskredskap och med en ansenlig quantitet fisk, allt i syfte att förvilla.

Kristian IV var sjelf närvarande och tillsåg att brefvet ordentligt insyddes.

“Ni har sjelf er lycka i edra händer“, yttrade han då den falske fiskaren steg ned i båten. “Och hela danska folkets beundran, samt min nåd, skola ständigt följa eder“, slutade han.

Den lilla farkosten klöf snabbt vågorna ett godt stycke vester ut, derpå vände den plötsligt och satte kurs rakt på Käringberget. Men, knappt hade den hunnit förbi Kyrkogårdsholmen, förr än en båt stack ut derifrån och tog samma kosa. Den vände dock snart och återgick till den nämnda holmen medan den andra farkosten alltjemt höll sin kurs mot berget.

På detta var en liten utpost under befäl af en underofficer posterad och denna lilla styrka hade med spändt intresse följt de tvenne båtarnes rörelser.

“Nu måste allt dansken ge tappt“, utropade slutligen en af knektarne. “Det syns nog att våra fiskarbåtar segla bättre.“

“Den första listen har lyckats“, mumlade nästan samtidigt den förklädde löjtnanten för sig sjelf, “och går allt lika bra hädanefter, så får jag alls inte något skäl att beklaga mig.“

Då vårnattens skymning nått sin höjdpunkt lade han oförskräckt till vid foten af Käringberget. På tillfrågan af underofficeren hvad han hette och hvar han bodde, svarade han med nästan likgiltig stämma:

“Jag heter Jonas Ask och bor på den störste af Brandholmarne.“

“Hvar ligga de?“

“Straxt söder om Marstrand.“

“Det var besynnerligt, och så har du farit den här långa vägen“, utbrast underofficeren misstroget.

“Ja, herre. Jag har i alla mina dagar hatat danskarne, och som jag i går fick ej så litet fisk, så for jag hit emedan jag tänkte, att göteborgarne nog kunde behöfva mat under den här tiden. Jag var nyss förföljd, men kom lyckligtvis undan. Om jag bara får hvila ett par timmar här, så kan jag sedan smyga mig utefter kusten fram till staden.“

“Ja, gerna“, svarade underofficeren, som nu förlorat allt misstroende. “Den der lasten kommer nog väl till pass der inne“, slutade han och pekade mot staden.

XI.

De två unga personerne, eller rättare sagdt, ynglingarne, voro Sten och Brynte. De hade kort förut haft sammankomst med Landalapojkarne högt uppe i bergen med samma namn och desse käcke pojkar hade enhälligt ännu en gång utvalt Brynte till sin anförare, så framt det bar så till, att de på egen hand skulle komma att utföra något vågstycke. I annat fall hade de ställt sig under Mannerskölds kommando, samt gifvit Brynte i uppdrag att så fort som möjligt underrätta honom derom.

Brynte hade också, i sällskap med Sten, genast sökt kommandanten, men icke träffat honom hemma. Det var också så långt lidet på eftermiddagen, att saken icke blefve för gammal om dröjsmålet utsträcktes till morgonen derpå.

“En sup skulle sannerligen ej smaka illa“, hade Sten utlätit sig. “Går du med?”

“Ja, hvarför inte. Jag föreslår Espingen.“

“Kör för det då! Det var länge sedan jag såg Bränvins-Lasse. Han är väl sig lik?”

“Ja då, alldeles som förr.“

“Och kärigen!“

“Hon är död.“

“Ja, det var då ingen förlust. Sta'n har nu en argbigga mindre“, menade Sten.

De båda vännerna hade tillbragt endast en kort stund i Espingen, då Bero Smed och hans sällskap anlände dit.

Snart blef det lif och rörelse i det stora krog-rummet och äfven det mindre upptogs inom kort. Det var klart, att samtalet nästan öfver allt rörde sig omkring den utbrutna fejden och danska flottans ankomst, och att mustiga uttryck ej fattades. det var lika naturligt.

Der och hvar funnos dock personer, hvilka antingen utbyta sina tankar med lågmälda röster, eller också ej alls blandade sig i samtalen. Till de först nämnde hörde Brynte och Sten, till de andre krögaren sjelf. Han tycktes vara helt likgiltig under det han med en snabbhet, som verkligen var förvånande, serverade sina törstiga gäster, men den uppmärksamme betraktaren kunde dock se, att under den likgiltiga ytan røjde sig ett visst intresse, som ibland tog sig yttryck dels i ögonens högre glans, dels i en spänd hörsel och dels i vissa dragningar kring läpparne. Dessa företeelser observerades genast af Brynte och Sten, och vid ett tillfälle hviskade därför den sist nämnde:

“Du kan vara lugn för, att Bränvins-Lasse går och funderar på sattyg. Jag undrar om han är pålitlig.“

“Jag hyser också mina tvifvel“, yttrade Brynte lågmäldt. “Det finnes i hans ögon någonting, som borgar för, att han i själ och hjerta är långt ifrån renhårig.“

Sten ämnade just svara, då en grof stämma från motsatta ändan af rummet skrek:

“Jaså, din erkekanalje, du för sådant språk! Det hörs tydligt på dig, att du är danskvän. Här har du lönen därför!“

I samma ögonblick smälde en örfil. Bränvins-Lasse rusade nu fram för att söka afstyra slagsmålet. Han måste dock genast draga sig tillbaka för att icke sjelf råka illa ut.

Det dröjde derefter ej många minuter, förrän villervallan nått sin höjdpunkt. Stolarne flögo vildt om hvarandra; tenn- och trästop begagnades såsom tillhyggen och der och hvar framglänste långa knifblad, borden vräktes öfver ända och de tvenne väggfasta bänkar, som funnos, blefvo snart lösslitna. Det var länge sedan ett dylikt uppträde timade i krogen Espingen.

Tack vare denna villervalla kunde Sten och Brynte, osedda af krögaren, smyga sig ut i den lilla förstugan.

“Nu ha’ vi ett passande tillfälle att smyga oss in i skrubben der uppe“, yttrade Brynte. “Jag har varit der en gång och fann då, att man utan svårighet kan höra hvad som talas i krögarens rum, ty väggen der emellan och skrubben är så tunn, att till och med en hviskning tydligt kan förnimmas. Kom vi måste skynda oss!”

På mindre tid, än en minut hade de djerfve ynglingarne praktiserat sig in i det lilla kyftet, der de nätt och jemt fingro rum att stå. Till all lycka för dem rådde der inne ett så fullständigt mörker, att ett menniskoöga, hur skarpt det än månede vara, icke skulle kunna upptäcka dem.

Det första de gjorde när de kommo dit in, var att intaga en skarpt lyssnande ställning. Ofrivilligt möttes deras händer, och handtryckningen borgade tydligt för den glädje, de kände öfver att de, tydligare än de väntat, kunde höra hvad som talades i Bränvins-Lasses enskilda rum.

Så snart krögaren stängt dörren efter sig utbrast Bero Smed:

“Du kan utan att behöfva frukta någonting, lägga bort kappan, och — —“

“Är han då säker?“ sporde den långe med en viss tveksamhet.

“Säker!“ utropade mäster Bero, högeligen förvånad. “Om han inte vore det, hur tror du väl att jag skulle våga, att visa mig för honom! Dessutom kan jag om-tala för dig, att han på mödernet härstammar från Danmark, det har han sjelf delgifvit mig.“

“Jaså, då flyter det ju danskt blod i hans ådror, och i så fall är det alls ingen risk för mig“, utbrast den långe och aftog hastigt kappan.

Det var ingen mer och ingen mindre, än Arne Trondsson, som, tillika med sin gode vän, Bero Smed, gjorde krogen Espingen äran af sitt besök.

Också bugade sig Bränvins-Lasse, då han straxt derefter kom upp med det reqvirerade, om möjligt ännu djupare för den strame sillpatronen, den han väl kände till utseendet.

“Nå, hvilka äro de andra två, som du talade om?” sporde Arne då krögaren aflägsnat sig.

“Åh, du känner dem väl“, utbrast mästern Bero, “och är till och med god vän med dem. Det är Bengt Stolmakare och Anders Kanngjutare, som — —“

“Duktiga karlar, båda två“, afbröt Arne. “På dem kunna vi då fullt lita.“

“Jo, jo men“, inföll Bero. “Godt om alla vore så säkra, när det gäller, och det torde väl inte dröja särdeles länge till dess, kan jag tro.“

“Åh nej, bara några dagar, till dess vi få insöfva kommandanten i säkerhet, och — —“

Arne hann ej sluta sin mening, förrän dörren hastigt öppnades och tvenne, likaledes i fotsida kappor insvepta personer trädde in. Det var de nyss nämnde stallbröderne.

Sedan de första helsningarne voro öfverstökade, frågade Arne:

“Kunde ni se om det var mycket folk nere i krogen?“

“Nej“, svarade Anders Kanngjutare, “men jag förmodar det, efter som sorlet der inne var ovanligt starkt.“

Det syntes ganska väl på Arnes miner, att han icke var belåten med Kanngjutarens meddelande och när denne sporde honom om orsaken dertill, svarade han:

“Om det skulle uppstå gräl, eller slagsmål der nere, så kunna vi måhända råka ut för obehagligheter. Mången skall naturligtvis undra öfver att *vå*“, han lade särskild tonvigt på det ordet, “samlats i ett sådant här näste. Nog tycker jag, att du kunnat välja ett bättre och lämpligare ställe, än just detta“, slutade han och vände sig förebrående till Bero Smed.

Denne, som var ganska snarstucken af sig, fattade genast humör och svarade i retsam ton:

“Jag valde just detta därför att det är det mest aflägsna, men“, fortfor han kort, “är du ej nöjd, så kan du ju gå härifrån. Jag tror nog, att vi tre ändå skola reda oss.“

Det var under det mästare Bero uttalade dessa ord som Brynte och Sten intogo sina platser i skrubben.

“Se så“, inföll Bengt Stolmakare, medlande, “hvad skall det tjena till att gräla om en sådan der småsak! Vi ha’ ju andra och viktigare ämnen att afhandla.“ Derpå vände han sig tvärt till Arne och sporde:

“Har du ännu fått svar på det bref, som du för några dagar sedan skickade ut till danske kungen?“

Den tilltalade, som också känt sig stucken af Beros sista yttrande, svarade icke genast, ty han måste först lägga band på sig. Efter några minuter svarade han dock:

“Nej, inte ännu, men jag väntar det hvarje dag.“

“Han kanske inte bryr sig om att svara“, invände Kanngjutaren.

“Det måtte han väl göra, alldenstund jag bad honom underrätta mig om när bästa tiden komme.“

“Han kanske redan har svarat, och brefvet har blifvit uppsnappadt“, inföll mästare Bero, som nu fullkomligt lugnat sig, ty liksom nästan alla häftigt uppbrusande naturer, blef han nära nog lika hastigt god igen.

Arne Trondsson skiftade färg, ty hade den olyckan varit framme, då skulle hufvudet sitta bra löst på hans axlar. Han tilltvang sig dock så pass mycket lugn, att han kunde svara:

“Jag tror inte kung Kristian om att hafva skickat någon opålitlig budbärare, dertill är han sjelf alltför mycket försigtig. Emellertid måste vi med lugn afbida tiden och derunder i största hemlighet bearbeta det lägre folket. Kanske också, att han inte vill gifva något svar förr, än han företagit ett allvarligt anfall.“

“Ja, ja, det kan också vara möjligt“, inföll mästare Bero eftertänksamt, “och om det — —“

I dessa ögonblick trängde ljudet af tummultet i krogen ganska tydligt upp till det lilla gafvelrummet.

“Jo, jo, jag hade nog rätt“, utbrast Arne nästan triumferande. “Slagsmålet är nu i full gång der nere!“

“Då måste vi skynda undan medan det är tid“, inföll Bero Smed och slängde hastigt på sig kappan. “Ännu står kanske vägen oss öppen.“

Under det att de tre som bäst följde hans exempel hördes krögarens vredgade stämma nedifrån:

“Tag fast mordbrännaren! Han får inte komma undan!“

Då Arne i detsamma ryckte upp dörren, bolmade en tjock rök ut från krogrummet och fylde hela nedre förstugan.

XII.

Det var redan tidigt på morgonen, när den till fiskare förklädde danske löjtnanten, hvilken tillbragt de få timmarne i sin båt, lade ut från land. Men, innan han begaf sig bort, skänkte han posteringen en ansenlig massa sill och fick därför mottaga varma tacksägelser af underofficeren och hans manskap.

Derpå hissade han seglet och satte kurs mot staden. Nog hade han, såsom underofficeraren rådde honom till, kunnat hålla sig på fritt vatten, men han tänkte, att det var bäst att taga det säkra för det osäkra och därför höll han sig så nära land som möjligt.

Gerna skulle fiskaren-löjtnanten hafva velat minska båtens fart då han passerade Elfsborgs fästning, naturligtvis för att så mycket bättre kunna taga denna i betraktande, men han tordes icke göra det, af fruktan

för att blifva misstänkt. Han fortsatte därför sin väg för hårdt skotadt segel.

Plötsligt dånade ett skott från fästningen, på samma gång som en båt med fyra roddare satte ut derifrån och styrde kurs rakt på fiskarbåten.

Jens Askilsen förstod då genast, att han skulle blifva prejad och han mumlade för sig sjelf:

“Hos posteringen der borta hade jag ej svårt att reda mig, men nu torde det kanske ej gå så lätt för sig. Bah“, fortfor han, under det hans läppar hånfullt krökte sig, “jag skall nog lura dem också.“

För att icke väcka kunskaparnes misstankar lade han genast bi och inväntade lugnt vaktbåtens ankomst.

Den lät icke länge vänta på sig, ty de kraftiga årtagen förde den snart sida vid sida med fiskarbåten.

En officer sporde genast i barsk ton:

“Hvad heter du?“

“Jonas Ask.“

“Hvar bor du?“

“På den störste af Brandholmarne straxt söder om Marstrand.“

“Hvad har du i båten?“

“Fisk.“

“Hvad är din mening med den?“

“Jag tänkte att få sälja den här.“

“Men, du visste väl att danska flottan kommit“, utbrast officeren och betraktade skarpt den falske fiskaren.

Denna såg lugnt och stadigt, utan trots, officeren i ögonen under det han svarade:

“Nej, hur skulle jag kunna veta det! Ingen af oss som äro bosatta på öarne, har fått någon under rättelse derom.“

“Men, du visste väl, att norrmännen infallit i er provins, Bohus län?“

Denna fråga hade konung Kristians budbärare icke väntat sig och det var därför nära, att han fallit ur sin roll. Men han fann sig dock genast, ty den öfverhängande faran plägar oftast skärpa tankarne.

“Ja“, svarade han därför lika lugnt som förut, “det veta vi Gu'nås!“ Och vid dessa ord lät han en tung suck undslippa sitt bröst. “Det var just därför som jag i hemlighet lastade hela min sillfångst och begaf mig hit, på det att inte norskarne, som ifrigt snoka efter föda, skulle få tag i den. Och“, slutade han, “det kommer snart flera efter mig.“

“Men, hur kunde du klara dig för Kyrkogårdsholmen och danska flottan?“

Fiskaren-löjtnanten berättade då hur han blifvit förföljd af en båt från holmen, men, tack vare det stora försprång han egde, kommit undan till Käringberget, der han blifvit väl mottagen af posteringen, samt lemnat den en andel af lasten.

Då officeren fick höra detta, syntes han väl tillfreds och fiskarbåten tilläts att fortsätta sin resa.

“Ha, h, ha“, skattade hånfullt Jens Askilsen, då han väl kommit på behörigt afstånd. “Kände jag inte på mig, att jag skulle lura äfven er! Ack, hur dumma ni äro! Det är er flathet som jag ensam har att tacka för, att mitt vågspel lyckats, och att jag så godt som redan vunnit min afsigt. Ja, att äfventyret, hitills åtminstone, krönts med framgång, det är alldeles gifvet, ty nu kan jag tryggt lägga till i hamnen och ingen menniska skall ofreda mig, så snart jag sluppit förbi fästningen. Och att jag frågar efter Arne Trondsons bostad, det skall ej väcka några misstankar, ty han är ju en välkänd borgare i staden. Jo, jo“, slutade han, “med djerfhet och list kommer man ändå säkrast fram till målet.“

Det har också mer än en gång visat sig, att detta uttalande inneburet en ganska stor sanning.

Då fiskaren-löjtnanten ändtligen lade till vid hamnbryggan, skockade sig genast folk ur nästan alla klasser och af båda könen, vid tilläggsplatsen, och inom en timme hade han såldt bort hela lasten i större och mindre partier. Ty den osäkerhet, i hvilken Göteborgs innevånare för närvarande sväfvade, gjorde naturligtvis, att såväl rika, som fattiga, ville förse sig med mat. Ingen kunde ju veta om ej belägringen redan

samma dag kunde börja äfven från landsidan, och då vore ju all tillförsel afspärrad. Bäst således, att förse sig, med hvad som tarfvades till kroppens nödtorf-tiga och outhärliga uppehälle medan tillfället dertill stod öppet.

Ingen enda hade sport fiskaren om hans namn och hemort. Alla hörde honom nemligen tala lika god svenska som de sjelfve, och det var ju nog. Dessutom fanns det ingen enda, som ens kunde inbilla sig, att en dansk man skulle föra lifsförnödenheter till en af hans egen konung belägrad stad.

Jens Askilsen fick alltså vara fullkomligt ostörd. När han slutsålt sin vara och sett efter att båten var säkert förtöjd, lemnade han densamma och gick upp i staden.

Hans mening var naturligtvis att söka få reda på hvar hans morbroder, Arne Trondsson, bodde.

Han gaf sig derföre i samspråk med en hel mängd personer och nämnde på sistone, såsom af en händelse, Arnes namn med en antydning om hvar den rike mannen bodde, men alla skakade blott på sina hufvud till ett bevis på, att de voro lika okuniga som frågaren om hvar Arne hade sin bostad. Så vandrade han ett par dryga timmar omkring, för det mesta så nära vallarne som försigtigheten manade honom till. Och ehuru han så litet som möjligt betraktade de pågående försvarsanstalterna, voro likväl några sneda ögonkast då och då tillräckliga att för honom klargöra hela situationen. Han beslöt för den skull, att så fort det lyckades honom att träffa morbrodern, genast begifva sig tillbaka för att underrätta konung Kristian om både hvad han sett och hört.

I följd af den medgång, som han hittills rönt, tviflade han alls icke på en god utgång, och under dessa sina ströftåg härs och tvärs genom staden, hängaf han sig nästan odeladt åt de angenämaste tankar på den stora belöning, som konungen lofvat honom. Den kunde naturligtvis icke blifva mindre än först och främst adelskap och med detta något praktigt slott på Seeland eller Fyen.

Hur han sålunda gick fram och åter stod han slutligen åter nere vid hamnen, men nu ett trettiotal alnar ifrån den plats, der hans båt var förtöjd. Der påträffade han genast ett par arbetsklädde karlar, till hvilka han vände sig med samma försigtiga fråga som till alla de andra, han talat med. Han hade knappt hunnit uttala Arnes namn, förrän den ene karlen, på samma gång svärjande och hänskrattande utropade:

“Jaså, du söker den der eländige gnidaren, som skulle kunna se en människa dö på gatan af hunger utan att räcka henne en bit bröd. Jo, han bor der i det der stora huset. Om du träffar honom, så kan du säga, att jag råkat ett par af de många arbetare, ifrån hvilka han samvetslöst stulit ibland halfva, ibland hela veckoafföningen och derigenom bragt dem och deras familjer till yttersta armod.“

“Och“, fortsatte den andre arbetaren under det hans ögon vildt gnistrade, “så kan du också helsa honom med, att då han minst anar det, ska' han drabbas af det välförtjenta straffet.“

Med dessa ord utsträckte talaren sina magra, våldsamta knutna, händer.

Jens Askilsen kunde naturligtvis ingenting säga, men då han med raska steg skyndade mot det utpekade huset, genomkorsade underliga tankar hans hjerna.

Han hade alltid trott, att morbrodern var aktad och afhållen af göteborgarne, från den högste till den lägste, och nu hade han fått klara bevis på, att han istället var dödligt hatat af de sist nämnde, de mest fruktansvärde under oroliga tider.

Skulle han söka morbrodern denna dag, eller skulle han vänta till den nästa? Han hade svårt för att bestämma sig och han gick därför några slag fram och åter utanför Arnes bostad. Då han under denna promenad väl för sjette gången passerade ingången, öppnades porten till hälften och ett otäckt kvinnoansigte tittade ut. Det tillhörde Olug. Löjtnanten-fiskaren grep genast tillfället i flykten och sporde om Arne Trondsson var hemma.

Olug spände sina skarpaste blickar för några sekunder i frågarens ansigte och skrek derpå med ilsken stämma:

“Nej, han är inte hemma och äfven om han vore det, så ta'r han inte emot kringstrykare!”

Med dessa ord slog hon igen porten så våldsamt att hela huset skakade.

Jens Askilsen hade naturligtvis ingenting annat att göra, än att aflägsna sig. Men, han styrde ej sina steg ned till båten, utan gick på måfå åt stora Otterhällan till. Härunder tänkte han:

“På sjön hade jag tur, men så snart jag kom på landbacken, så tycktes den ha' vändt mig ryggen. Nå, ja, det är inte lönt att tappa modet för en gammal kärings skull. Morbror *måste* jag träffa, äfven om jag — —“

Hans monlog afbröts här af, under vilda språng, framrusande människohopar. Bland larmet och skriken kunde Jens tydligt förnimma detta:

“Det är krogen Espingen, som brinner!”

“Ja“, skreko andra, “måtte den skojaren, Bränvins-Lasse också dela samma öde!”

Skenet från den brinnande krogen upplyste ej blott stora och lilla Otterhällan, utan nästan hela staden. Oemotståndligt intagen af det “rysligt vackra“ skådespelet, följde Jens Askilsen, utan betänkande, folkhoparne.

XIII.

Stackars Ragnhild! Aldrig hade hon kunnat drömma om att hon som en brottsling, en fånge, någonsin skulle komma att bebo det kyffe, för hvilket hon alltid hyst en djup vedervilja! Och nu satt hon der, öfvergifven och smädad, för det hon vågat lägga sina känslor i dagen gent emot den yngling, som, med fara för sitt eget lif, räddat henne ur dödens armar.

Ej underligt då om bittra tankar genomkorsade hennes hjerna, och gjorde att den dotterliga kärleken allt mer och mer svalnade, och ej heller underligt, om den motvilja, som hon alltid hyst mot Olug, förbyttes i bittert hat.

Denna gamla, elaka, qvinna hade alltid så långt tillbaka, som Ragnhild kunde minnas, pinat henne än på ett än på ett annat sätt, men alltid med en hjertlöshet, som söker sin like. Och då Ragnhild klagade för föräldrarna, erhöll hon alltid snäsor. Deraf förstod hon tydligt nu, att hon i deras hjertan ej hade den plats, som ett barn bör ega, och dertill enda barnet.

Deras afvoghet hade nu gått så långt, att de till och med nekade henne att intaga sina måltider tillsammans med dem, utan maten bars alltid af Olug upp till henne. Med ett ord, hon var fullständigt en fånge i sina föräldrars eget hus.

“Om de tro, att de genom ett dylikt handlings-sätt skola kunna tvinga mig att förändra mina tankar, då bedraga de sig“, mumlade hon mer än en gång för sig sjelf. Och hon brukade stundom tillägga: “Åck, om jag visste på hvad sätt jag skulle kunna underrätta kommandanten om min belägenhet! Han är så rätt-rådig har jag hört sägas, att det icke skulle dröja länge, förrän jag återfått min frihet. Jag har ingen vän, nej, ingen!

Och det vackra, bleka, ansigtet dolde sig i händerna, tårarne sipprade fram ur de ögon, som förut brukade le så skalkaktigt, och ur det bröst, som aldrig tillförne känt någon smärta, trängde djupa suckar.

Det var samma dag, på hvafs aften Arne Trondson och hans trenne meningsfränder hade sin sammankomst i Bränvins-Lasses enskilda rum. Då hexan Olug kom upp med middagen, sade hon ondskefullt:

“Nå hur kännas det här?”

Intet svar.

Olug stälde maten på bordet, satte båda händerne i sidorna och sporde, under det en rodnad af ilska flög öfver hennes fränstötande anlete:

“Är inte jag, en gammal trotjenarinna i detta hus, värd ett svar på mina frågor?”

Samma tystnad, under det Ragnhild med en viss häftighet sköt undan maten.

Fräsande som en ilsken katta, skrek den elaka tjenarinnan:

“Vänta bara! jag skall nog finna på något medel att bryta den der tystnaden. Egensinnigare ungar har jag förut böjt.”

Nu ändtligen svarade den unga flickan, men svaret var ännu stumt. Det bestod i föraktets blick och tystnad.

Slutligen tröttnade dock Olug. Hon kippade länge efter andan, och det såg ibland ut som hon ämnade tala, eller fortsätta med sina otidigheter, men, hvarje gång hon gjorde försök dertill, framträngde blott artikulerade ljud öfver hennes läppar. Ändteligen lemnade hon rummet, slog dörren i lås efter sig och ilade så fort hon kunde, utför trapporna.

Då höjde åter en djup suck den unga flickans barm, men det var en lätnadens suck. Nu kunde hon åter andas friare

Maten fick fortfarande stå orörd. Ja, hon stälde den till och med så långt undan, att hon ej skulle kunna se den, ty i dessaögonblick var den henne rent af motbjudande.

Hon gick fram till det enda, lilla fönster, som fanns. Nedanför henne glittrade elfven så inbjudande och sorlet från dem, som der arbetade med tillfälliga befästningar och planterandet af kanoner, ifall danskarne skulle göra en landstigning på Hisingen och derifrån söka öfvergå det smala vattendraget och angripa staden, så att säga, i sjelfva hjertat, hördes tydligt upp till henne. Ack, hvad skulle hon icke nu velat gifva, om hon vore fri och ledigt finge röra sig bland menniskorna der nere!

Så stannade hennes blickar en stund oafvänt på en och samma punkt och det var just den plats, der hon varit så nära döden.

“Ja, hade han ej varit, så hade jag legat der nere nu“, mumlade hon för sig sjelf. Och hon fortfor, under det hon, snyftande dolde ansigtet i båda händerne, “Men, då hade jag nog varit lyckligare, än nu.“

Hon hade knappt hunnit framhviska sista ordet, då hon häftigt spratt till vid det att dörren knarrade på sina gångjern. Hvem kunde nu komma? Var det åter den elaka Olug?

Nej, det var modren, som stod framför henne. Utan att yttra ett enda ord, fixerade hon en ganska lång stund dottren som lugnt uthärdade de skarpa, forskande, ögonkast. Slutligen sade Margit i sträng ton:

“Hur kan du, som ännu är så ung, ej stort mera, än ett barn, så förhärda ditt hjerta?”

Ragnhild betraktade förvånad modren och svarade:

“Jag vet inte, att jag förhärdat mitt hjerta.“

“Har du ej“, skrek Margit och stampade häftigt i golvet. “Är det ej förhärdelse, när du icke vill lyda dina föräldrar?”

“Men, hvad ondt har jag då gjort?“ sporde den unga flickan både ängsligt och förvånadt.

“Du envisas ju att få träffa den der fattiglappen, som råkade att draga dig upp ur vaken, och när din far så frågade dig om du kanske äfven älskade honom, hade du ej något annat svar, än en rodnad. Och när

du vet, att du dermed gör dina föräldrar ej allenast emot, utan äfven förorsakar dem sorger och bekymmer med denna din vanvettiga böjelse, hvad är det annat än förhärdelse? Och så kan du fråga mig hvad ondt du gjort!“

“Moder“, inföll den unga flickan ödmjukt, men ändock med fast stämma, “kan man rå för sitt hjertas känslor? Har du aldrig sjelf erfårit något sådant?”

Margit kunde på en lång stund ej svara ett enda ord. Minnen som under årtionden legat gömda i hennes inre och som nära nog voro förbleknade, vaknade nu helt plötsligt till lif och trängde i en enda minut så våldsamt in på henne, att det endast var med största möda, som hon kunde draga andan. Hvilken makt hade för dottren dikterat denna fråga? Under några minuter vågade hon bokstafligen icke se Ragnhild i ögonen. Men, slutligen tilltvång hon sig så pass mycket herravälde öfver sig sjelf, att hon kunde svara:

“Jag har ej kommit hit för att stå inför dig, såsom inför en domare, utan för att ännu en gång fråga om du vill kasta bort dina vanvettiga griller och återtaga din förra plats i dina föräldrars hjertan. Svara nu!“

“Jag vet mig ej hafva några vanvettiga griller“, inföll den unga flickan allvarligt. “Moder“, fortfor hon, under det hon sjönk ned på knä och sträckte sina hopknäppta händer bedjande mot den, som gifvit henne lifvet, “haf förbarmande med mig, och — —“

“Stig upp“, afbröt Margit, som nu i en hast blifvit samma kalla och hårda qvinna som förut. “Hvad är det der för pjosk, och hvem har lärt dig sådana der dumheter! Du vet, att du har att välja på två saker, antingen att slå din dumma böjelse ur hågen, eller också att qvarblifva der du nu är.“

“Är ditt hjerta då af sten, moder?”

I stället för att svara, vände Margit dottren ryggen för att gå. Hon lade också just handen på dörrvredet, när plötsligt det lilla rummet upplystes af ett flammande eldsken.

“En eldsvåda!” skrek den unga flickan till och störtade fram till fönstret. Margit följde genast efter.

“Det ser ut som om det brunne på Stora, eller Lilla Otterhällan“, utbrast Ragnhild.

Margit svarade ingenting, utan skyndade ut och låste väl dörren igen efter sig.

Och der stod nu åter den unga flickan ensam med sina dystra tankar och utan förhoppning på någon ändring i sin sorgliga belägenhet. Ja, hon stod länge kvar vid fönstret och såg hur de tjocka, ömsom kolsvarta, ömsom hvitgrå, rökmolnen tungt vältrade öfver elfven och in på Hisingen, under det att de stundom våldsamt uppflammande eldpelarne begjöto staden med sitt hemska sken. Ja, hon stod nästan orörlig som en bildstod kvar, till dess hon straxt under sig hörde en sorlande folkhop och derefter väldiga slag på husets port. “Hvad skall detta betyda?“ sporde hon ängsligt sig sjelf.

XIV.

Att Arne Trondsson och hans följeslagare fingo dödens färg på sina kinder, det är ju ej att undra öfver. Mekaniskt slöto de åter dörren.

Och Brynte och Sten? I första häpenheten stodo de alldeles handfallne, men slutligen utbrast den först nämnde:

“Det duger ej att vänta här många minuter till om vi ej vilja bli qväfda. Kom, Sten!“

Och utan vidare besinning nästan kastade de sig utför trappan, och lyckades, att efter stora ansträngningar komma ut bakvägen.

Der, liksom omkring hela den brinnande krogen, myllrade det af menniskor alldeles som i en myrstack.

Den ene skrek och kommenderade, den andre svor, den tredje skrattade; ja, nästan hvar och en gaf sina känslor luft i olika uttryck.

Under det Brynte och Sten rådgjorde hur de skulle bära sig åt för att rädda de i gafvelrummet kvarvarande, sågo de sig plötsligt omgifne af nästan hela "Landala-arméen." Vid denna syn fick Brynte nytt mod, ty nu visste han, att han omkring sig hade folk, som han kunde lita på.

Hastigt bildades kedjor med ämbar och andra käril till närmaste vatten. Slangar och manskap kommo under Mannerskölds eget kommando från fästningen, och snart var släckningen i full gång, ehuru med högst ringa utsigt till framgång, alldenstund det härjande elementet redan fått säkert fäste i de murkna och genomtorra krogväggarne. Dess framfart hejdades likväl något af de talrika vattenstrålarne. När den förut gapande och sysslolösa folkmassan såg hur oförtrutet soldaterna arbetade och hur den käcke kommandenten sjelf utsatte sig för ögonskenliga faror i form af nedfallande bräder och bjelkar, skämdes den och började, att nästan mangrannt deltaga i släckningsarbetet. Det började också snart se ut som om de energiska ansträngningarne åtminstone skulle hafva det med sig, att byggnaden ej skulle brinna ned till grunden.

För att öka det hemska i detta skådespel uppträdde krögaren Lars Karm på ett sätt som tydligt gaf vid handen, att den plötsliga olyckan åtminstone till en del rubbat hans förstånd. Med håret vildt slängande kring hufvudet och med kläderna i trasor, sprang den långa, skrankliga, gestalten, vildt svängande med armarne, omkring bland folkmassan under det han idealigt tjöt fram dessa ord:

"Jag har förlorat allt, hvad jag sparat ihop under tio år! Tag fast mordbrännaren! Han får inte komma undan!"

Det fanns nog en och annan, som försökte att lugna den olycklige, men vid sådana tillfällen blef Lars istället alldeles vild och grep till den långa knif, som

han ryckt till sig från disken, när han rusade efeter mordbrännaren. Till slut måste kommandanten betalla några af sitt folk att bemäktiga sig den vansinnige.

Men, detta var lättare sagdt, än gjort. Krögaren gjorde ett förtvifladt motstånd och sårade med den långa knifven en af knektarne så, att denne måste i sanslöst tillstånd föras till fästningens sjukrum. Ändtligen blef ändock den vildsindte öfvermanad, bunden till händer och fötter och införd i ett närbeläget hus, der en soldat höll vakt om honom.

Med hvilken förfäran de fyra, i gafvelrummet innestängde, skulle lyssna till eldens framfart, kan man lätt föreställa sig. Lyckligtvis var dörren, fastän gammal, ändock så tät, att knappast någon rök trängde in i rummet. Så långt var då allt godt och väl men hur länge kunde det väl dröja till dess elden hade fått fäste i taket derofvan? Den kanske redan hade börjat der, fastän de innestängde ej ännu förnåm något knastrande ljud. Och var den bara en gång der då skulle det sannerligen ej dröja länge, förrän de murkna takstolarne och rummets, af endast tunna bräder hopsatta, tak skulle störta in.

“Det duger inte att dröja här längre“, utbrast slutligen Bero Smed. “Vi — —“

“Ja, säg bara hvad som är det bästa handlingssättet“, sade Bengt Stolmakare, “och det — —“

Äfven hans mening blef tvärt afbruten af Anders Kanngjutare med dessa ord:

“Vi ha ju fönstret. Hvarför inte begagna oss af denna utväg till räddning?“

“Men här finnes ingenting, hvarmed vi kunna fira oss ned, ty att göra ett hopp, det skulle utan tvifvel vara detsamma, som att bryta armar och ben, ja, kanske nacken, af sig“, inföll Arne Trondsson.

“Hvad är det här då“, menade Anders Kanngjutare och pekade på sin kappa. “Det är väl ingen konst att sammanfoga alla fyra, och de räcka godt ned till marken.“

“Ja, det förslaget är inte så dumt“, inföll Bero Smed. “Det är den enda utväg, som — —“

Hans mening blef här afbruten af ett väldigt brak ofvan ifrån. Det var en af takstolarne, som störtade ned rakt förbi fönstret och slungade omkring sig ett väldigt haf af gnistor.

“Nu är den utvägen stängd“, mumlade Arne Trondsson mellan de krampaktigt sammanbitna läpparne. Högt sade han. “Fort ut genom dörren! Fort!”

Alla störtade ut. Väl fanns det ännu rök kvar i trappan och förstugan, men den var dock ej värre, än att de med skyndsamhet skulle kunna rädda sig. Det såg också ut så.

Men det återstod endast två, eller tre, steg af trappan, då den för tillfället hämmade röken i krog-rummet i en sekund bröt fram med förfärande hastighet.

Bero Smed, som var främst, hann visserligen ut, men föll genast afsvimmad till marken. Kanngjutaren och Stolmakaren stupade öfver tröskeln och straxt innanför denna dignade Arne Trondsson, under det han uppgaf ett genomträngande, hjertskärande skri, ned bakom sina olyckskamrater. Han var således i det farligaste läget.

Med outröttlig ifver arbetade de raske Landalapojkarne och erhöilo mer än en gång, uppmuntrande ord af Mannersköld, hvilken särskildt tycktes fästa sig vid Brynte. Denne, tillika med Sten och några andra “pojkar“, hade sina platser endast några steg ifrån dörren på husets baksida. Mannersköld hade nyss lemnat dem, när de fyra olycklige kommo nedrusande. För att ej hindras i sina rörelser hade de kastat af sig kapporna redan uppe i gafvelrummet.

Trots den tjocka röken var ändock eldskenet så starkt, att Brynte kunde känna igen Arne Trondssons drag. Att han var med de konspirerande, det kunde han ej med visshet säga under det han stod lyssnande i skrubben, ty han hade blott en gång förut hört Arne tala, men då icke fäst sig vid uttrycket i hans röst.

Här var likväl icke nu tid att tänka på annat, än att rädda de olycklige. Till den ändan rusade både han, Sten och flere andre, modigt fram. I ett par sekunder stod Brynte invid den till utseendet liflöse Arne, grep honom på sina starka armar och förde honom in i samma hus, dit hans följeslagare blifvit inburne.

Så snart Mannersköld anlände till brandstället och fick veta att det var folk i den brinnande byggnaden, sände han genast efter ett par af fältskärarne i fästningen. De kommo ofördröjligen och egnade genast de olycklige all den vård som de kunde. Bero Smed, Anders Kanngjutare och Bengt Stolmakare kryade raskt till sig, men värre var det med Arne Trondsson. Han låg en god stund utan medvetande, men ändteligen rådde hans sega natur, och den djupa suck, som undslapp hans bröst, var ett tecken till, att döden denna gång gick miste om sitt rof. Han var dock så svag, att han på en i hast hopspikad bår måste bäras till sitt hem.

Mekaniskt följde Brynte med. Han kunde ej, då han sedermera tänkte derpå, göra sig reda för någon annan orsak dertill, än att en oemotståndlig makt tvang honom att medfölja.

Vid södra mynningen af den smala gränden, hade Jens Askilsen fattat posten. När båren, på hvilken Arne hvilade, fördes förbi, yttrade en af de två karlar, som hade tagit plats bredvid Jens:

“Hvad ser jag! Det är ju Arne Trondsson, som ligger der på båren!”

“Ja, sannerligen har du inte rätt“, utbrast den andre karlen. “Undrar just hvad det kunde vara för ett ärende, som dref honom till krogen Espingen!”

Jens hörde ej mera, utan följde hack i häl morbrodrens sjukbår.

Då Margit inträdde i Arnes rum, stod Olug vid ett af gafvelfönstren, hvarifrån man hade fri utsigt öfver Stora Otterhällan. Den gamla draken var så fördjupad i åskådandet af branden, att hon ej hörde när hennes matmoder kom in. Först då Margit råkade hosta till, vände Olug sig häftigt, och till hälften förskräckt om, och sade, i det hon pekade mot brandstället:

“Det är bestämdt krogen Espingen, som brinner.“

“Det är då för väl, det“, svarade Margit. “Det der nästet har alltid varit illa anskrifvet och — —“

“Ja, krögaren har inte heller haft för godt rykte om sig“, afbröt Olug, “och det är ej heller underligt.“

“Hur så?“ menade Margit.

“Han är ju rödhörig.“

Margit fann detta argument så bindande, att hon, tvärt emot sin vana, teg några minuter. Längre kunde hon ej hålla sig, utan sporde:

“Hvad är det då för dåliga rykten, som gå om Lars Karm?“

“Det var ju han sjelf, som var orsaken till sin hustrus död. Ej endast om dagarne, utan äfven om nätterna pinade han den stackars qvinnan, som ända sedan barndomen varit sjuklig af sig, och jag vet bestämdt, ty det har Stina, deras gamla hushållerska, talat om för mig, att han ganska ofta slog henne, så att hon låg sanslös och dessa misshandlingar påskyndade säkerligen hennes död, det säga alla, och — —“

“Jaså“, afbröt Margit med en besynnerlig röst, “då är det inte mer än rätt, hvad som nu händt honom. Men, från det ena till det andra, hur ska' vi kunna fundera ut ett sätt, att böja Ragnhilds egen-sinnighet?“

“Det tål att tänka på“, svarade Olug. “Mitt enda råd för närvarande är, att vi låta henne sitta der uppe ännu några dagar. Kan hända, att det styfva sinnet under tiden mjuknar.“

“Ja, du kanske har rätt“, svarade Margit. “Se flickan har alltid varit van att få allt, hvad hon be-

gärd, och att få sin vilja fram. Så tror hon nog att hon skall få äfven nu, och — — men, det var besynnerligt så länge Arne dröjer ute“, fortfor Margit mera för sig sjelf. “Detta har då inte händt minst på år och dag.“

“Han är väl, liksom så många andra, ute och ser på branden“, förmodade Olug.

Margit ämnade just svara, då larmet från en ankalkande folkhop kom henne att hålla inne med hvad hon ville säga. De båda kvinnorna följde noga med ögonen de ankommande; de märkte nog, att något föremål bars inuti hopen; men hvad det var, det kunde de ej upptäcka, och slutligen, efter blott ett par minuter, fingo de till sin förskräckelse, höra väldiga slag på porten.

Det är väl bäst att öppna“, anmärkte Olug när slagen blefvo än hårdare.

Margit blott nickade.

Den gamla hexan skyndade ned. Hon hade knappt hunnit glänta på porten, förrän den rycktes upp; Olug föstes så häftigt åt sidan, att hon skulle fallit omkull, så framt hon ej råkat få stöd af portgångens ena vägg, och utan att bedja om lof, skyndade karlarne med bären in i förstugan, der en af dörrarne stod halföppen. De gingo in och funno Margit stående midt på golvet.

Sedan bären blifvit nedsatt, yttrade en af karlarne:

“Här har ni er man. Det var nära, att han blifvit innebränd i Espingen, men i sista ögonblicket räddades han af honom, som — — men, hvart tog han vägen! Han var ju med ända hit! Ja, han har redan gått, ser jag, men det gör detsamma, vi känna honom ändå.“

Just i detsamma kom Olug in, kopparröd i ansigtet af ilska och hon ämnade öfverfalla bärarne med ovet då hon varseblef sin sjuka husbonde. Åsynen af honom lade, för tillfället åtminstone, band på hennes ilska.

“Varit nära att blifva innebränd, men i sista ögonblicket räddad“, utbrast Margit, hvilkens kinder voro nästan lika hvita som nyfallen snö. “Ni sade, att ni kände räddaren; hvem är han?”

“Brynte Ingelsson“, svarade en af bärarne.

Om åskan helt plötsligt slagit ned framför henne, skulle Margit ej kunnat blifva mera upprörd, än hon blef vid erhållandet af denna underrättelse och hade hon ej i detsamma fått tag i en stolkarm att stödja sig mot, skulle hon segnat till golfvet vid det att denna tanke blixtnabbt genomför hennes hjerna:

“Först har han räddat min dotter, och nu min man.“

Under den trängsel, som uppstod i portgången, när bären inbars, passade Jens Askilsen, som alltjemt hållit sig tätt bakom bären, på och trängde sig fram. Men, i stället för att följa med in i huset, smög han sig, i skydd af qvällskuggorna, in på den temligen rymliga gården, under det han tänkte:

“Att nu söka träffa honom, det skulle vara lönlös möda. Här måtte väl finnas något ställe, der jag kan hålla mig dold öfver natten. Hoppas, att han i morgon skall vara så pass kry, att jag då kan lemna honom brevet. Det är nu på tiden; konungen väntar mig hvarje timme, och — — ah, står inte der en dörr halföppen? Jo visst! Nå, då kryper jag väl dit in. Jaså, bara silltunnor! Nå, jag har ju under några timmar agerat fiskare, så att jag bör vara van vid den lukten.“

Som tunnorna, af hvilka en del voro tomma, der och hvar stodo på något afstånd från hvarandra, lyckades det Jens, att utan svårighet praktisera sig ända in till bortersta väggen. Der var han säkert gömd, och fastän utrymmet ej medgaf honom att lägga sig, beslöt han dock att der tillbringa natten i stående ställning. Hans uppdrag var ju af en så stor vikt, att han gerna underkastade sig hvilka försakelser som helst för att slutet skulle blifva godt. Och hvilken lön väntade honom ej sedan för alla hans mödor!

XV.

Under dessa dagar, eller allt sedan den danska flottan ankom till Göteborg, hade liksom en alldeles ny kraft genomströmmat de båda bröderne, Ingel, Bure. Det såg alldeles ut som om de blifvit unga på nytt. Ty de skydde icke att, trots sin höga ålder, ifrigt deltaga i det mången gång ansträngande arbetet på vallarne och i vallgrafvarne.

Den lilla stugan i Landalabergen hade ej på länge hyst så mycket folk inom sina väggar. Och ehuru den lilla stugan innehöll blott ett stort rum, i hvars nästan kolossala spisel all maten kokades, så fingo dock alla fem, de båda gubbarne, Sten, Brynte och Märtha, godt rum der inne. Här var det icke frågan om något "pryderi", hvilket man rättast bör öfversätta med "falsk blygsamhet", utan män och kvinnor sofvo ganska ofta i samma rum, utan att därför vara mindre hederliga.

Förut är nämndt att Märtha var af ett gladt och lifligt sinnelag, och att hon egde en sällspord förmåga, att sprida glädjens solsken öfver de mulna pannorna. Ja, nog fanns ännu en god portion af denna ungdomliga glädtighet qvar hos henne och den tog i fulla mått ut sin rätt, när hon fick se Sten helbregda återkomma från sina utflygter i sällskap med Brynte och de öfriga Landalapojkarne. Då var hon som fordom; då lekte åter hela verlden för henne. Men då, när de båda ynglingarne sedan drogo ut igen, då grep sorgens hvassa klo kring hennes hjerta och hon gick der i Landalabergens dällder alldeles för sig sjelf som "en äggsjuk höna." Hur lätt kunde ej en fiendtlig kula döda honom, oafsedt alla andra faror, som hvarje minut hotade under krigstid! Om gubben Bure ändå hade varit så klok att stanna hemma på Hollsunds udde! Den danska flottan hade ju så brådtom att

komma fram till sin bestämmelse, Göteborg, att den icke hade tid att anställa några härjningar på kusterna.

Så ungefär resonerade Märtha till en början, och det sade hon äfven en dag till farfadren, då både Sten och Bure voro närvarande. Ja, den unga flickan blef till och med vältalig, under det hon gaf sina varmaste blickar åt Sten, som med synbar förlägenhet såg på Bure och skrufvade sig på pinnstolen. Det syntes tydligt, att hon väntade ett häftigt utbrott af den gamla fiskarens något hetsiga lynne. Men, hur förbluffade blefvo de icke, både han och Märtha, när det, istället för ovett och snäsor, ljud från Bures läppar:

“Ha, ha, ha! Nu är jag tvungen att skratta! Kommer du inte längre ihåg hvad du sa’, när Sten berättade för dig om den stundande ofreden? Så här sa’ du: Då är det allt bäst att vi genast begifva oss till Göteborg. Det är således du sjelf, som först föreslog att vi skulle fara hit. Hvad har du nu att säga?”

Märtha hade inom ett par sekunder fått den röda pionens färg på sina kinder. Nu, då hon påmindes derom, erinrade hon sig tydligt, att gubben Bure hade rätt och hon lofvade för den skull att aldrig mera tänka så dumt som hon gjort. Att hon vore orolig för Sten, det kunde dock ingen förtänka henne.

Det var dagen efter eldsvådan på Stora Otterhällan. Väderleken var ovanligt kall och blåsigt och tätt och ofta föllo ganska strida regnskurar. Ända sedan tidigt på morgonen hade Märtha fått vara ensam i den lilla stugan. Förmiddagen och middagen bragte henne ej någon synnerlig oro, men då det började lida allt längre fram på eftermiddagen och denna slutligen öfvergick till afton, utan att någon af hennes anhöriga, ej heller Sten, blefvo synlige, då började Märtha att allvarsamt undra, hvad som nu kunde stå på. Hennes oro tilltog allt jemt och när slutligen den lätta vårskymningen allt mer och mer sänkte sig öfver jorden, då började också den ängslan, som hon så länge bekämpat, att taga ut sin rätt. Dess första och vanliga uttryck lydde så:

“Tänk, om någon olycka händt dem!”

Vid denna tid brukade hon vanligtvis hafva qvällsmaten i ordning, men denna dag var det alldeles som om någon osynlig hand hade tillbakahållit henne, då hon ville gå till sina hushållsbestyr. Och hon tyckte sig äfven höra en inre röst, som hviskade: “Bry dig inte om det der nu, för det tjenar till ingenting.”

Hennes ängslan blef henne snart så öfvermäktig, att hon ej kunde hålla sig inne längre. Det var som om hon ville qväfvas; hon måste andas frisk luft och därför gick hon ut.

O, hvad allt förekom henne dystert i dessa ögonblick! Hon, som förut skrattat åt allt, hon ville nu istället gråta åt allt. Lik en husvill och halffänig irrade hon omkring stugan och kom så ned till vallgrafven. Hon frågade arbetarne der, om de sett till hennes farfar, Brynte och Sten. Alla skakade på sina hufvud, förmodligen af den orsak, att både namn och personer voro okända.

“Jag kan väl tro, att din fästman är med dem“, utbrast en ung slyngel gäckande.

“Ja, det är han“, svarade Märtha allvarligt, “och det der är en sak, som du inte alls har något med att göra. Men, så mycket kan jag säga dig, att nog är han likare än du alltid.“

“Der fick du, ha, ha, ha!“ ljöd det från de omkringstående, och en gammal arbetare, som såg ut att förut ha varit knekt, fortfor: “Bra svaradt, flicka. Så'na der tuppsycklingar ska' qväsas i förväg, så gala de lagom sedan, och — — —“

“Farfar, farfar“, utropade i detsamma den unga flickan och sprang emot den gamle, som med trötta steg släpade sig fram, “hvar ä' de andra, och hvar är — — —“

“När vi komma in i stugan ska' du få veta någonting“, afbröt gubben Bure pustande.

“Store Gud, det har väl ej händt dem någon olycka!“

“Nej, inte hvad jag vet!“

XVI.

Man kan väl förstå, att Jens Askilsens känslor, der han stod inklämd mellan de illaluktande silltunnorna, icke kunde vara så särdeles angenäma. Han var icke van vid den odören och därför började han snart att känna vissa oroligheter i magen.

“Nej, det här kommer jag aldrig att stå ut med“, tänkte han. “Jag känner att qvälningarne tilltaga och jag måste se efter om det ej möjligtvis skulle finnas något annat hål att krypa in i.“

Han stod snart åter i det fria. Allting var tyst omkring honom, hvadan han försiktigt började att trefva utefter väggarne. Han kände på flere dörrar, men de voro låsta. Ändtligen kröntes hans bemödanden med framgång. Då han öppnade en på glänt stående dörr, märkte han genast, att han träffat på en vedbod, och han fann snart, till sin belåtenhet, att han godt kunde gömma sig bland den dels huggna, dels ohuggna, veden. Der var det en helt annan lukt och der behöfde han ej frukta för att få upp sin mages innehåll. Denna nya lägerplats hade också det goda med sig, att han, om också blott i halvesittande ställning, kunde luta sitt hufvud mot någon trädstock och få njuta några timmars väl behöflig hvila.

Han var också i färd med att sätta denna sin plan i verkställighet, då han plötsligt förnam klumpiga steg på gården. Stegen närmade sig vedbodörren, en nyckel sattes i densamma och på mindre tid än som här åtgår att omtala det, var dörren låst.

Jens Askilsen var nära att skrika till af raseri, men det lyckades honom att lägga band på sig. Han började att göra sina uträkningar och slutligen mumlade han för sig sjelf:

“Då jag närmare tänker efter, så är det nog bäst som skett. Jag får nu vara i fred och alldenstund

dörren stått öppen i dag, så öppnas den säkerligen också i morgon, och då skall jag nog på det behändigaste smyga mig ut.“

Några minuter derefter sof han i halfliggande ställning och med hufvudet lutadt mot högra armen, som hvilade på en väldig tråkloss. Ja, han sof så hårdt som om han i en hel veckas tid ej njutit af sömnens välsignelser.

De två karlar, som på morgonen inträdde i vedboden för att bära in den vanliga köksveden, blefvo ej så litet förvånade öfver, att från en af de bortersta vrårna få höra några vanliga, men likväl på detta ställe besynnerliga, ljud, nemligen snarkningar.

“Låt oss genast gå och låsa till“, hviskade den ene karlen, som var af en högst vidskeplig natur. “Det kan inte vara någon annan, än Skam*), som smugit sig in här för att — —“

“Prat“, inföll kamraten, som alls icke var vidskeplig af sig. “Hur tycker du, att det kan vara han! Han går ju omkring som ett rytande lejon, sökande hvem han uppsluka månde, har presten sagt, och fastän jag aldrig sett något lejon, så tror jag inte att det snarkar som en karl när det sofver. Nej, det är bestämdt någon tjuf, som smugit sig in här, för att stjäla, eller röfva, men af trötthet insomnat så djupt, att han ej vaknat för att under nattens tystnad sätta sina mörka planer i verkställighet. Se så, var nu inte sjäpig, Nisse; nog ska' väl två starka karlar, som vi ä', kunna rå på en enda. Och du kan vara säker på, att patron allt ska' belöna oss för det vi knipit honom.“

Det der talet om belöningen tycktes utöfva en stor verkan på Nisse, den yngste af Arne Trondssons drängar. Han morskade betydligt till sig, men höll sig försigtigtvis bakom kamraten, när denne gick fram till den sofvande.

“Tror du att Skam ser så der ut?“ sade han i hviskande och på samma gång gäckande ton. “Nog

*) Satan.

påstås det att han ibland brukar förskapa sig till en ljusens engel, men aldrig har jag hört, att han gör sig så gemen, att han dra'r på sig en simpel fiskartröja. Hva' är du för en gynnare; upp med dig!" skrek han derpå med väldig stämma och började att rätt eftertryckligt ruska den sofvande.

Jens Askilsen flög upp som en guttaperkaboll och gnuggade sig i ögonen. Det var mindre behagliga känslor, som nu strömmade in på honom, men här fanns intet annat att göra, än att så kallblodigt som möjligt foga sig i omständigheterna. Han sade för den skull:

"Jag var inte riktigt nykter i går qväll, så att jag ej hittade ned till min, här nere i hamnen liggande båt, och så var jag betydligt knäsvag. Men, hur jag kommit hit, det vet jag inte."

"Tro honom inte", utbrast nu Nisse, som ändteligen fattat mod, när han omsider blef öfvertygad om, att han ej hade med den illa beryktade "Horn-Peter" att göra. "Han är bestämdt en riktigt inpiskad skälm, det synes nog och —"

"Ja, det tror jag med", afbröt den andre. Nu vet jag hvad vi ska' göra! Vi ska' föra honom till patron."

"Hvem är patron?" sporde fiskaren-löjtnanten.

"Åh, det får du nog se", inföll Nisse, som nu morsknat till ganska betydligt. "Det finnes väl ingen, som har en sådan förmåga att pina fäbun'n ur en karaljke som patron Trondsson."

"Ändteligen kommer jag då till målet", tänkte Jens Askilsen, och hade ganska svårt att tygla sin glädje. "Snart är det jag, som blir herre på täppan gent emot de der oförskämde dränglunsarne."

"Kom nu", befallde Jakob, Nisses kamrat och Arnes äldste tjanare. "Om du ej godvilligt går med, så — —", och vid dessa ord gjorde han ett par hotande rörelser med armarne:

"Visst följer jag godvilligt med", svarade Jens Askilsen, så att de båda drängarne började förvånas.

“Hvad skulle det tjena till att göra motstånd mot två så starka karlar.“

Drängarne visste knappt hvad de skulle tro. Var denna likgiltighet låtsad, eller verklig?

Ungefär der Sandarne nu är beläget, utsträckte sig en liten hage, delvis sank och delvis med små, trädbevuxna höjder. Den kallades Banehagen och var på denna tid ganska illa beryktad för de våldsamer och brott, som der tidt och ofta begingos. Knappt midt på ljusa dagen vågade till och med två eller tre personer tillsammans färdas den vägen från staden till Billingen, Billingsberg, eller Käfvingberget. Hur mycket mera farligt då för en ensam person att taga denna gångled.

I början af denna berättelse är nämndt, att Landapojkarne ofta lågo i rätt hårdhändta bataljer med kringliggande traktors ungdom. På sistone hade de till en väsendtlig del flyttat stridsarenan till Banehagen och der redan utkämpat mer än en blodig dust med stigmän och andra buskkrypare, och genom sitt oförskräckta uppträdande tvungit en stor del af dem att flytta verksamhetsfältet till andra trakter.

Så kom ofreden med Danmark, och att de för en tid qvästa sinnena åter skulle brusa upp, det är naturligt. En ganska stor del af dessa samhällets parias (utskum) begaf sig likväl in till staden och anmälde sig hos kommandanten såsom frivillige, i hopp om att dels få tillfredsställa sin stridslystnad, dels genom plundringar och stölder i sjelfva staden under det förvirringen nått sin höjdpunkt, komma i tillfälle att släcka sin lystnad efter byte.

Men, Mannersköld, som i förtid hade blifvit varnad för den erbjudna “hjelpen“, höll strängt tummen på ögat på dem. Vid aldrig så små snedsprång, blefvo de mera efterhållne, än andre. De, som ej kunde finna sig uti detta, för dem olidliga tvång, försökte att rym-

ma, och ibland lyckades det dem, men blefvo de ertappade, hvilket oftast inträffade, hängdes de utan nåd och förskoning.

På en af de lummigaste platserna i denna hage samlades efter hand Landalapojkarne. Det gick emellan dem, liksom bland folken i större mått, ordentliga budkaflar och flere dylika hade dagen förut cirkulerat bland "Landalaarméen", som pojkarne förbund också kallades.

De siste, som infunno sig på samlingsplatsen, voro Brynte och Sten, ty allt sedan den sist nämnde anländt till Göteborg, hade de båda ynglingarne varit oskiljaktige.

Brynte meddelade nu sin skara, att han fått säker kunskap om, att en liten dansk kogg under nattens lopp skulle landsätta en afdelning soldater på den plats, der det fordna Göteborg, som år 1612 förstördes af danskarne och som låg på Hisingen, snedt emot den nu varande staden, var beläget, samt frågade den ungdomliga skaran, om den hade lust att söka öfverrumpla fienden.

Ett allmänt och dundrande "ja" blef svaret och en i skaran inföll:

"Det var länge sedan vi gingo ut på sådana äfventyr. Hej, pojkar, det ska' smaka godt, att klå om juten, så att han aldrig glömmet det!"

"Men, när ska' vi bege oss af?" sporde en annan.

"Och hvar ligga båtarne?" inföll en tredje.

På dessa båda frågor svarade Brynte:

"Så snart skymningen inträdt styra vi tärden ned till Röda Sten. Tack vare kommandantens vänlighet ha' vi fått låna ett par tjog båtar från fästningen. Han frågade om vi äfven ville ha befäl derifrån, men —"

"Åh nej", skrek en ungdomlig stämman, "en bra karl hjälper sig sjelf!"

"Ja, så sa' jag också", inföll Brynte och rätade på sig, "och då klappade kommandanten mig på axeln och sa' just de här orden. 'Ja jag vet, att Landalapojkarne ä' präktiga pojkar och derfor tänker jag att

den danske koggen innan nästa morgon antingen är sänkt, bränd, eller tagen i släptåg af edra båtar och förd hit. Det blir bra med prispengar för er pojkar'. Ja, så sa' han verkligen och klappade mig ännu en gång på axeln."

"Ingen utaf oss ska' svika, pojkar!" skrek nu Smeds-Torkels Helge och svingade en lång bössa öfver sitt hufvud.

"Nej, ingen", ljöd det i korus.

Den tid, som åtgick, innan skymningen inbröt, använde Landalapojkarne till att från Kåringberget spionera på den danska flottan. Ingen kogg syntes lägga ut derifrån. Tänk, om hela ryktet endast voro en snara, utlagd att fånga de djerfve i?

Den der förmodan yttrades enskildt af gubben Bure. Hade han fört fram den offentligt, skulle han tviifvelsutan blifvit utsatt för ett ganska bittert hån.

Så stor var entusiasmen öfver att få göra den hatade fienden allt möjligt afbräck.

Äfven Brynte och Sten och till och med Bures egen broder' afvisade den gamle fiskarens förmodan på det bestämdaste och under den ganska riktiga förut-sättningen, att om danskarne verkligen hade lagt ut denna snara, de i sådant fall nog skulle varit allt för kloka att låta det komma till motståndarnes kännedom, ty desse skulle naturligtvis antingen uteblifva eller för danskarne lägga ut kontrasnara, som för dem kunde blifva alltför ödesdiger.

"Ja, gör som ni vilja, pojkar", yttrade han slutligen. "Jag går emellertid hem till Ingel och tröstar Märtha", fortfor han och gaf Sten en betecknande blick. "Du, Ingel synes vilja följa med pojkarne."

"Ja, det gör jag."

En stund derefter var Bure på hemvägen. Förut är omtaladt hvar han råkade sondottren. Så fort de kommit in i brodrens stuga berättade han för den unga flickan hvad som tilldragit sig i Banehagen, och under det han pratade om att han trodde, att före-

taget skulle lyckas, blef Märtha allt mera lugn, och slutligen yttrade äfven hon med djnp tillförsigt:

“Jag börjar att tro som du, farfar, och jag skall i hvarenda minut bedja Gud om, att deras djerfhet måtte krönas med framgång.“

Och början dertill var emellertid god, ty just under det de käcke Landalapojkarne höllo på att inskeppa sig kom en lätt dimma utifrån hafvet. Just i skydd af denna lade de ut och kommo, osedde af fienden, öfver till Gamla Göteborg, bland hvars lemningar de förskansade sig så godt som möjligt. Nere vid strandbrädden höll ett dussin af dem vakt, under det ett tjugotal på små farkoster höll sig ute på elfven, för att snabbare kunna upptäcka den väntade och ifrigt efterlängtade koggen.

Äfven konung Kristian hade tänkt på att vid Gamla Göteborg anlägga ett batteri, innan han öfverförde hela sin armé till Hisingen, men visst icke utspridt något ryckte derom. Hur det kommit till, få vi se af det följande. Af en egen ödets skickelse valde han samma qväll som Landalapojkarne gingo öfver till ön, och detta just i följd af dimman, hvarigenom kommandanten skulle hindras från att upptäcka hans förehafvande. Tjugofem soldater, anförda af en underofficer och några skansgräfvare skickades straxt före midnatt, ombord på en för tillfället ledig kogg, öfver till den utsedda platsen.

XVII.

Det kan ej vara svårt att förstå hvilka känslor, som tumlade om i Margits själ efter allt hvad som händt och det var mången gång, som den ringdans, de anställde i hennes hjerna, kom den att nära nog omtöcknas af moln, som för mången annan skulle hafva öppnat, om just icke vansinnets natt, så åtminstone det mindre vetandets skymning. Men denna qvinna hade en natur, som icke så lätt böjdes, eller tog intryck af det känslofulla och derpå är det sätt, på hvilket hon behandlade sin egen dotter, ett mer än tydligt bevis.

Dock var det särskildt två så godt som på hvarandra timate händelser, hvilka satte hennes blod i svallning mer än någonsin tillförne händt, och denna svallning tog sig ett nära nog skärande uttryck i, såsom förut är berättadt, denna hennes tanke då hon fick veta namnet på mannens räddare från Espingens lågor:

“Först har han räddat min dotter och nu min man.“

En sådan handling skulle säkerligen hafva böjt hvilken hårdhertad qvinna som helst, eller åtminstone höljt hennes kinder med en blygselns rodnad, men på Margit verkade den, förunderligt nog, motsatsen, i det att hon i sitt hjerta började känna någonting, som hade starkt syskontycke med ovilja, och slutligen öfvergick till rent hat.

Och hvad skulle hon väl säga när Arne sporde henne om, hur han kommit hem och hur han blifvit räddad undan döden? Det var kinkigare, det.

Vi påminna oss att Olug varit närvarande då bäraren uppgaf Brynte såsom Arnes räddare. Denna elaka qvinna, hennes fullkomliga jemlike, när det kom an på att anstifta ondt, tog Margit nu till råd

och efter en kort öfverläggning med sig sjelf yttrade Olug under det hennes läppar drogo sig till ett vedervärdigt grin:

“Det aldrig bästa är naturligtvis att säga: Det vet jag inte.”

Margit funderade en stund, derpå sade hon:

“Men, han skall kanske snart få veta det ute, och äfven att det blifvit sagdt till mig. Pratet går ju så vida omkring.”

“Nå, än sedan då?” inföll Olug, som ej heller nu var rådlös, “om så skulle vara, och han kommer fram dermed, så svara så här:

“Det kan väl hända, kära du, att räddarens namn nämndes, men du kan väl förstå, att så upprörd som jag var öfver den olycka, som drabbat dig, och som lätt kunde ha' ryckt dig ifrån mig, jag icke fästade mig vid det, som sades. Det susade för mina öron och skymde för mina blickar och det var nära, att jag blifvit vansinnig. Om jag hört tusentals namn uttalas, skulle jag ej fem minuter derefter hafva kommit ihåg ett enda.”

“Du är i sanning ovärderlig med dina råd“, utbrast Margit och omfamnade sin elaka tjenarinna. “Hade jag ej dig, visste jag ej hur jag skulle kunna reda mig.”

Trots den farliga belägenhet, i hvilken Arne befann sig under eldsvådan genom att inandas en myckenhet rök, var han dock morgonen derpå så pass kry, att han kunde sitta uppe i sängen. Hans första fråga var naturligtvis om orsaken till att han befunno sig i denna ställning och derpå var naturligtvis Margit tvungen att säga hur förhållandet var. Men på den andra frågan, hvem som räddat honom ur faran, kom Olugs råd henne väl till pass och hon afgaf också svaret enligt detta.

Så småningom klarnade Arne Trondssons hjerna, och inom kort ihågkom han alltsammans, både samtalen uppe i det lilla gafvelrummet och de förfärliga känslorna vid brandens utbrott. Hågkomsten deraf

gjorde att en skälfning genomlade hans kropp och han mumlade för sig sjelf:

“Undrar hur det gått med de andre, som voro i samma fördömmelse som jag. Ah, nu påminner jag mig, att jag, då vi första gången skulle våga oss ut, såg två manspersoner der uppe. Hm, hvad hade de der att göra? Ah“ utbrast han, under det hans kropp började att darra som ett asplöf, “de hade nog lyssnat vid den tunna dörren, och då är det — —“

Ett buller i rummet utanför afbröt hans monolog. Han hörde mansröster och på sistone Margit, som skrek:

“Jaså, ni ha' tagit den der tjuften i vår vedbod. Han ska' genast stånda ansvar inför patron. För in honom.“

Med dessa ord öppnade Margit dörren till Arnes rum och gick först in.

Emellertid hade det lyckats Jens, ty det var han, som nu skulle stå till ansvar inför den nye Pontius Pilatus, att oförmärkt taga fram konung Kristians bref, samt gömma det i ena tröjarmen. Utan att göra det ringaste motstånd, ty han visste nu, att han i denna del hade vunnit spelet, gick han rakt fram till Arne, som förvånad betraktade uppträdet.

“Den här göken fångade vi nyss i vedboden, der han legat i natt“, utbrast Jakob, “och jag är säker på, att —“

Innan den gamle tjenaren hann tala till punkt, hade Jens tagit ut ett så långt steg, att han befann sig alldeles invid Arnes säng. På en sekund hade han framtagit brefvet och räckt det åt Trondsson under det han på ett besynnerligt sätt blinkade åt honom.

Oaktadt brefvet ej hade någon utanskrift, förstod likväl Arne, att något viktigt var på färde, och han befallde därför tjenarne att genast aflägsna sig. De lydde, ytterst snopne öfver att deras välmening, blifvit på ett sådant sätt belönad, men de vågade ej annat än att lyda.

Under det Margit, som också blifvit högeligen förvånad öfver den vändning, saken tagit, såg efter tje-

narne, passade fiskaren-löjtnanten på och gaf Arne ett tecken, som tydligen ådagalade, att Margit äfven kunde gå samma väg. Äfven Arne började finna det besynnerligt, att icke ens hans egen hustru skulle få vara inne, men just därför slog den tanken honom snart för hufvudet, att det måtte vara något särskildt förhållande med det papper, han så oförmodadt erhållit. Det kunde han ju se på främlingens besynnerliga blickar. Han sade för den skull till Margit i nära nog sträf ton:

“Dü får aflägsna dig, jag vill vara ensam med denne främling.“

Den tiden var den äkta mannen ensam herre i sitt hus, och ve den hustru, som på minsta sätt försökte att göra honom emot och sätte sig på tvären, hennes lott blef tung nog och att klaga inför vederbörande, det tjenade till ingenting annat, än att i de aldra flesta fall denna lott blef ännu tyngre. Och som Margit nog lärt sig känna Arnes lynne, så visste hon mer än väl, att ett motstånd från hennes sida skulle vara farligt nog, isynnerhet i den ställning, som han nu befann sig. Hon lydde alltså, äfven hon, men kunde ej hindra att en djup suck undslapp hennes bröst, när hon trädde ut genom dörren.

Denna hade knappt blifvit tillsluten, förrän Arne med en viss häftighet öppnade brefvet. Hans blickar tycktes bokstafligen sluka pergamentsbitens innehåll. Hans bröst häfde sig våldsamt och ena handen for oafbrutet öfver den svettiga pannan. Slutligen utbrast han:

“Enligt kung Kristians utsago skulle du vara min systerson, Jens, men det — ah, nu pratar jag bara dumheter“, afbröt han sig sjelf. “Jag tänkte säga, att du ej har något, som påminner om släkten, men det är naturligt att du, för att kunna utföra ett så djerft vågstycke som du gjort, måste söka att förändra dig så mycket som möjligt. Jo“, fortfor han och räckte Jens ena handen, “nu upptäcker jag slägtdragen, pannan och linierna kring munnen. Hur mår min syster, din mor?“

“När vi lupo ut från Köpenhamn var hon vid god helsa.“

Efter en kort paus, hvarunder Arne Trondsson ånyo genomläste brevet, yttrade han:

“För att du ej skall behöfva riskera att blifva upptäckt, så kan du ju stanna här till — —“

“Inte längre, än till i natt“, afbröt Jens Askilsen med bestämd röst. “Jag vet att konungen med oro hvarje timme motser min återkomst. Om morbror derför vill gifva konung Kristian helst ett skriftligt svar, så att han ser, att jag ordentligt fullgjort mitt uppdrag, så vore det bra. Som en fiskare har jag kommit hit och i samma skepnad far jag härifrån upp till Brandholmarne vid Marstrand. Ha, ha, ha!“

Efter detta hänskratt omtalade han för morbrodren sin djerfva resa, och vid berättelsens slut, skrattade också Arne på samma sätt. Derpå sade han:

“Jag skall sända bud till mina förtrogne, att de komma hit i skymningen, så att vi få rådgöra hur brevet skall sättas upp. Det skall inte dröja länge, och förr än vid midnatt, är det ej lönt, att du begifver dig på väg.“

“Nej, jag har också tänkt, att den tiden skulle vara den lämpligaste“, svarade Jens.

XVIII.

“**D**et duger ej att längre afvakta löjtnant Askilsens återkomst“, utbrast med en viss häftighet konung Kristian, der han i sällskap med sin amiral, Ove Gedda, gick fram och åter på sitt amiralskepp och tidt och ofta kastade lystna blickar, så väl öfver till fasta landet, der Göteborgs tornspiror reste sig mot himmelen, och dels Elfsborgs gråa murar som trotsigt uppmanade

honom att komma inom skotthåll för deras grofva bestyckningar, som till Hisingen, der plats nog skulle finnas att anlägga batterier. Och han fortsatte. "Troligtvis har Askilsen blifvit tagen. Nå, det betyder mindre, jag skall ändock hafva staden i mitt våld och det innan den holländska flottan fått så mycket vind i seglen, att den hinner öfver Nordsjön och Kattegat."

"Men, ett par batterier på Hisingen midt emot staden kunde ändock ej skada", inföll amiralen.

"Nej, jag har nog tänkt derpå", svarade konungen, "likasom att öfvergå till ön. Derför vore det ej ur vägen, att företaga en undersökning der, och jag har tänkt, att det i morgon natt skulle vara en lämplig tid dertill."

"Ja väl", svarade Ove Gedda, "och jag föreslår den plats, der gamla staden var belägen, ty derifrån går det lätt att sända kulorna öfver vallen."

Konung Kristian betänkte sig några minuter, derpå utbrast han:

"Ja, den platsen är ej illa vald. Vi skicka väl i morgon natt tjugo à trettio man för att rekongsera. Ja, det är afgjort", fortfor han med en viss liflighet, "och är platsen gynnsam till anläggandet af åtminstone ett större batteri, så sätta vi det genast i verket. Men amiral", slutade han och fixerade skarpt Ove Gedda, "kom ihåg, att detta stannar tillsvidare hos oss?"

"Naturligtvis", svarade amiralen allvarligt. "I annat fall skulle kanske ändamålet förfelas, och dertill är det alltför dyrbart."

Konungen nickade och återvände till kajutan. Samtidigt steg Ove Gedda ned i sin slup och for tillbaka till sitt fartyg.

Några minuter efter det att ljudet från slupens åror bortdödt, började de presseningar, bredvid hvilken konungen och amiralen stått under det korta samtalet dem emellan, att först sakta och derpå något lifligare röra på sig och med den största varsamhet framkröp snart en yngling som tycktes vara omkring

femton eller sexton år. Han lemnade dock icke helt och hållet sitt skyddande gömställe förr, än han såg, att han med säkerhet kunde göra det, hvarpå han skyndsamtillade till matrosernas logement. Härunder tänkte han:

“Den söndagen, som danske matrosar pressade mig vid Loshults kyrka, glömmar jag aldrig. Far och mor och jag kommo just ut efter gudstjensten, då jag blef öfverfallen och bunden till händerne. Jag glömmar aldrig hur mor skrek och grät och hur arg far var. Men, det tjenade till ingenting, ty då han med våld ville rycka mig ifrån matrosarne, lade de gevären till ögonen och hotade att skjuta ned hvar och en som vågade att göra motstånd. Men, jag var inte den ende, som vid det tillfället pressades, ty innan qvällen hade matroserna fått tag i fem stycken pojkar från samma by. Några hade sprungit och gömt sig och sluppo alltså undan. Hvad jag sedan fått lida, det ska' nog far och mor få veta, om jag någon gång kommer till Loshult och de ännu äro i lifvet, men inte vill jag råda någon pojke, att gå in som matros i danska örlogsflottan, inte. Ack, om jag kunde komma härifrån — — ah, nu vet jag, det passar bra och nog träffar jag väl der någon, för hvilken jag kan omtala hvad jag nu hört. Det sprattlet skall jag åtminstone göra mina plågoandar.“

Midnattstimman hade nyss ingått, då en person, osedd af skeppsvakterne, hvilka dels halfslumrade, dels tankfullt och utan att bry sig om hvad som hände omkring dem, lutade sig mot relingarne, sakta och varsamt firade sig ned i en af de minsta, på styrbords sida liggande, båtarne. Natten var ovanligt mörk och de tätt intill hvarandra liggande fartygen gynnade genom detta sitt läge, den flyende, som just var den förut nämnde ynglingen, Sven i Loshult. Utan äfventyr landsteg han vid södra foten af Käringberget och lyckades, i sin förklädnad, att oantastad komma in till staden. Af en händelse mötte han Brynte och Sven, då de i den tidiga morgonstunden gingo ut på sitt “arbete“, som naturligtvis bestod i att så mycket som

möjligt efterspana danskarnes medhållare. Det kom genast till samtal mellan dem och Sven, som upprigtigt omtalade hela sin historia, ända från det han blef pressad vid Loshults kyrka och till det närvarande ögonblicket. Att han icke stack under stolen med konung Kristians afsigt på Gamla Göteborg den kommande natten, faller af sig sjelft. För att bestyrka, att han verkligen tillhörde den fiendtliga flottan, öppnade han sin förklädnadsdrägt och visade att han under denna bar danska matrosuniformen, den han icke utan att väcka misstankar, hunnit eller kunnat aflägga.

Så väl Brynte, som hans kamrat sågo genast, att den flyktande ynglingen ej for med osanning. För att pröfva honom ytterligare, sporde Brynte om han vore villig att medfölja till kommandanten.

“Ack ja“, utbrast ynglingen under det ett skimmer af glädje flög öfver hela hans anlete, “här slipper jag åtminstone att lida misshandel hvarje dag, och att — —“

“Kom då“, afbröt Brynte. “Jag tror nog att kommandanten skall mottaga dig väl.“

Detta gjorde också Mannersköld, och fick aldrig anledning att ångra det. På sådant sätt var det som först Brynte och sedan Mannersköld fingo underrättelse om danskarnes afsigt och när den först nämnde begärde tillstånd, att med sina Landalapojkar få omintetgöra denna fiendens afsigt, svarade kommandanten leende:

“Jag har så mycket hört talas om Landalapojkarne, och äfven sjelf sett att de ä' raska och beslutsamma. Ni ska' nu få på egen hand visa hvad ni duga till.“

När konung Kristian på morgonen erhöll underrättelse om, att pojken från Loshult om natten rymt sin väg, blef han för några ögonblick något eftertänksam, men denna stämning varade ej länge.

“Bah“, mumlade han för sig sjelf i sorglös ton, “en man mer eller mindre har ej någon betydelse. Godt är att ingen har någon aning om hvad som skall ske i natt.“

XIX.

Bryntes lynne hade alltid, ända från barnåren och allt framgent, varit gladt, nästan uppsluppet, och det var så ännu, fastän då och då en liten ojemnhet började att visa sig i detsamma. Denna ojemnhet, som yttrade sig, dels i några små häftigheter, dels i en viss tungsinthet, då han var ensam med sig sjelf, hade börjat att framträda icke så långt efter det han räddat Arne Trondssons dotter, och erhöll en ganska betydlig ökning, efter det han också ryckt hennes stenhårde fader ur Espingens eldhaf.

Han var ju icke mer, än människa och därför kunde han ej underlåta att tycka, att Arne gjorde orätt, då han ej åtminstone tackade honom för Ragnhilds bergning. Så mycket egoistisk var han, att han tyckte sig hafva förtjenat detta vedermäle, och detta är ju förlåtligt. Någon penningebelöning hade han aldrig tänkt på att få, än mindre eftersträfvat.

Med sin starka karakter, som flere gånger öfvervunnit ganska stora frestelser, försökte han äfven nu att kufva de känslor, som började att få makt med honom och det lyckades till en tid, men, så trängde de sig ånyo i förgrunden, och ju oftare de bortdrefvos, med desto större styrka kommo de slutligen tillbaka och inkräktade efter hand snart hela hjertat.

Det var väldiga strider, som utkämpades der inom, strider, under hvilkas pågående han, bildligt taladt, vred sig som en mask. Och hur de skulle sluta, det var ej svårt att förutse. De ändades naturligtvis med hans fullkomliga nederlag och den gryende kärleken behöll fältet.

Sjelf tyckte han naturligtvis att det var för tokigt af honom, sonen till en simpel och fattig arbetare, att våga lyfta sina blickar upp till dottren till en af Gö-

teborgs rikaste och mest ansedde affärsmän. Han blef ond på sig sjelf, och lofvade högtidligt, att detta ej mera skulle ske. Och så gingo några timmar; ja, ibland endast några minuter, och vipps var det färdigt igen.

Ja, det hade gått med Brynte Ingelsson, som det ofta plägar gå med så många tusen andra: innan han visste ordet af, älskade han en qvinna, som på den menckliga rangskalan stod ofantligt många trappsteg högre än han. De många djupa suckar, hvilka stundom, dock blott i ensamheten, letade sig fram ur hans bröst, buro tydliga vittnesbörd om hur han led.

Det var förgäfves som Arne Trondsson sökte öfvertala systersonen, att stanna qvar åtminstone till nästa dag. Hade han fått vänta så länge, som han nu fått, så betydde ju några timmar mer, eller mindre, rakt ingenting.

Så tyckte Arne, men Jens Askilsen var af aldeles motsatt åsigt.

“Jo“, svarade han, “blott en timmes dröjsmål kan förorsaka många obehag och har äfven gjort detta. Jag vet, att konung Kristian med den aldra största otålighet väntar mig tillbaka, och jag är säker på, att han redan nu börjar att räkna minuterna. Det må bära, eller brista, men i natt *måste* jag begifva mig på väg.“

Då skymningen bredde sig öfver land och vatten, infunno sig Arnes förtrogne, men, icke alla tre på en gång för att ej väcka uppmärksamhet och misstroende. Först kom Bengt Stolmakare, så Bero Smed och sist Anders Kanngjutare.

Man kan lätt förstå Margits känslor, då hon så kort och godt blef utvisad från Arnes rum, och det till på köpet i närvaro af den, såsom tjuf hållne, mannen. Det der måste bestämdt den rådiga Olug hafva reda på, ty kanske att hon kunde finna något sätt,

att reda denna härfva. Margit lät också genast kalla henne och nu blef det öfverläggningar, så skarpsinta och så långa, att de nära nog aldrig ville taga slut. Det blef också på sistone beramadt, att Olug skulle öfvertaga lyssnerskans roll, och dertill var hon äfven klippt och skuren. Under dessa för de båda nyfikna kvinnorna så viktiga timmar egnade de ej den aldraminsta tanke åt den stackars Ragnhild.

Arne Trondsson hade under samtalets lopp föreslagit att systersonen skulle blifva bekant med Margit, men Jens Askilsen afböjde detta på det bestämdaste, och när Arne sporde om orsaken dertill, svarade löjnanten:

“Det förstår nog morbror sjelf. Hon är ju en kvinna vet jag, och såsom sådan skall hon naturligtvis för det första undra öfver hur en dansk officer kunnat våga blottställa sig så, som jag gjort, och för det andra med alla till buds stående medel söka upp orsaken till min vistelse här. Och hvad en kvinna en gång får veta, isynnerhet om det aldrig så litet stöter på hemlighet, det blir snart icke länge någon sådan.”

“Ja, ja, det kan du allt hafva rätt uti”, svarade Arne efter en stunds betänkande.

Jens Askilsen tortför:

“Dessutom är det ju inte omöjligt, att vi ej snart råkas igen, ty under den korta tid, som jag nu varit här, har jag, så likgiltig jag än sett ut, likväl haft ögonen med mig. Och så mycket har jag då sett, att om konung Kristian på allvar företager en kraftig stormning, så skola Mannerkölds försvarsanstalter och hans egen tapperhet ej kunna hindra oss från att taga staden. Men”, slutade han och bytte plötsligt om ämne, “min unga släkting, Ragnhild, skulle jag bra gerna vilja se en skymt af. Hon lär vara en så vacer flicka har jag hört sägas.”

Det påstås, att det finnes åtskilliga sjukdomar, hvilka, så att säga, *flyga* på en menniska och bland dessa lär hostan vara en. Åtminstone såg det ut så i dessa ögonblick, ty Jens hade knappt hunnit uttala sista meningen, förrän en riktigt kraftigt krampaktig

hosta kom Arnes hela kropp att skaka på det våldsamaste. Margit, som jemte Olug stod på lur utanför dörren, tyckte sig nu hafva fått en giltig anledning att uppenbara sig och öppnade för den skull häftigt dörren under det hon utbrast:

“Har du nu igen fått den der otäcka hostan, som —“

Hennes afsigt misslyckades totalt. Medan Arne ännu hostade vinkade han på det mest energiska sätt åt hustrun, att genast aflägsna sig och för andra gången var hon tvungen, att med harmen i hjertat draga sig tillbaka.

Omsider gaf dock hostan med sig så pass mycket, att Arne Trondsson kunde besvara Jens Askilsens ord sålunda:

“Det låter sig, tyvärr, icke göra, alldenstund hon för ungefär en vecka sedan begaf sig till en god vän, som bor i närheten af Trollhätte vattenfall. Och så, som tiden nu är, kan du väl förstå, att jag helst ser, att hon blir qvar, eller hur?”

“Jo, naturligtvis“, svarade Jens, utan att märka den förlägenhet, som ännu en smula afspeglade sig i Arnes drag. “Åh jag skall hoppas, att jag en gång får göra äfven hennes bekantskap.“

Sammankomsten mellan Arne Trondsson och hans medbrottslingar blef ej långvarig. Hvad de hade att uträtta, det var ju redan öfverenskommet i Bränvins-Lasses enskilda rum. Då kunde ej deras beslut sättas i verkställighet, emedan det väntade brefvet från konung Kristian icke ännu anländt, men *nu*, sedan detta skett, fanns ej mera något hinder i vägen.

Svaret till danske konungen var snart uppsatt och undertecknades först med Arnes namn och derunder med de öfriges.

Derpå blef det frågan om hur det skulle förvaras. Dertill svarade Jens, som var närvarande:

“Låt mig sköta om den saken. Har jag fört konungens bref hit, så hoppas jag också kunna föra tillbaka svaret.“

Tjockan låg tung öfver Göteborg och dess omnejd, och, hvilket är naturligt, aldra tjockast öfver vattnet. Då och då lättade den visserligen, men endast för några minuter. Så blef den åter så tjock, att den kunde "skäras med tälgnifvar."

"Jag undrar just, om jag skall våga mig ut nu", tänkte Jens Askilsen der han ifrigt sysslade i sin båt. "Det är ett vågstycke utan like och, jag medgifver det, med föga hopp om framgång. Men", fortfor han i sin tankegång, "jag vågar ändå försöket. Om det misslyckas, så har jag brevet så placeradt, att jag nästan ögonblickligen kan förstöra det, och om jag lyckas hvilket ju ej är omöjligt, så — ja, då vet jag hvad som väntar mig. Ja, jag vågar försöket", mumlade han halfhögt och lösgjorde fånglinan, "jag vill — —"

"Är du tokig, karl, som ger dig ut i den här tjockan", hördes i detsamma en manlig stämma från hamnkajen.

Jens Askilsen såg upp och lade ena handen öfver ögonen för att om möjligt kunna upptäcka den i dessa ögonblick föga välkomne interlokutören. Och sedan han ett par minuter ansträngt sina ögon, såg han framför sig en sannskyldig dimfigur röra sig fram och åter.

"Här är det kanske bäst att vara försiktig", tänkte han, "ty möjligtvis kan det vara någon, som spionerar på mig."

Utan att därför afgifva något svar på den indirekt framställda frågan, stötte Jens hastigt ut från land och grep till årorna. Och der for han nu på vinst och förlust lik den blinde, som försöker att famla sig fram på en för honom obekant stig.

XX.

Såsom ofvan blifvit nämndt, fanns det emellanåt stunder, då tjockan lättade en smula. Under ett af dessa tillfällen såg Brynte der han stod på öfversta krönet af en väldig grushög, sannolikt en lemning efter något af den gamla stadens försvarsverk, en oredig, mörkare massa, sväfva hit och dit ute på fjärden. Sedan han en stund betraktat densamma, tilltog tjockan ånyo.

Och natten började falla på, och de stunder, då tjockan lättade blefvo allt längre, så att vid midnattstid till och med stjernorna började att tindra fram. Samtidigt begynte äfven vinden friska i litet och snart svepte en lagom bris öfver Göta elf. Det var också denna, som rensade luften.

“Jag tycker mig märka något större föremål der ute”, sade Sten, som efter mycket sökande ändteligen fått reda på Brynte. “Nej, inte ditåt, utan åt det hållet”, fortfor han och pekade ut åt den plats, der danska flottan låg förankrad.

Sedan Brynte några minuter skuggat ögonen med båda händerna, yttrade han:

“Det är fienden, som kommer. Nu är det tid, att vi göra oss i ordning.”

Det var också den danska koggen, som, efter åtskilliga irrfärder i tjockan, ändteligen kommit in i rätta kosan.

Bakom gamla stadens ruiner hade Landalapojkarne gömt sig, och de båtar, som förut varit ute på ströftåg, hade småningom dragit sig in till stranden, likväl färdige att genast löpa ut igen.

Sorglöse inskeppade sig danskarne i de medförda tvenne båtarna, ty de vågade ej gå in till stranden, af fruktan för att koggen skulle stöta på grund, och lika sorglöst rodde de mot land. Endast fem man hade såsom vakt blifvit kvarlemnade på koggen.

“Sten, du“, hviskade Brynte till kamraten, “se du till att pojkarne här göra sin skyldighet, så skall jag nog göra min.“

“Hva’ — — hva’?“

“Gör bara som jag säger!“ afbröt Brynte otåligt och med dessa ord försvann han, utan att Sten kunde upptäcka hvart han styrde kosan.

Intet annat ljud än vågornas entoniga squalpande afbröt den nattliga tystnaden och detta gjorde, att danskarne kände sig helt och hållet trygga. När de väl stigit i land, började de också att sins emellan skämta och temligen högljudt håna svenskarne.

Landalapojkarne glödde af begär, att i blod få aftvä den skymf, som tillfogades dem, men Sten höll dem tillbaka till dess den siste dansken satt foten på landbacken. Då gaf han det stumma tecknet och salvan brakade lös.

Det var naturligt, att den skumma natten ointetgjorde all möjlighet att sigta på någon viss person. “Pojkarne“ måste för den skull skjuta “i klump“ och det gjorde de äfven med så god verkan att hälften af den danska styrkan genast strök med.

Denna mottagning hade danskarne ej väntat sig. Förskräckelsen hos dem blef därför också öfverväldigande och den i ena armen lindrigt sårade underofficieren kommenderade äfven genast reträtt.

Men i samma ögonblick framkommo också Landalapojkarne under dånande hurrarop, och när danskarne sågo den massa, som rusade emot dem, kastade de sig på flykten ned mot båtarne. Nedkomne till den plats, der desse kort förut blifvit förtöjda, stannade knektarne, ty båtarne voro borta. Det var Smeds-Torkels Helge, som i sällskap med några kamrater, smugit sig bakom de landstigande fienderna, och, utan att blifva upptäckt, helt behändigt knipit bort farkosterna.

Följden af detta puts var gifven. Väl försökte danskarne, att göra motstånd, i hopp om att deras landsmän, uppmärksamgjorda genom den skarpa skottvexlingen, skulle sända hjälp, men äfven detta sista

hopp försvann, då plötsligt en af skansgräfvarne skrek:
 "Hvad tjener det till att längre göra motstånd!
 Koggen är tagen!"

De fem danskar, som, utom befälhafvaren, ännu funnos kvar i lifvet, insågo nu omöjligheten att längre hålla stånd och gifvo sig för den skull på nåd och onåd.

Under det striden på landbacken utkämpades hade Brynte ej varit overksam, utan så försigtigt som möjligt fört sina tre båtar mot Koggen. Tack vare den omständigheten att de fem vaktarne med odelad uppmärksamhet följde striden i land, samt den för årstiden ovanligt mörka natten, kommo båtarne, utan att blifva upptäckta, alldeles in till fartygets sidor.

Brynte klättrade först upp. Just då han stack hufvudet öfver styrbords låga reling kom han att göra ett lätt buller, hvarvid en af danskarne ilade emot honom. Men, vig och qvick som Brynte var, svingade han sig blixtnabbt öfver relingen, och innan dansken ens hann börja sitt spörsmål, låg han med genomstunget bröst på däck. Landalapojkarne hade emellertid strömmat in öfver relingarne och det såg till en början ut som om de skulle få sig ett styft nappatag med de fyra danskarne, hvilka, forskansade bakom gångspelet, tycktes hågade att icke gifva sig utan motstånd.

Vid närmare efterseende fann också Brynte, att de fyra matrosarne, såsom den tidens sjösoldater benämndes, voro medelålders, starkt byggde, karlar med väderbitna ansigten, och i blickarne ett trots, hvilket mer än tydligt ådagalade, att det icke var första gången som de på detta sätt stodo öga mot öga med döden.

Brynte såg nog, att han till slut skulle vinna seger, men som han ändå vid sin återkomst till staden ville stoltsera med att, såsom han tänkte för sig själf, "hafva tagit koggen med stormande hand och gjort fångar", så ämnade han just erbjuda de fyra danskarne pardon med vilkor att de skulle gifva sig, då tilldragelserna på stranden gjorde detta erbjudande onödigt.

De fyra matroserna sågo kamraternes fullständiga nederlag och öfverlemnade sig därför genast godvilligt åt Brynte. De hade ända hittills trott, att de haft med verkliga, svenske matrosar att göra, och deras snopenhet låter sig därför icke beskrivas, när de till slut funno, att de, som bestått många heta, blodiga, duster med både holländare och andra nationer, nu gifvit sig åt en handfull pojkar, hvilka saknade till och med ordentlig krigisk beväpning. Men, hvad var att göra? Nu var det för sent att söka reparera det skedda; de måste tåga och smälta harmen.

Redan vid ankomsten till koggen hade Bryntes skarpa ögon upptäckt ett mörkt föremål, som ungefär midt i elfven rörde sig än hit och än dit, alltid i oregelbundna svängningar. Det der föreföll honom miss-tänkt, och han beslöt att utforska hvad det kunde vara. Sedan han därför tillsagt sina pojkar att noga vakta fångarne och om någon af dem gjorde mine af att fly, genast nedskjuta honom, tog han tre kamrater med sig och rörde försigtigt utåt elfven. Inom kort såg han tydligt, att den mörka punkten var en båt, som för ett hårdt skotadt segel sträfvade ut ur elfmynningen. Och som vinden låg rakt emot, var kryssning nödvändig; deraf de oregelbundna rörelserna.

För att ej i förtid förråda sig, uppsatte Brynte ej något segel. Han och hans tre kamrater brukade istället årorna med den kraft, att de inom kort tagit lofven om segelbåten. Och som Bryntes farkost var så låg, att dess bordläggning stack upp endast några tum öfver vattenytan, så hoppades den djerfve svarfvarpojken att öfverrumplingen skulle fullständigt lyckas.

Jens Askilsen måste slutligen för sig sjelf erkänna, att han, såsom man plägar säga, "varit för häftig på gröten", men nu kunde han ej vända tillbaka, ty han visste ej ens åt hvilket håll den nyss lemnade platsen var belägen.

"Nu har jag i min häftighet begått en stor dumhet", muvlade han för sig sjelf. "Hvarför lydde jag

ej morbrors råd och stannade kvar till dess denna oerhörda tjocka hunnit skingras för den vanliga morgonbrisen? Det gick ju ingen nöd på mig; ingen menniska antastade mig, ty både hos posteringen på Käringberget och hos fästningsbefälet gick jag ju och gällde för att vara fiskaren Jonas Ask från Brandholmarne.“

Efter denna monolog försjönk han en god stund i djupa tankar, och att de ej voro af det angenämaste slaget, det framgick tydligt af pannans ofta återkommande rynkor, af de hit och dit sväfvande blickarne, hvilka endast möttes af den grå, tröstlösa dimman, af de oftast våldsamt nervösa ryckningarne kring munnen och af den osäkerhet, med hvilken fingrarne omfattade årorna, dem han ej på några vilkor tordes begagna.

Det var långa och nervretande stunder, som nu följde. De enda, något ljusare ögonblicken voro de, som betingades af de minutliga lättnaderna i den intensiva tjockan, men, dessa ögonblick försvunno nästan lika fort som de kommo.

I hvarje ögonblick väntade Jens Askilsen att antingen stöta tillsammans med någon, som var i samma belägenhet som han sjelf, eller råka på grund, och den, som ensam i en liten båt, ett nötskal på vågen, sjelf befunnit sig uti liknande omständigheter, han kan tillfyllest känna hvad man då skall erfaras, ty den sorgligaste och mest hjälplösa belägenhet, en sjöfarande kan råka ut för, är utan tvifvel en dylik, ty ingenting kan han göra, utan måste obevekligt öfverlemna sig åt den nyckfulla slumpen.

Men plötsligt inträdde, såsom förut blifvit nämndt, en förändring till det bättre, och nästan samtidigt dermed var det som striden vid Gamla Göteborg inleddes.

Jens Askilsen trodde till att börja med icke sina öron. Jo, det var verkligen skottvexling. Hvad hade nu inträffat?

“Kanske att det är konung Kristian, som, otålig öfver mitt dröjsmål, redan landstigit på Hisingen“, mumlade Jens för sig sjelf. “Nå, det skulle alls inte förvåna mig. Men“, fortfor han, “jag rår ej för, att

jag inte förr, än i morgse, kunde träffa morbror. Om konungen fordrar bevis härpå, skall jag nog kunna skaffa dylika. Men, hvad är nu att göra? Skall jag styra åt det håll, der striden redan tyckes vara i full gång, eller — — — nej“, afbröt han sjelf sin monolog, “det skulle kunna hända att jag då råkade ur askan i elden. Ah“, fortfor han och ansigtets fordna dysterhet förbyttes hastigt i belåtenhet, då han reste sig upp i båten och for med ena handen några slag hit och dit i luften, “jag tror minsann, att brisen redan kommer, ja, ytan börjar att så småningom krusas — — men — — men —“ och hans uppsyn förmörkades åter en smula, — — “jag har motvind — — dock, bättre någon vind än ingen. Upp med seglet.“

Inom några minuter fladdrade detta knappt märkbart för den labra vinden, men småningom ökades den och snart började den lilla farkostan både att lyda roder och att röra sig framåt. Kryssningen hade börjat, men den gick ytterst långsamt, emedan Jens Askilsen ej vågade att göra så stora “slag“ af fruktan för att någon olycka skulle inträffa.

“Kan det manne vara något af våra fartyg, som vågat sig så långt in, som aldeles i gapet på fästningens kanoner“, tänkte han, då han varseblef de orediga konturerna af koggen. “Jag vet sannerligen ej hvad jag skall tro. Skall jag, eller skall jag inte — — — nej, jag fortsätter väl, det är allt det klokaste.“

Han var nu ute i sjelfva elfmynningen och gjorde sitt största “slag“ mot söder. Och som han nu trodde sig vara utom all fara, tog han icke alls någon känedom om, hvad som försiggick omkring honom.

Han hade vändt för en stund sedan och redan hunnit en god bit upp mot Hisingslandet, när han plötsligt fick höra rop, hvilka tycktes komma från båtens förstäf. Det utspända seglet hade hindrat honom från att se hvad som tilldrog sig framför båt-bogen.

Men, just i detsamma som Jens Askilsen störtade upp för att undersöka förhållandet, kom en stöt, så

våldsamt, att han kastades nästan handlöst mot styrbords reling och förlorade sansen.

Segelbåten hade sjunkit men dess förare blifvit räddad i sista minuten.

Då Brynte, ty det var hans båt, som sammanstött med seglaren, ändteligen kom tillbaka till koggen, hade dagen redan inbrutit. Sten med de danske fångarne var der redan om bord, och det är ej att undra på, att Landalapojkarne på det mest högljudda sätt uttryckte sin glädje öfver det första verkliga nappataget, som de fått med sina fiender.

Under färden till koggen hade Jens vaknat till lif igen. Han fann genast hur "landet var beläget" och hans första tanke var naturligtvis att oskadliggöra brevet, både för att rädda sig och morbrodern. Som han trodde att ingen gaf akt på honom, började han för den skull, att varsamt föra ena handen till den plats i tröjan, der det viktiga, och på samma gång farliga, papperet förvarades.

Men, hur försigtigt han än gick till väga, så hade han ändå i hemlighet två skarpa ögon noga fästade på sig, och dessa ögon tillhörde Brynte.

Ändteligen hade Jens fått tag i det sökta och han höll just på att skrynkla ihop det och kasta det öfver bord, då Brynte med samlad kraft kastade sig öfver honom och i ett tag ryckte till sig papperet.

En dödlik blekhet betäckte Jens Askilsens kinder och när Brynte varseblef denna plötsliga förändring, utbrast han:

"Det måtte vara ett viktigt papper, det här, eftersom du ta'r förlusten af detsamma så häftigt till sinnes." Till Sten yttrade han derpå och pekade på Jens. "Den der karlen misstror jag i högsta grad; han måste noga vaktas, så att han ej kommer undan."

En half timme derefter började under stormande jubel bogseringen af den eröfrade koggen in till Göteborg.

XXI.

“**D**et var, som man brukar säga, ett “Herrans väder.” Ej nog med att regnet piskade Göteborgs gator, utan stormen gjorde äfven ganska stor skada, hvar den, hvinande och tjutande, for fram. Det var länge sedan ett dylikt oväder drog öfver staden och dess omnejd och många, rätt gamla personer, försäkrade till och med, att de ej, så långt tillbaka deras minne sträckte sig, hade varit ute för någon så våldsam storm.

Hvar man kom, hörde man också bland andra uttryck äfven detta:

“Det skulle gerna få blåsa dubbelt så mycket, om den danska flottan bara ville gå åt på kuppen.”

Men, den låg allt fortfarande qvar i allsköns lugn eftersom den hade ett så ypperligt skydd af den ganska höga Hisingestranden.

Det kunde måhända ej vara ur vägen, att här något orda om de befästningar, som vid tiden för denna skildring omgäfvos och försvarades den ännu unga staden Göteborg.

Dessa befästningar sträckte sig i en oregelbunden halfcirkel med elfven till bas, och hade icke mindre än nio starka skansar, eller, såsom de förut kallades, bålverk. Om vi då börja norr ifrån och fortsätta cirkellinien utåt, hafva vi bålverken i följande ordning: St:t Erik, Gustaf I, Kung Johan, Kung Karl, Gustaf den Store, Hertig Johan, Hertig Karl, Drottning Kristina och Regentinnans bålverk.

Detta sist nämnda låg i fästningsbasens södra hörn; det norra upptogs af St:t Erik. Mellan dessa, i spetsiga vinklar utskjutande bålverk, lupo de ganska höga och breda vallarne, och utanför alltsammans vallgrafvarne, af hvilka en del ännu finnes qvar i form af kanaler. Midt igenom staden, på bredden, lopp en

till sin bredd oregelbunden kanal, som benämndes Stora hamnen. Den skars vid det ungefär midt i staden liggande Stora torget, af den betydligt smalare Lilla hamnen, som på längden, det vill säga i norr och söder, genomlopp staden. Bland portarne märktes företrädesvis Lilla porten, som straxt norr om Regentinnans bålverk förde ned till elfven, Gamla porten i södra vallen invid den plats, der Lilla hamnen förenade sitt vatten med södra vallgravens, ungefär midt emellan bålverken Gustaf den Store och Hertig Johan, samt Nya porten invid stora hamnen, der denna genombröt östra vallen mellan bålverken Kung Karl och Kung Johan. Längs elfven mellan de båda hörnbålverken S:t Erik och Regentinnan, var också uppförd en stark vall, gående i kroklinie och väl befästad.

Mannersköld hade alltså något att göra utaf, och med sin oerhörda kraft och beslutsamhet hade han snart armerat både vallar och bålverk på ett sätt som icke bådade godt för en stormande fiende. Läger man så dertill en kraftig, tapper och honom redligt tillgifven besättning, jemte en trogen stads befolkning, så finner man lätt, att den kække kommandanten, utan att oroas, kunde se den fiendtliga flottans ankomst. Det var knappt heller någon, som tviflade på att icke Kristian IV skulle tvingas att återvända med oförrättadt ärende.

Efter denna korta utflykt återvända vi till den ofvan nämnda stormiga och ruskiga dagen. Trots det "ohyggliga" vädret hade Mannersköld likväl ej låtit afskräcka sig från att göra sin vanliga dagsrund kring vallarne och bålverken. Men, det var icke endast om ljusa dagarne som dessa promenader företogs; äfven under mörkaste natten, senaste qvällen, eller tidigaste morgonstunden hade vakterne honom öfver sig, och olycklig den, som då befanns på något sätt försumlig. Han måtte tillhöra officerskåren, eller gemenskapen,

straffet uteblef aldrig. Deraf kom det sig också, att vaksamheten och påpassligheten till slut icke lemnade något öfrigt att önska, och då var den i tjensten så bistre, men utom den så godhertade, nästan veke, Nils Assarsson Mannersköld helt belåten och plögade då ofta utbrista för sig sjelf, under det han förnöjd gnuggade händerne:

“Nu kan du gerna sticka hit näsan hvilken stund det behagar dig, du jutekung; jag skall nog laga så, att du ganska eftertryckligt blir bränd på den.”

Mera tankfull än förut hade Mannersköld efter sin rund stannat på Regentinnans bålverk, hvilket, tillika med S:t Eriks, naturligtvis mest skulle blifva utsatt för danskarnes eld, om de, såsom ej kunde betviflas, landstego på Hisingen och derifrån besköto staden. Det var långa, pröfvande blickar, som den erfarne krigaren lät ila öfver nästan hvarje föremål, så väl fast, som löst.

Som han till slut kände sig en smula trött efter promenaden i det hårda vädret, tog han för en stund plats på en af de största kanonerna, hvarifrån han genom hålet i bröstväret hade fri utsigt öfver det motliggande Hisingslandet. Och här stormade en massa tankar oemotståndligt in på honom. Den tanke, som mest och lifligast sysselsatte honom, var likväl den, som aldra sist oförhappandes kom på honom:

“Det var besynnerligt, att inte den der svarfvarpojken sökt upp mig ännu — —“

Innan Mannersköld hann sluta sin tankegång, rapporterade en underofficer, att en ung man nödvändigt ville tala med kommandanten. Underofficeren hade visserligen ett par gånger afvisat honom, men den okände hade varit envis och sagt, att han icke ginge derifrån förr, än han finge sin vilja fram.

“Det kan inte vara någon annan än han“, tänkte Mannersköld och tillsade derpå underofficeren, att släppa in den enträgne.

Ett par minuter derefter stod Brynte Ingelsson framför Göteborgs kommandant. Men, den unge mannen var sig ej längre lik. Den klara, hurtiga, blicken var

sänkt mot jorden och de förut så friska kinderna hade en nära nog likblek färg.

Detta förändrade utseende observerade genast Mannersköld och han sporde, med rätta förvånad:

“Hur är det med dig, pojke, är du sårad?”

“Nej.”

“Men, ditt utseende förräder, att något är på tok hos dig“, utbrast Mannersköld och reste sig med en viss häftighet. “Tala ut ditt hjertas mening, hur den än månne låta.”

“Det var just därför som jag kom hit“, svarade Brynte. Derpå förtäljde han så omständligt som möjligt hur det gick till när den danske löjtnanten blef tillfångatagen, och slutade med dessa ord, i det han till Mannersköld öfverräckte ett hårdt tillskrynkladt papper:

“Detta tog jag med våld ifrån honom, då han ämnade kasta det i vattnet.”

Kommandanten nästan ryckte skrifvelsen till sig och började att läsa igenom densamma. Läsningen tog en rund tid, ty skrifkonsten var just icke så högt uppdrifven hos den, som författat brevet. Detta var ändock så pass tydligt, att Mannersköld snart nog hade innehållet klart för sig.

Under det han läste, hade de mest skiftande sinnesrörelser vexlat i hans ansigte. Vrede, medömkan, harm, hån och många andra yttringar af hans uppörda inre, lyste tydligt fram. Slutligen sade han:

“Du har väl inte släppt den der djerfva spionen lös, eller låtit honom rymma sin kos?”

Och när Mannersköld uttalade dessa ord, hade tonfallet nästan någonting hotande i sig.

“Han är väl förvarad ensam för sig i koggens kölrums“, svarade Brynte, “och fyra duktiga pojkar, två hvarje gång, tura om att vakta honom.”

“Godt“, menade kommandanten, “han skall genast föras till drottning Kristinas bålverk, ty der finnas de djupaste källrarne. Och du pojke“, fortfor han och lade med en viss kraft sin ena hand på Bryntes skuldra, “det är nu andra gången, som du på ett hederligt

sätt bevisat din trohet mot ditt fädernesland. Var säker på, att denna trohet inte skall blifva obelönad, det svarar jag för.“

Mannersköld ville nu aflägsna sig, men Brynte var nog djerf att hejda honom med denna, nästan blygt uttalade, fråga:

“Hvad tänker ni göra med Arne Trondsson?”

Mannersköld betraktade ynglingen helt förvånad några minuter. Derpå sade han:

“Hvarför spørjer du så?”

“Åh, just ingenting“, svarade Brynte under det en svag rodnad flög öfver hans kinder.

Kommendantens skarpa blickar upptäckte visserligen rodnaden och han tänkte till hälften, att någon särskild hemlighet låg förborgad derunder, men han brydde sig ej för tillfället om att utforska densamma. I stället sade han:

“Vi ska' först se till att vi få den der danske budbäraren inom läs och bom, sedan få vi talas vid om det andra.“

XXII.

Xföregående kapitel är nämndt, under hvilket tillstånd Brynte Ingelsson uppträdde inför Mannersköld. Och detta tillstånd bar ej tillgjordhetens mask, ty den unge mannen hade blifvit på det djupaste gripen af Arne Trondssons förrädiska skrifvelse.

Och som Brynte hade den för tiden sällsynta lyckan att både kunna läsa skrifstil och sjelf hjälpligt skrifva, så var det ingen mer än han, som till en början egde kännedom om de förrädiska planerna.

Det var nu, som slitningarne i hans själ började med en nästan öfverväldigande häftighet. Han skulle ju med det ödesdigra papperet i hand vara den, som

anklagade den rike sillpatronen, fadren till den qvinnan, han så varmt, fastän kanske förgäfves, älskade, för landsförrådiska stämplingar. Och om nu Ragnhild hyste någon ömmare böjelse för honom, skulle icke den med ens förbytas i hat, när hon erhöle kännedom om, att det just var han, som beredt fadrens och hela familjens ofärd? Jo, helt visst.

Medgifvas måste också, att de eldar, mellan hvilka Brynte nu stod, voro bemängda med snart sagdt helvetiska qual. Först hade han räddat dottren och sedan fadren från oundviklig död, och nu hade ödet pålagt honom den tunga lotten, att störta båda, den sist nämnde i en afgrund, som var förfärligare än döden, nemligen vanäran.

“Om jag helt enkelt skulle rifva sönder skrifvelsen och förneka, att jag någonsin sett den“, ljöd en sirénstämma i hans öron.

Men det var med den djupaste afsky, som han bortjagade denna tanke. Han vore ju då sjelf en förrädare. Nej och tusen gånger nej! Förr döden och förr bära på ett krossadt hjerta, än på denna ständigt gnagande anklagelse: Du är en usel fosterlandsförrädare.

Och denna tanke kunde den fattige svarfvarens lika fattige pojke ej förlika sig med.

Det jubel, med hvilket den eröfrade koggen motogs i Göteborg, var naturligtvis stormande och hamnen så öfverfull af menniskor, att en verkligt farlig trängsel der och hvar uppstod. Och Landalapojkarne? En från ett lysande fälttåg hemkommande segrare kunde ej mottagas med större glädjebetygelser, än de. Öfver allt hördes deras namn och då Ingel svarfvare visade sig på gatorna, fick han sällan gå i fred, ty alla ville trycka hans händer. Gubben var nästan utom sig af glädje och det syntes tydligt, att han kände sig ej så litet stolt öfver den ära, som vederfors hans son och med honom de öfrige Landalapojkarne.

Men, det fanns också personer, hvilka med den djupaste grämelse sågo den för göteborgarne glada början på striden och det var naturligtvis Arne Tronds-

son och dennes anhängare. Mest bland dem grämde sig dock förräderiets upphofsmän, Arne, Bero smed, Anders Kanngjutare och Bengt Stolmakare. Isynnerhet var den först nämnde till den grad uppretad, att han såsom uttrycket lyder "kunde spricka." Han tålde icke ens att se någon af de sina omkring sig, och då han fick veta, att det var Landalapojkarne, som under Bryntes anförande verkställt bragden, skrek han ilsket under det han stampade i golfvet och knöt händerne mot den hurrande folkmassan:

"Och han skulle blifva min måg! Bättre hade det varit, om Ragnhild försvunnit under isen, än att *han* räddat henne, och heldre må hon sakta pinas till döds der uppe öfver loftet, än bli hans."

Hade Arne Trondsson vetat, att democles-svärdet hängde öfver hans eget hufvud, hade han säkerligen hållit inne med dessa sina utgjutelser.

Allt eftersom timmarne gingo' blef Brynte Ingelson lugnare till sinnes, och snart hade han oåterkalleligt fattat beslutet, att lemna skrifvelsen åt Manner-sköld.

Vi hafva också af det föregående sett, att han också satt detta beslut i verkställighet.

Då han lemnade bälverket skyndade han genast ned till den vid hamnen liggande koggen, och träffade der Sten.

"Någonting har händt", utbrast han genast vid en blick på kamratens mulna ansigte.

"Ja", yttrade Sten kort.

"Hvad då? Säg ut fort! Det är väl inte den der, som — — som — —"

"Fiskaren, menar du", afbröt Sten. "Nej. Väl har han gjort ett par försök, men lyckligtvis upptäckte jag båda gångerna hans förehafvande, och nu sitter han säkert bunden både till händer och fötter aldra längst ned, så att om han nu kommer undan, så är det satan sjelf och ingen annan, som ska' kunna hjälpa honom.

Han blir nog snart förpassad till ett ställe deri-

från inte ens 'Horn-Peter' kan ta' honom", svarade Brynte. "Men, hvem var det som rymde?"

"Sjelfve befälhafvaren. Han hade blifvit sårad i ena armen och den skälmen ställde sig så eländig, att jag alls inte kunde förmoda att han skulle kunna ge sig i väg. Men, så — —"

"Ja, nog var det försmädligt alltid", inföll Brynte och ref sig eftertänksamt i hufvudet, "men, det kan nu inte hjälpas. Hur länge är det sedan han rymde?"

"Åh, det är mer, än en timme sedan."

"Låt honom löpa då!" utbrast svarfvarens pojke nästan muntert. "Jutekungen må väl få veta hvart hans folk och fartyg tagit vägen."

Just som Brynte skulle lemna koggen för att göra ett kort besök i hemmet, marscherade en trupp knektar ned till hamnen och styrde kosan fram till det eröfrade fartyget. Den officer, som anförde truppen, vände sig genast till Brynte med dessa ord:

"Jag söker Brynte Ingelsson. Är han kvar här?"

"Ja, jag är densamme", ljöd Bryntes raska svar. Officeren, en medelålders man med ett något bistert, men likväl godt, ansigte, betraktade välvilligt den unge svarfvarpojken och utbrast derpå:

"Jaså, det är du, som utfört ett sådant storverk. Tack ska' du ha, pojke. Om vi hade ett par tusen sådana som du, skulle dansken sannerligen inte komma att med sin fot vidröra Hisingen. Men, här står jag och pratar bort tiden och — — ja, du anar nog mitt ärende, kan jag se på dig?"

"Ja, det är att afhemta fångarne."

"Just så, men först och främst den der — — du vet?"

Brynte svarade med en betydelsefull nick och gaf genast Sten i uppdrag att hemta upp alla danskarne. Att deras befälhafvare rymt, det förteg han visligen och han kunde äfven göra det, så mycket heldre som han ej för Mannersköld omtalat hvarken hur många, eller hvilka fångar han tagit, med undantag af budbärraren naturligtvis.

De fyra simpla knektarne, hvilka först kommo upp på däck, sågo likgiltiga, nästan slöa ut. Icke så Jens Askilsen, hvilkens fotband blifvit lösta. Raseriet gnistrade ur hans ögon och då han varseblef Brynte, den han väl kände igen, hördes liksom ett doft rytande tränga fram öfver hans läppar. Hade ej hans armar varit fjettrade, skulle han, trots vaktens närvaro, säkerligen störtat sig öfver den, som genom ett enda slag så oförmodadt korsat alla hans planer och bragt honom sjelf i den farliga ställning, han nu befann sig.

Brynte mötte danskens rasande blickar med fullkomligt lugn, och sade till officeren med kall stämma, i det han pekade på Jens Askilsen:

“Der är han.”

Inom ett par ögonblick voro Jens och de öfrige fångarne inneslutne i knektarnes led, hvarefter marschen, under hurrarop från de folkhopar, som der och hvar ströfvade utefter hamnkajen, skyndsamt ställdes rakt till Regentinnans bålverk.

Väl stod Arne Trondsson vid det fönster, hvarefrån han hade fri utsigt öfver hamnen, men den der nere krälände menniskomassan hindrade honom från att upptäcka fångarne. Han såg alltså icke det damocle-svärd, som i skepnaden af Jens Askilsen, systersonen, sväfvade öfver hans hufvud.

XXIII.

Alla de händelser, som nära nog blixtnabbt störade öfver den gamle danske konungen, ännu i sin ålders dagar en värdig bild af manlig kraft och beslut-samhet, hade gjort, att han så godt som glömt bort Jens Askilsen och hans farliga beskickning.

Nästan hvar och hvarannan timme höll den danske konungen öfverläggningar med sine höfdingar hur och hvar en landstigning skulle företagas. Somlige röstade för att genast landsätta trupper på Hisingen, der skyndsamt uppföra skansar och batterier och så med all kraft bombardera fästningen och staden. Det skulle kanske fortare, än man trodde, gå för sig att tysta Elfsborgs kanoner och sedan vore det en småsak, att intaga staden.

Så resonerade de mest sangviniske, och Kristian IV tycktes med ett visst välbehag upptaga detta förslag.

Ett annat parti ville istället att landstigningen skulle ske ungefär vid Långedrag, eller någon annan plats och att staden på det sättet skulle blifva innesluten från söder, det vill säga, landsidan. Åt det hållet, menade förslagställarne, kunde fästningens kanoner icke vara så verksamma, alldenstund borgen ursprungligen blifvit uppförd till ett skydd från sjösidan. De belägrade skulle äfven vinna en annan fördel genom att angripa från den sidan, nemligen den att hafva fri och öppen kommunikation med den bakom liggande landsbygden. Alltså, angripen från söder af landthären och från elfven af flottan, skulle ju både fästningen och staden tagas mellan två eldar, tillförseln helt och hållet af brytas, och bådas öde voro för den skull snart afgjort.

Konung Kristian satt länge och begrundade de båda förslagen. Det syntes tydligt på honom, att han

var tvehågsen hvilketdera han skulle följa. Hans vanlige rådgifvare, amiral Galde, till hvilken Kristian IV nära nog satte det största förtroendet, yttrade slutligen:

“Förslaget att söder ifrån belägra staden är icke så oäfvat hopkommet, men, enligt min tanke, så har det ett mycket stort fel, det jag vill påpeka, om ers majestät tillåter.”

“Tala“, svarade Kristian IV med en viss närvös häftighet. “Edra ord, amiral, äro mycket värda.”

“Näväl“, inföll Galde, “om nu det der förslaget skulle antagas, hvad är det som hindrar stadens kommandant från att öfverföra trupper till Hisingen, der uppkasta och bestycka några skansar och således taga vår flotta mellan två eldar, från ön och fästningen. Ja, flottan skulle ej ens kunna tränga sig fram, och — —“

“Ni har fullkomligt rätt, amiral“, afbröt Kristian IV och sprang upp, liflig som en yngling. “Det första förslaget är det bästa och säkraste och detta antages till alla delar, samt skall genast sättas i verkställighet.”

Det var dagen derefter som den lilla koggen blef utrustad. Midnattstimman hade nyss inbrutit och den iskalla, ohelsosamma dimman höll på att så småningom skingras. Till hälften skälfvande af nattkyllan sökte vakterna att medelst rörelse hålla sig någorlunda vid jemt kurage, men från många skäggiga läppar hördes likväl doft brummande läten, hvilkas innebörd det alls icke var svårt att fatta.

Just vid den ofvan nämnda tiden kommo tvenne, i pelsartade kappor insvepta personer, med nästan ljudlösa steg utfrån den kungliga kajutan och stannade vid styrbords, mot staden vettande reling.

Det var Kristian IV och hans oskiljaktige följeslagare, amiral Galde. Hvad var, manne, orsaken till detta midnattsbesök der uppe? Trodde de sig ej kunna fullt lita på besättningen, eller var det någon plötsligt påkommen oro, som jagade sömnen ur deras ögon?

Ja, så var det, Det var oron för den helt nyligen utskickade koggen, som gjorde att den gamle konungen ej kunde få den minsta blund i sina ögon.

Han lät därför kalla Galde, och adjutanten träffade honom i samma ögonblick som han stod i begrepp att ensam begifva sig upp på däck, ty äfven han besjälades af samma oro som den gamle konungen.

“Ålade ej ers majestät koggens befälhafvare, att medelst ett tecken gifva tillkänna om han lyckats, eller ej?” sporde Galde sakta.

“Nej”, svarade konungen med undertryckt stämma, “jag kom ej att tänka derpå. Icke kunde någon ana, att den så ovanligt täta dimman skulle skingra sig så hastigt.”

Det uppstod en god stunds tystnad, hvarunder konungen och amiralen hade sina särskilda tankar för sin, och att de ej voro af uteslutande glad natur, åtminstone hvad Kristian IV vidkom, det framgick tydligt af de suckar, hvilka då och då arbetade sig fram ur hans bröst.

När slutligen tystnaden begynte förefalla amiralen alltför lång och tråkig, hostade han till en smula för att, om möjligt, på detta sätt väcka konungens uppmärksamhet.

Det lyckades. I den tanken, att amiralen tilltalat honom spratt konungen upp och sporde:

“Hvad sade ni, amiral?”

“Ingenting, ers majestät. Jag råkade endast att hosta till en smula, och beder om ursäkt, ifall jag störde ers majestät i — —”

“Nej, visst icke”, afbröt Kristian IV med en viss liflighet. “Det var tvärtom bra, att ni väckte mig ur de långt ifrån angenäma tankar, som oemotståndligt trängde sig in på mig och gjorde mig dyster för en stund.”

“Ers majestät tillåter mig då att göra en fråga?”

“Ja, gerna.”

Då amiral Galde icke genast framställde spörsmålet, utbrast konung Kristian, ej utan en viss otålighet:

“Nå kommer ej frågan snart?”

“Eders majestät torde ursäkta, att den kanske är lite' närgången, men jag erkänner, att jag riktigt är nyfiken att veta hvad ers majestät ämnar göra, om försöket i natt misslyckas?”

“Misslyckas“, upprepade Kristian IV och på ionfallet hördes det tydligt, att det ordet skar djupt och obehagligt in i hans själ. Amiralen hade just också några urskuldande ord på tungan, då konungen fortfor.

“Hvarför skulle det misslyckas? jag hoppas att ni, amiral, som är en erfaren krigsman, har edra skäl för ett dylikt antagande?”

Amiral Galde fann sig genast träffad af denna indirekta förebräelse. Gerna skulle han velat draga sig tillbaka, om han kunnat, men detta lät sig nu icke göra. Han svarade för den skull:

“Det kan ju mycket väl hända, att stadens kommandant, som ju är en gammal, och i många på andra sidan Östersjön bepröfvad krigsbuss, förutsett en landstigning på Hisingen och därför i hemlighet redan anlagt skansar der, samt — —“

“Jaså, ingenting annat“, afbröt konung Kristian under det en suck af lättnad höjde hans bröst. “Jag trodde att det var någonting värre. Nå, låt Manner-sköld uppföra så många skansar han behagar, de skola ej gagna honom stort, utan i stället vara oss till nytta, då vi i alla händelser genast skola gå dit öfver. Der, amiral har ni mitt svar på er fråga, och — —, men hvad nu — — hvad — —“

Det var en full handgevärssalfva, som plötsligt afbröt konungens ord. Så en till och derpå en kort, men liflig skottvexling.

“Minsann tror jag icke, att er aning har besannats“, mumlade konungen och vände sig till Galde. “De våra hafva stött på motstånd. Hvad är nu att göra?” slutade han, mera för sig sjelf, än som en fråga till amiralen.

Denne låtsade som han ej hört konungens uttalande. Han tycktes istället vara helt och hållet upptagen af att lyssna till striden der borta.

Men, som det var konungens mening, att få höra sin rådgifvares tanke, så upprepade han frågan indirekt.

“Nåväl“, inföll Galde, “eftersom ert majestät nödvändigt önskar höra hvad jag tänker i denna sak, så är det att vi med det aldra första gå öfver till Hisingen. Visserligen kan ej en, eller ett par dagars dröjsmål vara farligt för oss, ty kommandanten har nog öfverflöd på folk, men det kan förorsaka oss vida större manspillan, än som behöfligt är.“

“Rätt anmärkt“, svarade Kristian IV lifligt. “Tidigt i morgon bittida skola förberedelserna till öfvergången med all makt påbörjas.“

XXIV.

Ganska trött efter de utståndna mödorna hade Brynte vid middagstiden, dagen efter det han aflemnat fångarne till kommandantens utskickade, lagt sig att hyla på den enkla pinnsoffan i hemmet. I ett hörn af rummet sutto Sven och Märtha och “kuttrade som två turturdufvor“ och på den utanför stuggafveln, der pinnsoffan hade sin plats, belägna vedbacken höllo båda bröderne, Ingel och Bure, på med att hugga ved, så att det gaf ljudeligt eko i Landalabergens skrymslen.

Det tycktes som om Brynte ej skulle kunnat få någon sömn i sina ögon för det döfvande bullrets skull, men, trött som han var, bekymrade det honom föga. Blott några minuter efter sedan han “vikit sig“ tillkännagåvo den lugna, jemna andedrägten och då och då en snarkning, att sömnens gud genast vunnit seger.

Till en början sof Brynte så godt, som om det i hela verlden aldrig skulle funnits något oroväckande, men efter ungefär en half timme begynte han att först sakta, sedan allt häftigare, kasta sig af och an på sof-

fan, under det svetten så småningom började att öfvergjuta panna och ansigte, med glittrande, våta, perlor. Det syntes tydligt, att det var någon elak dröm, som pinade honom.

De innevarande, Sten och Märtha, trodde nog att den elaka drömmen snart skulle gifva med sig, men detta var allt misstag. Den tycktes istället allt mer och mer plåga sitt offer.

“Han kanske är sjuk“, inföll Märtha bekymrad. “Det är väl bäst, att jag kallar på farbror Ingel och farfar, och — —“

Utan att fullborda sin mening ilade hon mot dörren, men hann ej fram till den, förrän den gick upp och de båda gubbarne, åtföljde af en knekt, trädde in. De hade dock nätt och jemt hunnit tillsluta dörren, förrän Brynte, ännu alltjemt i sömnen, skrek under det han ifrigt sparkade med benen och slog omkring sig med armarne:

“Om ni våga att röra flickan, så ä' ni dödens, kom ihåg det! Hitåt, Landalapojkar!“

De väldiga kroppsansträngningarne gjorde att Brynte i detsamma vaknade. Pustande som en blåsbalg satte han sig upp, for med händerne ifrigt genom håret och torkade med tröjärmen, stönande, den bokstafligen långs kinderna rinnande svetten.

“Puh“, stönade han, utan att få sigte på vare sig fadren, farbrodren, eller knekten, som stannat längst nere vid dörren, “det var då för väl, att det bara var en — —“

“Ja, på sistone hade du en svår dröm“, afbröt Märtha. “Du riktigt vändades så svårt, att både jag och Sten trodde att du blifvit allvarsamt sjuk.“

Brynte kom nu riktigt till sig sjelf. Han varseblef också knekten och hade just en fråga på tungan, då krigsmannen trädde fram och sade:

“Kommandanten vill genast tala med dig. Han sade, att om du ej vore sjuk, skulle du utan dröjsmål följa med mig.“

“Jag är genast redo“, svarade Brynte och sprang upp.

“Inte ska' väl du gå med nu“, inföll Märtha något oroligt, då Sten grep pistolen och slängde mössan på hufvudet.

“Du vet att vi inte gerna skiljas åt“, utbrast den unge fiskaren, “och du — —“

“Nu kan du vara lugn för att ingen fara hotar“, afbröt svarfvarpojken, “men det kan ändå vara bra att ha dig i beredskap, ifall något ovanligt skulle inträffa. Du kan ju begifva dig om bord på koggen, så vet jag hvar jag i nödfall kan träffa dig.“

Några minuter derefter voro Brynte och knekten på väg till Regentinnans bålverk, der Mannersköld för det mesta höll till, då han ej vistades i fästningen.

På samma plats som förra gången träffade Brynte kommandanten, hvilkens tur det nu var, att se minst lika, om ej mera, upprörd ut, än Brynte gjordt vid det förra sammanträffandet. Hållande det tillskrynkade brefvet mellan fingrarne utbrast Mannersköld och hans röst darrade af vrede:

“Jo, de der fyra, de ä' då ena riktigt inpiskade karnaljer, men den aldra värste bland dem är Arne Trondsson. Vet du hvar han bor?“

Det klack till i Bryntes hjerta och de förra, gnagande bekymren började att ånyo gripa omkring sig. Utan betänkande svarade han dock:

“Ja, det vet jag.“

“Godt, då skall du genast visa patrullen vägen. Här duger minsann ej att dröja längre, ty den skurken kan ana oråd när som helst och rymma undan. Får jag bara honom i mina händer, skall jag sedan oförtöfvadt bemäktiga mig de andre. Men, pojke, hvad är det som går åt dig?“

“Ingenting“, svarade Brynte, våldsamt läggande band på sig, “men jag skulle önska att blott för några minuter få tala med eder mellan fyra ögon.“

“Här borta låter det sig göra“, utbrast Mannersköld och pekade på en af bröstvärnets vinklar. “Sjung nu ut hvad du har på hjertat, men låt det gå fort.“

Det stod ej heller på många minuter, förrän Man-

nersköld kände till den unge svarfvarpojken's själstillstånd.

“Jag förstår nog hur det skall kännas inom dig“, sade han, då Brynte slutat. “Men, för det första lofvar jag dig, att ej det ringaste ondt skall vederfaras flickan, och för det andra behöfver du ju alls icke följa med knektarne upp i huset och visa dig, ty den, som för knektarne, känner väl Arne Trondsson till utseendet. Du behöfver endast för honom utpeka Arnes hus. Är du nöjd då?”

“Ja.“

Många timmar hade gått sedan Ragnhild hade besök af någon, och hon började snart nog tro, att hon vore bortglömd. Hvad skulle hon då taga sig till?

Mer än en gång hade hon bändt af alla sina krafter på dörren, men utan att något resultat visade sig. Dörren gaf ej det ringaste vika.

Så trädde hon fram till fönstret och blickade spanande nedåt, om hon ej på denna väg skulle kunna bereda sig till friheten. Det syntes mörkt också der. Visserligen framsprungo ett par utsprång rakt under hvarandra mellan fönstret och marken, men, hur skulle hon kunna nå dessa “språng“, då hon ej hade någonting, hvarmed hon kunde fira sig ned?”

Det var nära att förtviflan på allvar bemäktigat sig henne. Det susade för hennes öron och skymde för hennes blickar, och hade hon ej så hastigt fått tag i fönsterbrädan, skulle hon störtat till golvet.

I detsamma hörde hon en nyckel sättas i dörren och hon tilltvang sig med våld det lugn, som hon nu, tvifvelsutän, skulle kunna behöfva. Dörren gick upp och på den låga tröskeln visade sig modren, samt bakom henne Olugs vedervärdigt hångrinande anlete.

“Nå, har du betänkt dig ännu?” sporde Margit sträfft. “Jag tycker att du nu haft tillräckligt lång tid att besinna dig?”

Landalapojkarne.

“Om tiden varit hundra gånger så lång, så skulle ändock det beslut, jag en gång fattat, ej hafva förändrats“, svarade den unga flickan och kastade hufvudet stolt tillbaka.

Nu kunde Olug, som ordentligt skälfde af raseri, ej hålla sig längre, utan skrek:

“Men, det är ingenting, som hindrar oss från att låta dig svälta ihjel här.“

“Nå“, svarade den unga flickan med våldsamt tilltvingadt lugn, “då slipper jag åtminstone att längre pinas af att se din otäcka, fula uppsyn, och höra din kraxande, vedervärdiga, korpstämma.“

Ett ljud, liknande en retad orms hväsande, hördes från Olugs läppar och hade ej Margit hållit den gamla, uppretade tjenarinnan tillbaka, skulle hon störtat sig öfver Ragnhild.

Då den onaturliga modren tydligt märkte att hon, på det sätt, hon hittills användt, ej kunde inverka det minsta på döttern, beslöt hon sig för att använda en annan taktik, nemligen hånet och en ännu längre drifven elakhet. För den skull sporde hon:“

“Du såg väl eldsvådan för ej så länge sedan?“

“Ja.“

“Nåväl, der var det nära att din far blifvit innebränd, men räddades i sista minuterna, kan du gissa af hvem?“

“Nej“, sporde Ragnhild under det en besynnerlig känsla fick makt med henne.

“Jo, just af densamme, som räddade dig. Ha, ha, hvilket besynnerligt sammanträffande af händelser. Nu har du någonting att tänka på, och — —“

“Var det också han, som räddade mig?“ hördes i detsamma en karlröst utifrån och Arne trädde in. “Förbannelse! Flickan skall genast föras ned i den djupaste källaren, ty här är hon ej i säkerhet. Kom!“

Med dessa ord lade Arne sin tunga hand på Ragnhilds skuldra, så att det var nära att den unga flickan segnat ned till golfvet.

“Nåd, nåd“, jemrade hon sig. “Låt mig få stanna här uppe! Der nere är så kallt och fuktigt och — —“

“Lyd“, dundrade Arne med sin kraftiga stämma och grep den stackars flickan så våldsamt om ena armen, att hon gaf till att anskri.

“Släpp flickan“, befalldes i detsamma en manlig stämma bakom Arne. Denne vände sig bestört om, och hans ansigte fick nära nog dödens färg, då han såg trappan full af beväpnade knektar.

Den, som så myndigt befallt Arne att släppa sin dotter, hade genast ilat fram till Ragnhild och kom just lagom för att mottaga henne i sina armar.

Denne man var Brynte. Han hade till en början föresatt sig att ej sätta sin fot inom Arnes hus, men då han väl kom dit, var det alldeles som om en osynlig hand oemotståndligt fört honom dit in. Ljudet af rösterna från den på vid gafvel stående skrubbdörren retade också hans nyfikenhet. I spetsen för knektarne smög han sig sakta upp för den öfversta trappan och då han varseblef hur brutalt Arne behandlade sin stackars dotter, kunde han ej längre lägga band på sig, utan ingrep genast med det resultat, som ofvan är nämndt.

Innan Arne fick tid att yttra ett enda ord, trädde underofficeren fram och sade, i det han lade sin hand på hans arm:

“På befallning af kommandanten Mannersköld förklarar jag härmed dig, Arne Trondsson, för min fånge. Medföljer du ej godvilligt, är jag beordrad att använda våld.“

Utan att yttra ett enda ord, och med hufvudet djupt nedsjunket mot bröstet, följde Arne. Hvilka känslor som i dessa ögonblick stormade in på honom, kan man lätt föreställa sig.

XXV.

Redan tidigt på morgonen var Kristian IV i rörelse och påskyndade i egen person förberedelserna till den beslutade landstigningen. Ötverallt var den gamle konungen tillstädes och alla förundrade sig öfver, att han, som inom några dagar skulle ingå i sitt sextiononde år, kunde besitta en sådan otrolig vigör och uthållighet, då mången, som ej lefvat ens hälften så länge som han, slappades efter blott några timmars arbete.

Då och då, när hans blickar, längre än vanligt, riktades hän mot Göteborg, kom han att tänka på koggan och dess öde. Att det blifvit olyckligt, och att de om bord varande antagligen stupat i den nattliga strid, han och amiral Galde åhört, det tog han för alldeles gifvet, och egnade slutligen ej mera någon tanke åt dem. Större och viktigare sysselsatte honom nu.

Han hade just hunnit att från Kyrkogårdsholmen afsända ett par väldiga prämar, lastade med kanoner och ammunition, då han plötsligt fick sigte på en båt, som under stark rodd närmade sig från fasta landet. Plötsligt fick den tanken insteg hos honom:

“Det är bestämdt Jens Askilsen, som kommer tillbaka. Nå, han är välkommen.”

Då båten ändteligen landade, sprang koggens befälhafvare, som, efter hvad förut blifvit nämndt, lyckats rymma i sjelfva Göteborgs hamn, upp på stranden, och ruskade på sig några ögonblick, ungefär som en våt hund.

Utan att låtsa om, att han tog missräkningen till sig, befallde konung Kristian underofficeren att förtälja gången af striden. Denne gjorde så, och yttrade till slut:

“Bland fångarne var också till min förvåning löjtnant Askilsen, och — —”

“Hur hade han kommit ombord på koggen?” afbröt Kristian IV häftigt.

“Han hade blifvit tagen ute på elfven just då han på natten var nära att komma undan. Jag såg att ett papper togs ifrån honom och — —“

Konungen gjorde här en häftigt afvärjande rörelse till tecken att han ej ville höra mera, samt aflägsnade sig hastigt under det han halfhögt mumlade:

“Då är det allt ute både med honom och med Arne Trondsson, ty jag har hört sägas att den der Mannersköld lär vara sådan, att han ej lägger fingrarne emellan i dylika fall. Synd emellertid på Jens Askilsen; han var en duktig och tapper officer.“

Men snart fick konungen annat att tänka på. Landstigningen hade redan börjat och pågick med aldra största ifver under Kristian IV:s eget öfverinseende. Så snart han ansåg sig hafva fått öfver en så pass stor styrka, att han sjelf tryggt kunne följa, gjorde han detta.

Qvällen hade då inbrutit och de hundratals vakteldarne längs stranden af Hisingen talade tydligt om för Göteborgs kommandant hvad han inom en framtid på kanske blott några timmar hade att vänta.

Men, Nils Assarsson Mannersköld var lika kall och lugn, som stålet i hans klinga. Han visste nog hvad han i utbyte hade att bjuda på.

Stora torget var beläget ungefär midt i staden och just på den plats der Stora och Lilla hamnen skuro hvarandra i rät vinkel. Torgets södra sida badades af Stora och dess östra af Lilla hamnens vatten. Från norra sidan af torget gick Kyrkogårdsgränden rakt upp till S:t Eriks bålverk.

I hörnet af denna gränd och Vintergatan, som skar gränden i rät vinkel, slutade vid lilla hamnen och fortsatte på östra sidan om densamma ända bort till Kung Johans bålverk, lågo ett par ganska stora trähus,

målade i nästan eldröd färg. Det var der som Bero Smed hade sin bostad och sin smedja, den största och mest ansedda i Göteborg på den tiden.

Bero Smed var också mäktigt stolt, ej blott öfver sin rikedom, utan äfven öfver det anseende, som han i följd deraf åtnjöt. Men, han liksom åtskilliga andra, kunde ej riktigt gilla den svenska regeringens beslut, att så hastigt inveckla landet i krig äfven med Danmark. Han tyckte, och många med honom, att de svenska härarne kunde hafva fullt upp att göra der nere i Tyskland, utan att behöfva användas på andra håll.

När då så småningom Kristian IV:s proklamationer började att i hemlighet finna vägen till Göteborg och en dylik råkade i Beros händer, då hade han ej kraft att motstå de danska lockelserna. Han fick snart anhängare och den stora, grannt utsirade salen i det största huset, boningshuset, var många gånger samlingsplatsen för en del missnöjde göteborgare. Dessa sammankomster, hvilka höllos tre, ibland fyra gånger i veckan, började likväl snart att ådraga sig ett visst uppseende, i följd hvaraf Bero flyttade samlingslokalen till ett ganska stort gafvelrum en trappa upp och med utsigt åt Kyrkogårdsgränden.

Men, så fingo de sammansvurne en dag veta, att Mannersköld haft åtskilliga uttryck, som otvetydigt hänvisade på, att han var deras förehafvande på spåren. De började för den skull att samlas utom hus, men aldrig mer, än en gång på samma ställe. Det olyckligaste var, såsom vi veta, krogen Espingen, som lätt kunnat blifva deras sista samlingsplats här på jorden, om ej de raske Landalapojkarne funnits på platsen. Sammanträffandet hos Arne Trondsson, då brefvet till Kristian IV uppsattes och lemnades till Jens Askilsen, var deras sista.

Samtidigt med att Arne Trondsson blef fast, hade Bengt Stolmakare och Anders Kanngutare infunnit sig hos Bero för att, såsom det låtsades, få veta nyheter, ty smeden hade en sällspord förmåga att uppsnappa dylika. Ett väldigt ölkrus tronade på gafvelrum-

mets bord och kring detta slog sig gubbarne ned, sedan de fantastiskt snidade trästänkorna blifvit fyllda till brädden.

“Nå”, sporde Kanngjutaren, och vände sig till Bero, “hvad har du för nytt att berätta i dag?”

Bero teg en stund liksom öfverlade han med sig sjelf om han skulle yppa hvad han nyss fått veta, eller icke. Slutligen sporde han:

“Kunna ni tåga med en hemlighet?”

“Det var en dum fråga”, yttrade på samma gång kanngjutaren och stolmakaren och syntes ej så litet stötta.

“Nå, nå”, utbrast smeden, “tag inte så illa vid er. Skulle det komma till Arne Trondsons öron, så hafva vi genast honom till fiende.”

“Rör det honom då?” sporde Anders Kanngjutare i högsta grad nyfiken.

“Ja, det gör det. Folket påstår, att han håller sin vackra dotter inspärrad.”

“Hvarför då?” utbrast stolmakaren förvånad.

“Derför att hon lär tycka om Landalasarfwaren Ingels pojke, som i vintras räddade henne från att drunkna i elfven.”

“Asch”, menade Bengt och ruskade på hufvudet, “det der är nog inte annat än dumt prat.”

“Det tror jag också”, inföll kanngjutaren.

“Men, jag hörde det i dag på morgonen af Arnes gårdsdräng, Nisse”, svarade Bero. “Det måste således — —”

Innan smeden hann tala till punkt rycktes dörren upp af hans hustru, Sara. Hon var invigd i mannens planer och tjenstgjorde alltid som vakterska, då han hade sina meningsfränder hos sig.

Den första blick som Bero gaf sin hustru, sade honom att något var i görningen. Sara utbrast också genast, under det förskräekelsen tydligt stod att läsa i hennes askgråa ansigte:

“För Guds skull, skynda er genast ut ur staden. Arne Trondsson har nyss blifvit häktad och förd till kommandanten.”

De tre gubbarne sprungo så häftigt upp från bordet att detta hvälfdes upp och ned, hvarvid de half-tömnda stänkorna rullade utåt golfvet och det stora lerkruset med en väldig skräll gick i småbitar.

Utän att säga ett enda ord åt Sara sprungo alla tre på dörren och skyndade genom bakgatorna ut mot Landalabergen, der de hoppades kunna gömma sig till dess den värsta faran gått öfver.

XXVI.

Margit ville till en början hvarken tro sina ögon, eller sina öron, men då hon till slut såg mannen bortföras af knektarne, då fann hon att här var det allvar utaf. Hon famlade några ögonblick lik en vansinnig med armarne i luften och föll derpå med doft anskri till golfvet, hvilket ordentligt knakade, ty hon egde en rätt försvarlig stofthydda, isynnerhet hvad bredden vidkom.

Och den argsinta Olug? Aldrig kan väl någon ilsken qvinna blifva mera grundligt tillsnäst, än hon blef. Förgäfves sökte hon att få ett ord öfver läpparne, de sutto så fast tillsammans, som om de i en hast växt ihop. Blott ett doft, stönande läte, kom då och då öfver dem.

Knektarnes ankomst till Arnes hus hade naturligtvis framlockat, ej allenast gårdens tjenare, utan äfven en massa nyfikne från hamnen. Bland desse sist nämnde voro äfven de båda arbetarne, som inför Jens Askilsen tömt sin vredes skålar öfver Arne Trondssons hufvud. Och med hvilken skadeglädje sågo de nu icke den så djupt hatade Arne, lik en missdådare föras bort mellan knektled, han, som hittills rest sitt hufvud vida högre, än någon annan i Göteborg.

“Ja, det är rätt åt den högfärdige lymmeln“, skrek den ene arbetaren. “Han har-nog länge sugit musten ur oss, arme stackare, nu får han sjelf känna hur det smakar!”

Och den andre tillade:

“Han må gerna uppskära sina gerningars lön. Det är ingen som ömkar sig öfver honom.“

Och med dessa två förenade sig tjogtals röster, så att det framgick alldeles ohöljdt, att den rike sillpatronen hade föga medhållare inom de så kallade “djupa leden.“ Till lycka för Arne hade dessa “led“ alls ingen aning om orsaken till hans fängslande, ty då skulle de utan tvifvel med våld bemäktigat sig honom, och då hade säkerligen hans sista stund varit kommen. Den stora massan i Göteborg, isynnerhet det arbetande folket, var nemligen Mannersköld af själ och hjerta tillgifven och tålde ej någon förrädare.

Då Brynte fick syn på Arnes båda drängar, Jakob och Nils, tillsade han dem att så varligt som möjligt bära ned den afsvimmade Margit. Sjelf tog han Ragnhild på sina kraftiga armar och bar henne, lätt som ett barn, ned till hennes rum, sedan han under skarpa hotelser tvungit Olug, i hvilken raseriet åter begynte att blossa upp, att visa sig vägen dit. Då Olug ville följa med dit in, stötte Brynte henne tillbaka med ett:

“Jag vet att den stackars flickan länge pinats af dig, men så, som detta skett, har jag aldrig förr än nu sett. Hädanefter skall hon vara befriad från din åsyn, gamla hexa.“

Innan Brynte lemnade Mannersköld hade han af honom utbedt sig att få behålla kvar ett par knektar, om behofvet så fordrade. Mannersköld hade gerna medgifvit detta. De båda fullt beväpnade krigsmännen erhöllo derpå befallning att noga vakta den unga flickans rum och posterades därför, en utanför dörren och en nedanför det åt gården vettande fönstret. De hade sträng tillsägelse att ej släppa in någon, hvem det vara mände, utan Ragnhilds tillåtelse. Om hon, såsom nog torde hända eftersom hon varit så länge innestängd, ville gå ut för att hemta en smula frisk

luft, skulle alltid en af knektarne följa efter henne för att se till att hon ej blefve utsatt för några faror.

Sedan Brynte ordnat detta gick han in till den unga flickan. Hon hade nyss vaknat från svimningen och såg sig helt förvånad omkring. Var det ej en dröm? Befann hon sig verkligen i sitt eget rum? Hon ville resa sig upp för att förvissa sig derom, men hon var så matt, att hon ej kunde stå på benen. Hade hon ej satt sig genast, skulle hon åter svimmat.

Det var just i dessa ögonblick som Brynte inträdde. Han kunde ej föreställa sig, att hon skulle vaknat så fort och ville för den skull draga sig tillbaka, men då utbrast Ragnhild, under det hon rodnande sträckte fram ena handen:

“Nej, gå inte. Den, som räddat både mig och min far och nu sednast ryckt mig ur — — ur — — den der otäcka skrubben, den skall väl inte bli afvisad. Men, säg mig hvad som hänt; allt förefaller mig så besynnerligt.”

Och besynnerligt tycktes det också för Brynte, som ej kunde ana att han, åtminstone så snart, skulle få träffa den som låg hans hjerta så nära. Derfor var han till en början en smula tafatt, men öfvervann snart denna obehaglighet och redogjorde, så kort som möjligt, för uppträdena der uppe i skrubben.

“Men hvarför måste min far medfölja knektarne?” sporde den unga flickan, ej utan synbar ängslan.

Brynte blef till en början svaret skyldig. Det var verkligen obehagliga ögonblick för honom och han pinades, ej olik en orm i en myrstack. Något svar måste han dock afgifva, det insåg han väl, och till slut kom det:

“Jag skall säga, att det är inte så godt att veta hvad kommandanten i en belägrad stad har för tankar. Antagligen önskade han väl tala med Arne Trondsson, som har ett så stort anseende här, om ett och annat, och då han visste att det nästan skulle vara omöjligt, att i en sådan här villervalla få tag i honom när han behöfdes, så föredrog han att låta hemta honom. Un-

der tider, sådana som nu, får man ej fästa sig vid om något ovanligt skulle inträffa.“

Att denna krystade förklaring gick i den annars så skarpsynta Ragnhild, får man väl tillskrifva hennes öfverretade själstillstånd och Brynte var ej så litet glad öfver att han, åtminstone till en början, slapp så lätt undan. Hvem kunde säga huru händelserna sedermera skulle utveckla sig.

Sedan han derpå omtalat de mått och steg, som han vidtagit för att skydda henne, tog han afsked af den unga flickan. Glad och tacksamt ljud helsningen från hennes läppar sålunda:

“Farväl så länge. Kom snart tillbaka.“

Dessa ord, hur mycket sade de ej i all sin enkelhet! Det susade så egendomligt för den unge svarfvarpojken öron och hade han ej kommit ut så fort som möjligt, hvem vet hur det då hade gått med honom!

“Gud vare lof, att jag är fri“, utbrast den unga flickan jublande, när hon blef ensam. “Och detta har jag att tacka *honom* för. O, måtte snart den dagen randas, då jag fritt och otvunget kan få visa hur mycket jag — — jag — —“

Hon fullbordade ej sin mening, men den fina rod-nad, som bredde sig öfver hennes kinder, sqvallrade tydligt om de känslor, som i dessa ögonblick beherrskade henne själ.

XXVII.

Det fängelse, till hvilket Jens Askilsen blifvit förd, låg väl sina tio alnar under bålverket Regentinnan. Någon trappa fanns icke utan för att komma dit ned var man tvungen att använda en stege, hvilken derpå

drogs upp. Så att på den vägen var då all flykt omöjlig, aldrig helst som en tjock och tung jernlucka täckte öppningen.

Ofvanför denna hade en del af besättningen sina liggplatser, i följd hvaraf en rymning naturligtvis ännu mera försvårades. Enda sättet att komma ut den vägen skulle naturligtvis vara om fången stode i komplott med soldaterna.

Fängelsehålan höll ungefär sex alnar i kvadrat. Blott genom en glugg, nätt och jemt så stor, att ett sju till åtta års gammalt barn skulle kunna krypa derigenom, insläpptes en ganska sparsam dager.

En väggfast bädd och ett flyttbart bord med sten-skifva utgjorde hela inredningen.

“Här kan du i ensamheten tänka på din färd till ett annat lif“, yttrade hänfullt den officer, som nedsläppte fången och som fått värden om honom sig anförtrodd. “Med sådana der fåglar plägar kommandanten göra processen kort.“

Jens Askilsen hörde nog hånet, men låtsade ingenting derom. Hans krampaktigt hopbitna läppar talade dock ett språk, som en betraktare, om en dylik funnits närvarande, ej skulle kunnat missförstå, och de hatfulla blickar, som dansken gaf underofficeren när denna vände ryggen till, sqvallrade också tydligt om de känslor, som tumlade om i hans inre.

Då han ändteligen blef ensam utbrast han, och stampade ursinnigt i det hårda stengolfvet:

“Så nära att lyckas och just så godt som i sista minuten gäckad! Hvad äro nu mina drömmar om adelskap och rikedom? Ha, ha, ha“, skrattade han littert och på samma gång så skärande ilsket, att man skulle kunnat anse honom för en från afgrunden uppstigen ond ande, “den, som är nog dum att i förväg glädja sig, han blir allt i de flesta fall bedragen. Men, jag undrar åt hvilket håll den der gluggen vetter! Den sitter för högt att kunna nås, märker jag. Kan-ske om jag ta'r bordet till hjälp. Men, det är väl fast vid golfvet? Nej — — ah nu räcker jag godt upp.“

Synkretsen var icke särdeles vidsträckt. Rakt fram låg en del af Elfsborgs dystra fästningsmur med de hotande kanonerne och de fram och åter regelbundet gående vaktposterne. Något till höger syntes en liten bit af Göta elf och på andra sidan denna, den kala och af större och mindre bergsknallar öfversådda Hisingsstranden. Den enda plats, som gjorde ett någorlunda tilltalande afbrott i all denna nakenhet, var det temligen höga, här och der med buskar och mindre träd bevuxna, Ramberget.

Då och då syntes någon mindre farkost, antingen för segel, eller åror, glida fram öfver elfvens småkrusiga yta, och det är ej att undra på om Jens, vid åsynen här af, för sig sjelf mumlade under det djupa suckar banade sig väg öfver hans läppar:

“O, hvad skulle jag inte gifva åt den, som i ett nu kunde förflytta mig dit ut!”

Af en händelse kom han att, just som han uttalade slutet på meningen, ganska hårdt stöta till en i sjelfva gluggen utstående sten. Den rubbades något ur sitt läge och det var denna lilla omständighet, som förlänade åt hans blickar en så förunderlig glans.

“Hå, hå”, mumlade han för sig sjelf, “det tyckes komma att gå bättre, än jag trodde.”

De båda gubbarne, Ingel och Bure, hade ändtelligt fått sig någon ledighet från det välsignade arbetet i vallgrafvarne och voro hemma hos den först nämnde för att sköta några af sina egna bestyr.

När de tillhoppa vandrade hemåt, hade Bure helt tvärt kastat fram den tanken, att återvända till Hollsunds udde.

Ingell hade då sett på brodern med helt besynnerliga blickar. Sedan han väl hemtat sig från sin förvåning, utbrast han:

“Är du galen, Bure?”

“Ne-nej, inte hvad jag vet”, svarade denne långsläpigt.

“Jo-o, så förefaller det mig“, inföll svarfvaren. “En klok människa pratar inte så'na dumheter som du.“

“Dumheter! Är det dumheter, att — —“

“Ja, visst är det dumheter“, afbröt Ingel, som kunde gissa sig till fortsättningen af brodrens mening. “Öfverallt svärmar ju danskar omkring och få de tag i dig, så kan du allt helsa först som sist till en annan verd. Men“, fortfor han, “om du nödvändigt vill begifva jag på väg, så får du allt resa ensam, ty inte släpper jag ut Märtha i sådana farligheter, när hon kan vara i säkerhet här. Och jag vet nog en till, som inte så lätt ger med sig i den saken. Ja“, slutade han, icke utan ett litet gäckeri både i ton och blick, “res du om du vill; jag ska' inte hindra *dig* åtminstone.“

Gubben Bure förstod nog hvad brodren menade när han talade om “en till“ men han låtsade ej om det. Icke heller yttrade han vidare ett enda ord, förrän de voro blott några steg ifrån stugan, hvars dörr Märtha slog upp på vid gafvel, så att oset från den ångande, varma, middagen slog båda två så inbjudande i näsan. Då ändtligen sade Bure, vid en blick på den vackra sondotten:

“Jag stannar kvar hos dig, Ingel. En annan gång får du gästa hos mig.“

“Ja, det blir nog bra med den saken“, menade svarfvaren, “men nu är det inte tid att prata, utan att äta, ty jag är hungrig som två vargar ihop. Hör du, Märtha, har du gömt någon dram åt oss?“

“Jag skall se efter“, svarade den unga flickan skälmaktigt. “Jo, här finnes verkligen lite' kvar.“

En dram smakar allt godt, när man, som vi, arbetat tungt ända från tidigt på morgonen“, utbrast Ingel, “eller hur, Bure?“

“Jo visst.“

Under det den enkla måltiden inmundigades höll Ingel sina blickar fästade på den unga flickan med ett högst besynnerligt uttryck. Slutligen kunde han ej tiga längre, utan sade:

“Det synes tydligt, att det händt dig någonting i dag, flicka. Hvarför tittar du så ofta och oroligt uppåt bergen?”

“Ja, det har jag också gifvit akt på“, inföll Burre.

“Jo, ni kan tänka er“, svarade Märtha och kunde ej låta bli att åter sända en blick genom det lilla gafvelfönstret, hvarifrån man hade en ganska vidsträckt utsigt öfver en del af Landalabergen, “att för bara en timme sedan, eller något mera, kommo tre, nästan ruskigt klädda karlar hit och bultade på. Hade jag fått syn på dem förut, så skulle jag aldrig öppnat, men nu kunde jag ju inte veta hvem det kunde vara och — —“

“Ne-nej, det är sannt, det“, inföll svarfvaren eftertänksamt. “Nå, fortsätt.“

“Jag öppnade naturligtvis. Alla tre voro nedsvärdade i ansigtena och sågo ut som riktiga banditer. Förskräckt ville jag slå igen dörren, men då satte en af dem en grof påk emellan och sade, att jag inte alls behöfde vara rädd, hvarefter han frågade om ni, farbror, Brynte och Sten skulle komma hem snart och hur tidigt ni gingo ut om morgnarne. Jag svarade naturligtvis, att jag inte visste det.“

“Försökte de inte att intränga i stugan, eller hotade de dig inte?“ sporde Ingel.

“Nej, inte på minsta sätt, och jag begriper mig inte sjelf, ty så fort de började att tala, så flög rädslan helt och hållet bort. Och lika fredligt, som de kommit, lika fredligt gingo de.“ Och den unga flickan slutade med en viss skälmaktighet sålunda. “Farbror Ingel skämtar alltid med mig och säger att jag är nyfiken, men i den här saken undrar jag om inte också farbror skulle vara det.“

Och liksom för att gifva svarfvaren en liten, i hennes tycke, väl behöflig lexa, ställde hon sig vid gafvelfönstret och såg uppåt bergen igen.

“Ja, det var besynnerligt“, inföll Ingel efter några minuter. “Hvarför skulle de just fråga efter oss, och när vi kommo hem och gingo ut?“

“Inte vet jag“, inföll svarfvaren doft, “men att de kände till oss, det — —“

“Der ä' de igen“, afbröt nu Märtha ifrigt. “Högst uppe på 'Hättan'. Jag känner väl igen dem, fastän — —“

“Hättan“ kallades vid tiden för denna skildring en af de högsta “knallarne“ i Landalabergen och detta i följd af sin skapnad.

Orsaken till att den unga flickan så hastigt afbröt sin mening var att de tre gestalterne, hvilka äfven tydligt observerades af både Ingel och Bure, åter hastigt aflägsnade sig.

“Dumt att afståndet skulle vara så långt, att vi inte kunde se deras ansigten“, mumlade Bure, halfhögt, “men, bättre lycka nästa gång, heter det.“

Att Brynte och Sten ej kommo hem till den natten, det bekymrade nu mera föga den lilla stugans innebyggare, ty de voro vana vid att sådant inträffade då och då. Vid tanken på de tre okände skulle de dock helst önskat att “pojkarne“ hemkommit, men för att ändå vara beredde, laddade de sina gamla, men ännu tjenstbara, muskötter och hängde upp dem på väggen så nära sofställena, att de genast kunde få tag i dem, ifall de skulle behöfvas.

Men natten förflöt lugnt. Den enda, som besjälades af en liten, stundtals återkommande oro, var Märtha, dock icke för de okändes, utan för Stens skull. Gubbarne deremot, de “sofvo som stockar.“

Tidigt följande morgon voro de ifrigt sysselsatte med att göra i ordning ved för den kommande och ett par följande dagar, när de plötsligt fingo syn på tre knektar, som hastigt närmade sig. Det var “två man och en korporal“, som straxt derpå tillsporde gubbarne, om de sett till tre karlar, som haft brådt om att skynda upp åt Landalabergen.

“Nej, men tösen der kan ge besked derom“, svarade Ingel, då Märta i detsamma kom ut.

Sedan den unga flickan lugnt berättat för den barske korporalen detsamma som hon förtäljt aftonen förut, utbrast krigsmannen:

“Jaså, du kunde inte se hur de sågo ut i ansig-
tena?”

“Hvem kunde se det, när de voro svarta som sot“,
inföll Märtha spetsigt, gjorde en tvär knyck på nacken
och ville gå in i stugan igen, då korporalen åter spor-
de, i det han grep henne i ena armen:

“Du såg väl åt hvilket håll de begåfvo sig?”

“Ja, åt ‘Hättan’ till.“

Både Ingel och Bure ville naturligtvis veta, hvilka
som eftersöktes, men korporalen tycktes till en början
just icke hågad för att tillfredsställa deras nyfikenhet.
Ingel fann då på den idéen, att försöka om icke brän-
vinsflaskan kunde vara rätta nyckeln till hemligheten
och han hade ej tagit fel. Det dröjde icke länge, förrän
de båda gubbarne visste om Arnes fängslande och
hans tre vänners flykt, samt äfven orsaken dertill.

“Sådana skojare“, utbrast Ingel. “Det kunde inte
vara några andra än de, som voro här i går. Kän-
ner ni till vägen dit upp?” sporde han derpå korporalen.

“Nej. Om jag kunde — —“

“Då ska’ jag visa vägen, för den känner jag lika
väl som mitt stuggolf der inne“, afbröt Ingel.

“Jag ska’ också — —“

“Nej, du ska’ stanna hemma och se efter tösen
och stugan“, afklippte svarfvaren tvärt brodrens påbör-
jade mening. Hvem vet när Brynte och Sten komma
tillbaka.“

Dervid blef det äfven och några minuter derefter
förde Ingel, som medtagit sin gamla muskött, knek-
tarne upp mot ‘Hättan’ på sådana stigar, att de ej så
lätt skulle i förväg kunna upptäckas.

XXVIII.

Det första föremål, som mötte Margits blickar, när hon ändteligen slog upp dem efter det hon återfått medvetandet, var Olugs, nästan halft förvridna ansigte. Margit såg sig några minuter omkring med en viss nyfikenhet, ty hon kände icke genast igen sitt eget hem. Slutligen började det att småningom klarna i hennes hjerna och hon stönade med tung röst:

“Hvad är det som har händt? Har jag drömt det, eller har det inte inträffat någonting förfärligt här? Hvem är du?” sporde hon och reste sig upp på arm-bågen, i det hon borrhade sina skarpa blickar in i tje-narinnans hexlika ansigte — — “ah“, fortfor hon och strök eftertänksamt med båda händerna öfver pannan, “det är ju du, Olug! Nå, hvad står du der och ga-par efter, som om du vore rent af förryckt“, skrek hon till, ett bevis på att hon nu började återfå sitt gamla, ilska humör.“ Hvar är min man? Hvarför kommer han inte hit?”

Det såg ut som om den gamla tjenarinnan just inväntat detta omslag, ty med sin vanliga, halft snä-siga ton genmålde hon:

“Han kan inte komma hit?”

“Kan han inte komma hit och hvarför kan han inte det? Är han kanske död? Svara, människa och gör mig ej splitt galen!“ skrek den arga käringen och sprang upp.

“Det har varit knektar och hemtat honom till kommandanten“, svarade Olug torrt.

Margit stirrade framför sig liksom en, som höll på att mista förståndet. Hon tillkämpade sig dock genast herraväldet öfver sig sjelf och sade i mera fog-lig ton:

“Se så, Olug, du får inte rätta dig efter hvad jag nu sagt, ty jag har inte mått bra. Jag kommer ihåg

nu, att du och jag först gingo upp till Ragnhild, och att min man kom straxt efter. Sedan vet jag inte hvad som hände. Berätta du allt ifrån början. Ja, du tittar på mig alldeles som om du skulle tro att jag vore sjuk, men du kan vara säker på, att jag är lika frisk som du.“ Och hon slutade i en något skarpt befällande ton. “Säg nu genast hvad som har hänt; jag vill veta det.“

Olug såg nu att här icke längre fanns några undanflykter. Hon började för den skull att så omständigt som möjligt redogöra för besöket i skrubben, knektarnes oförmodade uppträdande och Arne Tronds-sons tillfångatagande.

Då började det att så häftigt rycka till omkring Margits mungipor, att Olug var beredd på ännu ett svimningsanfall, kanske ännu något värre, men Arnes hustru besatt i vissa ögonblick en okufflig viljekraft, och denna använde hon nu. Ryckningarne försvunno och hon fortfor:

“Nå, hur gick det sedan? Är Ragnhild qvar der uppe?”

“Nej, hon fördes af den der Brynte ned till sitt rum, och ingen får besöka henne, utom möjligen hennes räddare, svarfvarpojken“, slutade Olug ilsket och hänfullt.

Nu var det på vippen att Margit verkligen svimmat, men detta förekom Olug genom att ögonblickligen hålla öfver henne en skål kallt vatten.

“Hvad är det du pratar för slag“, skrek Margit, då vattnet ändteligen gjort verkan. “Får ingen besöka henne? Kanske inte ens jag? Ha, ha, ha!”

“Det står vakt både vid dörren och under fönstret“, utbrast nu Olug.

“Vakt! Hvad är det för vakt?”

“En knekt på hvardera stället.“

Margit försjönk i några minuters funderingar, och de voro långt ifrån angenäma, det syntes tydligt på de snabba färgskiftningarne i hennes ansigte.

“Jaså“, utbrast hon slutligen med iskall stämma, “det är således förbjudet för mig — — mig, såsom

moder, att besöka min egen dotter, som hålles fången i — —“

“Hon är ej någon fånge“, afbröt Olug. “Hon får tvärtom gå hvarthon vill.“

“Så-å“, hånade Margit. Straxt derpå bytte hon dock om ton och utbrast nästan hårdt: “jag vill se hvem som kan hindra mig från att besöka min dotter i mitt eget hus. Kom du, Olug; vi måste in till henne.“

“Ja, försök du“, mumlade den gamla tjenarinnan hänfullt och under det hon följde efter Margit. “Jag tänker att det skall lyckas dig lika litet som mig.“

Till en början tänkte Mannersköld allvarligt på att förvara Arne Trondsson i samma bålverk som Jens Askilsen, men så kom han plötsligt att erinra sig släktskapen dem emellan, såsom det ju stod i brevet och hvem kunde så veta om de icke redan kommit öfverens om vissa anstalter, ifall de skulle blifva upptäckte. Att de voro riktigt inpiskade skälmar, det trodde sig Mannersköld redan hafva kommit underfund med.

Hans beslut var därför hastigt fattadt. Arne Trondsson skulle förvaras i fästningen och på ett sådant ställe, att han ej skulle kunna upptäcka den minsta skymt af sin värde systerson och lika litet denne af sin morbroder.

Omsider kom den efterlängtrade och hans vaktare erhöllo sina stränga befallningar af kommandanten sjelf. Det gällde deras egna hufvud, om de läte fången komma undan.

Med förbundna ögon fördes den rike sillpatronen trappa upp och trappa ned, samt genom en massa korridorer och rum, naturligtvis för att han skulle blifva helt och hållet förvillad. Slutligen hörde han ej mera några hviskande stämmor omkring sig, ej heller det ringaste ljud af fotsteg. Endast grafvens dödstystnad omgaf honom. Han skulle således vara vid målet för sin okända vandring.

Hans båda händer grepo med nästan vildt raseri tag i ögonbindeln, för att med våld rycka den loss, men denna våldsamma ansträngning var alldeles onödig, ty bindeln hade, utan att han känt det, förut blifvit så pass lossnad, att den nära nog föll bort af sig sjelf vid den lenaste beröring.

Det var ej utan en viss förvåning, som Arne såg sig om i det ganska stora och ljusa rummet. Skulle det vara ett fängelse? Ja tvifvelsutän, alldenstund täta och grofva galler täckte de båda höga fönstren, och de få möbler, som funnos, voro af det aldri enklaste slag, en grofhyflad bänk, en likadan brits med en sorts madrass på och ett groft tillyxadt bord, alla väggfasta. Det var helt annat än mot de bekvämligheter, han var vid i sitt hem, och ingen kan förtänka honom, att en tung suck arbetade sig fram ur hans bröst vid tanken på de olika bostäderna.

Men, hvar befann han sig då? För att söka få reda derpå, trädde han fram, först till det ena och sedan till det andra fönstret. Han såg genast att han befann sig högst upp i något af fästningstornen, ty straxt öfver sitt hufvud hörde han tydligt en flöjel svänga gnisslande af och an för vinden. Under sig kunde han, djupt ned, varseblifva en bit af vatten och långt bort mot vester upptäckte hans skarpa ögon en oredig sammangyttring af master och segel, hvilka med all säkerhet tillhörde den danska flottan.

Hittills hade Arne Trondsson med nästan onaturlig styrka lyckats hålla sitt mod uppe, i tanke att det ändå ej vore så farligt som han föreställde sig, men då nu den nakna verkligheten stod så tydlig och klar för honom, då sveko honom hans krafter helt och hållet. Ej olik en trasa sjönk han ned på den hårda britsen och förlorade medvetandet.

Hur lång tid han legat i denna ställning var honom omöjligt att afgöra. Han vaknade först vid detta barska anrop:

“Upp, det är ej tid att sofva längre!”

Arne vacklade upp ej olik en drucken; en bindel

knöts ånyo för hans ögon och mellan en stark vakt fördes han ut ur rummet.

Då först kunde han begripa att han legat i en dvallik sömn aldra minst öfver natten, ty hungern började nu att ganska känbart infinna sig. Att nämna ett enda ord derom ansåg han ej löna mödan, ty hån och begabberi skulle helt säkert blifva den enda följdén deraf. Bäst alltså att tiga och det gjorde han.

XXIX.

Det var naturligtvis med oroligt dunkande hjertan som Bero Smed, Anders Kanngjutare och Bengt Stolmakare ilade fram mot den södra vallen. För att så mycket säkrare kunna lyckas i sitt försök att komma ut, drogo de sig så småningom åt höger till dess de voro midt emellan Kung Johans bålverk och Nya porten. Då slog en idé Bengt Stolmakare plötsligt för hufvudet.

“Här är det bäst att vara djerf“, utbrast han.

“Hvad menar du?“ sporde Bero Smed.

“Ja, hvad har du nu för påhitt“, inföll kanngjutaren.

“Ett, som är bra“, svarade Bengt. “Vi gå helt lugnt fram till porten. Der finnes det allt någon, som känner igen oss, och ingen skall ana att vi, som komma så lugnt gående, äro så farliga personer. Hi, hi, hi!“

“Bara inte kommandanten redan gifvit dem anvisning på oss“, menade Bero, ängsligt.

“Nu är du bra dum“, inföll Bengt. “Om han haft det minsta nys om, att vi äro i komplott med Arne,

så kan du vara säker på, att vi redan varit gripna, om inte förr, så hos dig.“

“Ja, Bengt har allt rätt“, utbrast kannngjutaren. “Jag börjar tro, att det skall gå bra, om vi göra som han säger.“

“Framåt då“, manade Bero Smed. “Vi hafva san- nerligen ej någon tid att förlora.“

Pratande och skrattande helt ogeneradt, styrde de tre flyktingarne kurs rakt på Nya porten, som stod öppen i följd af att vaktombyte egde rum. Icke en enda knekt syntes till, hvadan de alla tre alldeles oanta- stade sluppo ut ur staden. Först en god stund der- efter kom posten tillstädes, men då hade flyktingarne redan kommit i säkerhet.

“Hvad var det jag sa“, utbrast stolmakaren liksom en smula stolt öfver att knepet lyckats. “Ni ska' all- tid lyda förståndigt folk.“

“Åh, det der var väl inte svårt att hitta på“, me- nade Bero Smed, som kände sig en smula stukad.

“Ja, efteråt, ja“, inföll Bengt Stolmakare en smula gäckande. När andra få visa vägen, är den inte svår att hitta.“

Bero Smed hade naturligtvit ingenting att svara, isynnerhet som han märkte, att Anders Kannngjutare hade stor benägenhet för att hålla med stolmakaren. Istället sade han:

“Ja, vi äro nu godt och väl utanför vallarne och hela landet ligger öppet för oss, men därför äro vi långt ifrån i säkerhet. Jag föreslår alltså, att vi göra oss så oigenkännliga som möjligt och derpå söka upp någon af berghälorna, der vi kunna gömma oss till dess ett passande tillfälle att komma ut till danska flottan yppar sig. Äro ni med om det?“

“Ja“, svarade Anders och Bengt ifrigt och den sist nämnde fortfor. “Men, hvad som skall göras, det måste ske snart, ty så snart Arne Trondsson blir tagen i förhör, så yppar han genast våra namn, det —“

“Bengt har rätt“, afbröt smeden, och fortfor, liksom ville han återgälda den ‘pik‘ han fått kort förut. “Han är inte så dum, som jag trodde att han var.“

Stolmakaren besvarade ej det klumpiga skämtet, utan trädde i stället in i en till utseendet obebodd koja.

Ingen lefvande varelse fanns heller der inne, men i en af vrårna låg en ganska stor hög af kol och annat skräp.

“Det der ska’ nu komma oss väl till pass“, inföll Bengt småskrattande och pekade på kollögen. “Hvad gör det att vi bli litet smutsiga i synen och på händerne; det är väl bättre, än att annars kanske i natt få herberge i någon af bälverkens underjordiska källare, eller i någon af de fängelsehålur, som fästningen lär vara så rik på, efter hvad jag hört berättas.“

Det dröjde icke länge, innan de tre flyktingarne stodo der helt och hållet oigenkänliga. Utan dröjsmål begåfvo de sig derpå ut för att söka upp ett gömställe. Först gjorde de, såsom vi veta, en kort påhelsing hos Ingel, bara för att spionera ut, om de kanske hade något försåt att vänta derifrån, och styrde derpå kosan uppåt bergen.

“Nu vet jag ett ställe, der vi tryggt kunna gömma oss så länge“, utbrast stolmakaren och knäppte med fingrarna såsom han alltid brukade göra när han fann sig belåten. “Nu har jag det.“

“Fram med det då!“ uppmanade Bero Smed ifrigt.

“Ja, pina oss inte längre“, bad kanngjutaren i bevekande ton, “ty jag är verkligen så trött, att — —“

“Det duger minsann inte att vara trött, ifall du vill följa med oss“, afbröt stolmakaren. “Blif då heldre kvar här medan vi bestiga högsta spetsen af ’Hättan’, der det finnes gömställen i öfverflöd, och, hvad bäst är, just sådana ställen, som äro nästan omöjliga att hitta på.“

“Nå, men, hur skall du då få reda på dem?“ inföll kanngjutaren hastigt.

“Det blir min sak, det. Vill du inte följa med, så låt bli.“

Och med dessa ord började stolmakaren och smeden att med spänstiga steg arbeta sig upp för berget. Anders Kanngjutare stannade kvar några minuter för

att andas ut; derpå följde han sakta efter kamraterne under det han för sig sjelf mumlade långa meningar, hvilkas innebörd ibland just icke var af det aldra vänligaste slaget.

'Hättan' kallades, såsom förut är nämnt, en af de högsta spetsarne bland Landalabergen. Namnet hade den fått af sin skapnad, hvilken, i synnerhet på något afstånd, fullständigt liknade en mössa eller en hätta.

Bland folket voro många sägner i svang om denna bergspets, ty att den i forna dagar, ja så långt tillbaka som ända in i den gråa hednatiden spelat någon viss roll, det hölls för aldeles gifvet. Och omöjligt kunde det långt ifrån vara.

Vi veta ju, att forntidens hedniska folk satte sin största ära uti krigståg och väldiga bardalekar. Och ju mera en kämpe utmärkte sig härutinnan, desto säkrare var det för honom att vinna inträde i de lyckliga boningarne på andra sidan grafven.

Denna tro hyste alla hedniska folkslag och derför öfversvämmades också nästan alla haf af vikingaflottor, bärande strids och roflystne kämpar, hvilka stego i land hvar helst de trodde sig kunna vinna ära och byte.

Äfven våra nordiska farvatten hemsöktes ofta af dylika, härjande skaror, och då lågo kusterna mot vesterhafvet, Halland, Bohuslän och ända upp åt Norge, helt och hållet öppna för dem. De gamla sägnerna i trakten visste vidare att berätta om, att oerhörda rikedomar lågo gömda i 'Hättans' inre, och det påstods till och med att troll och onda andar vaktade dem, så att människorna ej skulle kunna sätta sig i besittning af de oerhörda skatterna.

Säkert är att 'Hättan', likasom den der bredvid liggande höga jordkullen, genomkorsades af en mängd gångar och grottor, så att den visade utseendet af en fullständig labyrinth.

Det kände Bengt Stolmakare väl till. Han var nemligen född der i trakten och hade som pojke väl hundratals gånger sprungit och lekt inne i berget, så

att nu kom denna kunskap honom utomordentligt väl till pass. Utan att behöfva söka hit, eller dit, förde han alltså sina följeslagare genom en mängd gångar till den håla, han ansåg vara den säkraste, just därför att den nästan åt alla håll hade utgångar, dem Bengt väl kände till och genom hvilka det skulle blifva dem möjligt att undkomma sina förföljare.

“Ja, den som skall taga oss här, den är inte född ännu“, utbrast stolmakaren och knäppte med fingrarna. “Nog vet jag att Ingel Svarfvare och hans pojke ha' god kännedom om den här trakten, men se till 'Sängkammaren' hittar han ändå inte äfven om — —“

“Sängkammaren“, atröt smeden, “det var ett lustigt namn.“

“Ja“, inföll Bengt Stolmakare, “far min talade om att den här hålan fått det namnet efter en röfvare och mördare, som höll sig dold här om dagarna. Det var också han, som under ett helt års tid tog upp de här gångarna, på det att han skulle hafva vägen till flykt öppen, ifall hans tillhåll skulle upptäckas.“

“Nå, hur gick det honom till slut?“ sporde kanngjutaren.

“Han hördes aldrig mera af, sa' far min, men ungefär efter tio år hittades här några människoben, så att han måtte allt ha' dött här.“

“Då går han väl omkring och spökar“, menade Anders.

“Det kan väl hända“, svarade Bengt likgiltigt. “Är du rädd för spöken?“

Kanngjutaren besvarade ej denna fråga, utan började att istället reda i ordning en bädd åt sig. De andra två följde snart hans exempel.

XXX.

Natten, som efterträdde den dag, under hvilken Margit fått ofvan omtalade upplysningar af Olug, var för den först nämnda den längsta, hon kunde påminna sig hafva upplefvat, och detta i följd deraf, att hon ej kunde få den minsta blund i sina ögon. Det var tanken på hur Arne hade det, samt på Ragnhild, som ständigt jägtade henne och frammanade mer eller mindre afskräckande bilder för hennes inre.

Morgonsolen hade nyss börjat kasta sina strålar öfver jorden, när Margit i en hast klädde sig och gick att väcka Olug. Denna såg upp helt förvånad och sporde hvad som nu stod på. Så långt tillbaka hon kunde minnas, hade det aldrig händt att den rike Arne Trondssons hustru hade stigit upp så tidigt.

“Jag behöfver frisk luft“, svarade Margit. “Vi gå ut en stund och när vi komma tillbaka har jag en smula otaltd med Ragnhild.“

När Margit och Olug passerade den unga flickans rum, gick postkarlen der sin jemna gång. Margit hade gerna velat tilltala honom, men Olug ryckte henne varnande i kjorteln och hon fortsatte under det hon blott gaf karlen en sned, föga vänlig, blick.

“Den der var nog flickans mor“, tänkte vakten. “Hon såg elak ut, och här märker jag att det är bäst att akta sig.“

Under mer än ett par timmars tid ströfvade Margit och hennes tjenarinna omkring i staden och gjorde till och med påhelsning utanför Elfsborgs murar, ty det anade Margit, att Arne befann sig inom dessa, och hon hade, såsom vi veta, ej så orätt i sin förmodan. Slutligen påminde Olug om, att det kunde vara tid att begifva sig på hemvägen.

“Ja, det kan du ha rätt i“, svarade Margit. “Det tjenar till ingenting, att vi stå här längre, ty vi kunna

ej ändå uträtta något. Jag vill dock hoppas, att Arne snart skall komma hem frisk och sund.“

Hon hade nätt och jemt hunnit uttala sista ordet, när det förekom henne och Olug alldeles som om mar-ken började själfva under deras fötter, och detta var ej heller underligt, ty en förfärlig kanonad började i detsamma från Hisingen och öfversällade staden och fästningen med kulor och bomber.

En dylik slog ned blott ett par famnar ifrån de båda qvinnorna och kreverade, men gjorde dem, egen-domligt nog, ingen annan skada, än att öfverstänka dem med massor af gatsmuts, så att man knappt kunde urskilja af hurudan färg deras kläder voro.

Den danska helsningen besvarades genast af Man-nersköld både från fästningen och från vallarne och man kan föreställa sig hvilken infernalisk musik det skulle blifva. Också sprungo män, qvinnor och barn som skrämda får om hvarandra. De sämsta vid kapp-löpningen i och för att undgå faran, voro sannerligen ej Margit och Olug. De voro nära att uppgifva andan när de omsider hunno in i Arne Trondssons hus.

“Puh“, stönade Margit och flämtade som en blås-bälg. “Hvar är min dotter, hvar — —“

“Der inne“, afbröt Olug och såg triumferande på knekten liksom ville hon säga: Nu måtte du väl öppna.“

Margit hade ej tagit många steg mot dörren, förrän knekten trädde emellan och utbrast:

“Ingen får slippa in här.“

“Men, jag är hennes mor“, utbrast Margit och satte båda händerna i sidorna.

“Det är en sak, som inte rör mig“, svarade knek-ten torrt.

“Oförskämde“, skrek i detsamma Olug och rusade fram mot knekten utan att se sig för, och detta hade till följd att hon i sin ifver så häftigt stötte emot hans gevär, att hon, nolens, volens, gjorde en högst märk-värdig kullerbytta och trillade som ett nystan utför den der och hvar gropiga förstugan. Det hela såg så

löjligt ut, att den annars så allvarsamma krigsbussen ej kunde låta bli att draga på smilbandet en smula.

Bullret i förstugan hade väckt den i sina tankar försjunkna Ragnhild. Hon öppnade dörren och när hon varseblef modren, sade hon till knekten:

“Min moder får komma in, men inte den der“, fortfor hon och pekade på Olug, som under dofva eder höll på att resa sig från sin mindre beqväma ställning.

Arne Trondsson hade knappt hunnit träda in i det rum, der han väntades och blifvit befriad från bindeln, förrän han tilltalades med dessa barska ord:

“Så har jag ändteligen fått tag i dig, usle förrädare.“

Ehuru Arne beredt sig på det värsta, kom likväl denna rättframma beskyllning honom så hastigt uppå, att han stammande utbrast:

För-för-rä-da-re — —!“

“Ja, kanske att du vill neka dertill“, utbrast Mannersköld och trädde den bleknande sillpatronen in på lifvet.

Arne Trondsson kunde ej svara någonting på en lång stund. Hans utseende påminde redan i förväg om den lifdömde.

“Nå, hvad svar har du att gifva?“ sporde kommandanten, när han tyckte att detta dröjde allt för länge.

“Jag har blifvit förledd“, yttrade ändtligen Arne med knappt hörbar röst.

Ett sarkastiskt leende spelade kring Mannerskölds läppar, då han tog till ordet:

“Jaså, och det vill du inbilla mig. Derigenom har jag nu fått säkra bevis på, att du är en vida större skurk, än jag förut anat. Har du haft skäl till, att med en så svart och skamlig otacksamhet löna den svenska regeringens godhet mot dig och dine affärsbröder? Hafven I ej, på eder begäran, erhållit utsträckt

rättighet att försälja edra råvaror på de platser, som annars äro förbjudna. Kan du neka till det?"

Arne Trondsson var stum som en fisk.

Utän att för tillfället affordra honom svar på denna fråga, fortfor Mannersköld:

"Det har länge varit en känd sak, att danske kungen genom sina uteliggarne och spioner bearbetat inte blott köpmän, utan äfven handverkare här i Göteborg och lofvat dem full tullfrihet för sina varor genom Öresund, om de kunde bringa det der hän, att en sådan split och söndring blefve här rådande, att han så mycket fortare kunde få staden i sitt våld innan De Geers flotta hunne hit. Och en bland de farligaste uppviglarne har du varit. Du säger, att du blifvit förledd", dundrade Mannersköld så att det gaf starkt eko i den stora salen, "och då ljuger du. Jag känner dina närmaste handtlangare, Bero Smed, Anders Kangjutare och Bengt Stolmakare, och jag har redan låtit efterspana dem. Hvad säger du nu?"

Det syntes tydligt, att Arne Trondsson kämpade en mycket svår strid under det Mannersköld talade. Han visste ganska väl, att han var fullständigt afslöjad, men icke desto mindre framhårdade han i sin oblyga fräckhet, och mumlade halfhögt såsom svar på kommandantens fråga:

"Det är mina ovänner, som förfölja mig."

"Jaså", utbrast Mannersköld med isande köld och klappade derpå ett par slag i handen.

En officer inträdde genast, men aflägsnade sig straxt efter en stum vink från kommandanten.

Arne Trondssons oroliga spänning hade nått sin höjdpunkt. Hvad skulle nu hända? Att det oväntade skulle komma från dörren, det anade honom och derfor höll han äfven sina blickar stadigt fästade på densamma. Det dröjde heller icke länge förrän den öppnades och ett anskri bröt fram öfver Arne Trondssons läppar, då han så oförmodadt stod ansigte mot ansigte med systersonen, Jens Askilsen.

"Nå", sporde Mannersköld hånande och vände sig till Arne, "ämna du ännu längre neka, äfven då jag

har detta bevis i mina händer?" Och vid dessa ord höll han Arnes bref framför dennes ögon.

Arne Trondsson teg åter som en mur.

Mannerskölds beslut att hålla ett grundligt förhör med fångarne omintetgjordes plötsligt genom det förut omnämnda bombardementet. Arne och Jens återfördes hastigt till sina fångelser, och Göteborgs tappre kommandant ilade ut för att på öfligt krigsmanér besvara den fiendtliga helsningen.

XXXI.

 fver berg och backar och lågländta, leriga, trakter sprungo i vild fart tre karlar under det ett hällande regn genomblötte dem. Nästan uppgifne af trötthet stannade de ungefär på halfva vägen mellan Landala och Långedrag. Det var nätt och jemt att de kunde hålla sig upprätte, men den hårda nödvändigheten tvang dem dertill.

Dessa flyktingar voro Bero, Anders och Bengt. Den sist nämndes skrytsamma tal om, att ingen, utom han, kände till 'Sängkammaren', hade inom kort kommit på skam, ty han och hans kamrater hade ej hunnit få stort mera, än ett par timmars sömn, förrän de väcktes af ett doft buller, ett eko liksom af fotsteg. Det var kanngjutaren, som först vaknade, ty oron hade hindrat honom från att somna in hårdt.

Han väckte genast de andre och sedan Bengt Stolmakare lyssnat några minuter, hviskade han:

"Man är oss på spåren. Fort upp och tätt efter mig."

Att denna uppmaning ej behöfde förnyas, det faller af sig sjelft. Med stolmakaren i spetsen bar det af genom den ena krokiga gången efter den andra. De hvassa stenarne sargade visserligen flyktingarne ibland

ganska kämbart, men kärleken till friheten och lifvet hette den mäktige sporre, som ändå oupphörligt dref dem framåt.

Slutligen stodo de i det fria. Hvad brydde de sig nu om regnet; de hade blott ett enda mål:

“Till kusten så fort som möjligt och sedan ut till danska flottan.“

Och så bar det af igen. De rop, som de tydligt hörde förföljarne uppgifva, eggade dem naturligtvis till ytterligare ansträngningar.

Fram på morgonen upptäckte de ändteligen en liten stuga ej långt ifrån hafvet. De fortsatte djerft marschen dit och funno stugan obebodd.

Nästan uppgifne af trötthet, dignade de ned på det smutsiga golfvet. Deras afsigt var att hvila här endast så lång tid, som behöfdes för att någorlunda stärka krafterna.

Men förföljarne hade icke heller sparat sina krafter, och det var förunderligt att se med hvilken uthållighet Ingel Svarfware manade på knektarne, att “inte dra’ benen efter sig.“ Den gamle lopp sjelf i spetsen och hans spanande ögon och lyssnande öron voro i en oafbruten verksamhet.

“De måste ha tagit den här vägen“, sade han, då den nu, i följd af ansträngningar lagom barske korporalen tviflade på att de voro flyktingarne på spåren. “Det är naturligt, att de ha’ för afsigt att hinna ned till kusten och få de bara tag i en båt, det Gud förbjude, då ha’ vi rakt ingenting för att vi lupit efter dem.“

Korporalen teg och det var det enda, han under dessa omständigheter kunde göra.

Komne fram till Billingberget, var den ene knekten så medtagen, att han knappt orkade släpa sig fram.

“Lemna mig här“, pustade han och sjönk ned på den genomvåta marken. “Jag orkar inte gå ett steg längre.“

“Det var motigt, det der“, utbrast Ingel och ref sig betänkligt bakom ena örat.

“Om han får hvila bara en half timme, så kryar han nog till sig“, menade korporalen. “Se han har för bara ett par månader sedan gått in som soldat, och det är inte att tänka på, att — —“

Innan korporalen hann tala till punkt, lade Ingel med en betecknande åtbörd hela handen öfver munnen. Tecknet förstods.

Efter knappt en minut förnams ett delvis afbruttet prassel i de vid bergets fot växande småbuskarne och snåren. Månne det kunde vara flyktingarne, som fördröjt sig? Det skulle dock vara en alltför stor framgång åt honom, tyckte Ingel och böjde sig något fram, på sidan om den buske bakom hvilken nhan tagit plats. Men, knappt hade gubben stuckit fram näsan under ett par lummiga grenar, då han med ens ryggade tillbaka, när han straxt in på sig fick höra detta utrop:

“Nej, se på far! Hvad i all verlden står nu på!”

Och innan gubben Ingel, korporalen och den krye soldaten hunno riktigt sansa sig, mycket mindre få ett enda ljud öfver läpparne, framträdde Brynte och Sten i spetsen för ett tjugotal Landalapojkar. Förklaringarne på ömse sidor voro snart gjorda.

“Så snart det blef känt att Arne Trondssons medbrottslingar afvikit från staden, sporde kommandanten mig, om jag inte ville sätta efter dem“, yttrade Brynte. “Jo vars, det var jag litvad för, fick genast tag i några af pojkarne, och då jag anade att flyktingarne tagit den här vägen, så — —“

“Då har du gissat rätt“, afbröt korporalen. “Vi ä' dem just på spåren.“

Den trötte soldaten kryade inom kort till sig, och så bar det af mot kusten igen. För att, om möjligt taga flyktingarne mellan två eldar, delades styrkan, hvarvid korporalen fick med sig sex Landalapojkar. De båda afdelningarne blefvo härigenom lika starka.

Flyktingarne hade icke beräknat, att den öfverhandtagande tröttheten hvad beträffade deras lekamliga kroppar, skulle meddela sig åt deras andliga förmögenheter. De hade också nätt och jemt hunnit vidröra golfvet, som under andra omständigheter skulle varit dem en vidrig anblick, förrän sömnen tog ut sin rätt. Och det blef en tung sömn äfven för den orolige Anders Kanngjutare.

Den, som först vaknade, var Bero Smed och detta i följd af en elak dröm. Förvirrad reste han sig upp och gick fram till det enda fönster som fanns i rummet. Fönster är dock icke just rätta benämningen, ty öppningen var ingenting annat, än en glugg, lagom stor för en ordinär människa att krypa igenom. På tre sidor var stugan omgifven af småbuskar, men på den fjerde var utsigten fri ända bort till den några hundra alnar derifrån liggande hafsstranden och den ett stycke derifrån belägna Svinholmen.

“Ack, om vi lyckligt vore der nere“, suckade Bero Smed och ingen människa skulle med större längtan kunnat betrakta det sakta vaggande hafvet, än han i dessa ögonblick gjorde. Och det var ju ej heller underligt, då lif eller död berodde på, om hafvet kunde uppnås, eller ej.

Plötsligt ryckte han till så häftigt som om en orm hade stungit honom. Hans öron hade uppfångat ett prasslande ljud i buskarne utanför och hans skarpa ögon hade lagt märke till vissa, oregelbundna, rörelser i buskarnes grenar, rörelser, hvilka ej af sig sjeltva kunde uppstå, all den stund vinden var ytterst svag.

“Förföljarne hafva upphunnit oss“, mumlade han. “Nåväl“, ljöd fortsättningen samtidigt med att han drog fram en lång dubbelpistol, “då vill åtminstone jag sälja mitt lif så dyrt som möjligt.“

Derpå väckte han kamraterna och omtalade med få ord sina iakttagelser, samt frågade:

“Ska’ vi gifva oss godvilligt?“

“Nej“, utbrast stolmakaren och Anders Kanngjutare nickade god mening.

Pistolerna framtogos derefter och synades noga.

Under denna förrättning syntes ett skäggigt ansigte i gluggöppningen och den barske korporalen utbrast:

“Gif er utan motstånd, annars komma snart edra kroppar att se ut som grynsåll.“

“Ja, din också“, skrek Bero Smed och höjde pistolen med den påföljd, att den balda krigsbussen hastigt försvann.

Äfven Brynte gjorde ett försök att få de tre att godvilligt gifva sig. Svaret blef en kula, hvilken surrade så tätt förbi ynglingens ena öra, att han nära nog fallit omkull. “Nåväl, må de nu skylla sig sjelfve“, skrek Brynte till sin lilla trupp. “Vi måste hafva dem, lefvande eller döde.“

Landalapojkarne störtade fram och i spetsen för dem sprang Smed-Torkels Helge, svingande en gammal muskott. Några steg ifrån huset störtade han till marken, en kula hade genomborrat hans ena axel.

Blod hade nu flutit, och nu var det omöjligt att hålla Landalapojkarne tillbaka, äfvensom korporalen och hans knektar. Som rasande störtade de emot den barrikaderade dörren, som gammal och murken, snart föll i spillror. En af knektarne föll här, träffad af en kula rakt i hjertat, men samtidigt upphäfdde också Anders Kanngjutare ett ohyggligt vrålände och störtade ned i en vrå. Bero Smed fick af Brynte ett så kraftigt slag i hufvudet, att han medvetlös sjönk tillsammans och när Bengt Stolmakare, hvilken erhållet några obetydliga skrämor, märkte hur det skulle gå, gaf han sig på nåd och onåd.

Åt den döde knekten, samt åt de sårade reddes genast bårar och så bar det af med största möjliga skyndsamhet mot staden. Kosan ställdes åt Gamla porten till.

Tåget hade nätt och jemt hunnit in genom densamma, då en upphetsad folkhop under skrän och larm rusade fram utefter Lilla hamnen.

“Hvad står nu på?“ frågade Brynte, högst förvånad.

“Folket håller på att storma förrädaren Arne Trondssons gård“, skrek en arbetare.

Bryntes kinder öfverdrogos af en färg, som hade starkt tycke af dödens, och han sökte förgäfvos att tala. När Sten märkte detta yttrade han ifrigt:

“Skynda dit bort innan det blir för sent att rädda henne. Du kan tryggt lita på, att jag skall föra fångarne till kommandanten lika säkert som du.“

Ett par ögonblick derefter var Brynte försvunnen.

XXXII.

Det var naturligt att de båda fångarne, hvar och en för sig, skulle göra försök att slippa ifrån sin allt annat än behagliga ställning, eller, med andra ord, rymma.

Natten efter deras sammanträffande inför Manner-sköld gjorde Askilsen ett dylikt försök, i det att han med tillhjälp af bordet klättrade upp i gluggen och började att lossa på den något lösa stenen. Han var fast öfvertygad om, att rymningen skulle lyckas endast han finge några timmar, eller helst ett par dagar, på sig. Temligen belåten med denna tanke, ämnade han just lemna fönstret, när han utanför detsamma fick höra ett anrop, och svaret derpå. Hans ansigte blef nästan dödsblekt då han för sig sjelf mumlade:

“Det är afösning.“

Till yttermera visso såg han försigtigt ut genom gluggens temligen klena gallerverk, och han varseblef då en soldat, som med långsamma steg vandrade fram och åter nedanför hans fängelse. Hoppet om att på denna väg komma ut, var alltså omintetgjordt.

“Nå, jag hittar väl på någon annan utväg“, mumlade han och satte sig att grubbla öfver den klämma han råkat i.

Hvad Arne Trondsson beträffade, så fann han genast, att han måste afstå från alla försök, ty stundligen hörde han vaktpostens jemna steg utanför dörren, och det ovanligt grofva fönstergallret var omöjligt att bräcka, då han ju icke hade den minsta tillstymmelse till verktyg. Äfven han måste alltså foga sig i omständigheterna.

Ett par timmar efter sedan kung Kristians bombardement af staden och fästningen upphört, lät Mannersköld åter hemta de båda fångarne och nu blef det ett förhör, som visserligen ej drog så långt ut på tiden, men som istället var så mycket mera afgörande.

Jens Askilsen åberopade såsom ursäkt, att han måste lyda sin konungs befallningar, och Arne vidhöll fortfarande, att han voro förledd. Denna fräckhet retade till slut Mannersköld så, att han sprang upp för att gifva den oblyge Arne en handgriplig tillrättavisning, men just i detsamma öppnades dörren och en officer anmälde, att de efterspanade flyktingarne anträffats och voro tillstädes, en likväl så sårad att han behöfde vård.

“Nå så för hit de andra då!” utbrast Mannersköld.

Arne förstod nu hur landet var beläget och hans kropp började att häftigt darra. Men genom en krattig ansträngning återvann han sitt skenbara lugn.

En stund derefter infördes Bero Smed och Bengt Stolmakare. På Mannerskölds alla frågor svarade de envist med “tystnadens vältalighet.”

“Ja“, utbrast slutligen kommandanten med skenbar ligkiltighet, “jag behöfver ju inte något svar från edra läppar, ty här föreligger ett alldeles klart bevis på eder brottslighet. Jag skall uppfriska edert minne med att läsa upp det för er.”

Och han läste:

“Eders majestät! Brevet är af min, Arne Trondssons, systerson, Jens Askilsen, löjtnant i kungliga, danska, flottan, till mig öfverlemnadt. Jag och mine liktänkande skola göra allt för att i denna staden anstifta missnöje och split mot den svenska regeringen och särskildt mot stadens kommandant, på det att

eders majestäts angrepp måtte lyckas. I oss har eders majestät trogne vänner, som ingenting högre önska, än att blifva eders majestäts tropligtigaste undersåtar.“

Göteborg i april 1644

Arne Trondsson.

Bero Smed, Anders Kanngjutare, Bengt Stolmakare.“

“Ett mycket viktigt papper, det här“, utbrast Mannersköld derpå. “Jag hade först tänkt att skriva till regeringen, men som jag i förväg vet, att den skall falla samma dom som jag, och det för resten skulle dröja för länge med svaret, så har jag beslutit, att domen genast i morgon skall gå i verkställighet. Bered eder därför till döden.“

Till Jens Askilsen yttrade han;

“För ett par dagar sedan erhöll jag från eder konung ett skarpt hotelsebref, som innehöll att han skulle låta både mig och min besättning springa öfver klingan, så framt jag ej lösgåfvo eder. Må han försöka. Jag skall visa honom hvad de svenska klingorna duga till. Ni har kommit hit som en spion, och en sådan är värd döden. Bered er också derpå.“

Med dessa ord aflägsnade sig Mannersköld hastigt. Då de svenske fångarne återfördes till sina förvaringsrum, kom icke det minsta ljud öfver deras läppar. Det var förtvitlan, som förseglade dem, och denna känsla stod äfven att läsa i deras hopplöst stirrande blickar.

Helt annorlunda betedde sig Jens Askilsen. De grufligaste förbannelser och eder flödade öfver hans läppar och det var endast med stor möda som knektarne kunde hindra honom från att slita sig lös. Hvar hade nu hans drömmar om ära och utmärkelse tagit vägen? Hvar skulle de sluta? — I galgen.

XXXIII.

Då Brynte ändteligen hann fram till Arne Trondsons gård, hade redan en larmande folkmassa samlat sig der. Den unge svarfvarpojken lyckades dock, att osedd smyga sig in och han begaf sig genast till Ragnhild. Margit var der inne och detta gjorde att han i förstone tog ett par steg tillbaka. Men den unga flickan sprang skyndsamt emot honom, grep konvulsiviskt hans båda händer och sporde:

“Är det sannt hvad folket pratar om?”

“Jag har inte hört något“, svarade Brynte sanningsenligt. “Hvad pratar det om?”

“Att far är en förrädare, och att — — — “Istället för att sluta meningen betäckte hon snyftande ansigtet med händerna.

Hittills hade Margit sutit orörlig som en marmorbild. Nu reste hon sig upp och hväste fram, under det hon pekade nedåt gatan:

“Och nyss utslungades hotelser att mörda både mig och Ragnhild.“

Trots modrens närvaro smög sig nu den unga flickan intill Brynte, liksom ville hon söka skydd hos honom. Och han? Ej längre mäktig sig sjelf, slöt han nästan konvulsiviskt Ragnhild i sin famn och tryckte en glödande kyss, den första, på hennes läppar. Ett skri af raseri hördes från Margit, men det förstummades ögonblickligen af detta ilskena skrän utifrån:

“Slå ihjel förrädarens yngel och sätt eld på nästet!“

Brynte rusade ut, ty han påminde sig att porten ej var stängd. Då massan, som med hvarje minut ökades, fick syn på honom, började den att ropa, att han

skulle lemna ut fruntimren. Han försökte lugna de uppretade, men fåfångt.

“Han håller med förrädarne“, skrek en grof stämma. “Ned med honom också!“

I dessa ögonblick trängde sig ett femtiotal gestalter fram till porten och Brynte såg med glädje, att det var hans Landalapojkar, och att Sten var med dem. Nu blef massan för tillfället motad tillbaka, men i och med detsamma började också stenar, brädstumpar och andra projektiler att våldsamt och i oerhörd mängd slungas mot huset. Snart fans der ej mera något helt fönster.

Brynte hade skyndat in till kvinnorna. Äfven Olug hade lyckats tränga sig in i Ragnhilds kammare och den elaka hexan var af förskräckelse nästan halfdöd.

“Ni få inte stanna här längre“, utbrast Brynte, “ty snart sätta de eld på huset — kom. Jag har femtio Landalapojkar med mig, och — —“

“Hvart ämnar du föra oss?“ afbröt Ragnhild, darande.

Innan Brynte hann svara, trängde ljudet af marscherande fram, på samma gång, som det skrånades utifrån:

“Kommendanten kommer!“

En del af massan drog sig undan för soldaterna. De fleste stannade likväl kvar, hemtade eldbränder från de närliggande husen, ty det var ännu så kyligt, att det eldades på flera håll, och slungade dem upp mot den hatade gårdens tak. En af dessa bränder flög in i Ragnhilds fordna fångelse, den lilla skrubben, och antände genast det torra trävirket. Det brann som fnöske och inom kort stod hela taket i ljusan låga.

Under skydd af Landalapojkarne, som tappert värjde sig för den uppretade massans hugg och slag, lemnade de tre kvinnorna Arnes hus, för att få ett säkrare skydd hos knektarne. Allt tycktes skola gå bra, då plötsligt ett pistolskott small och Margit segnade ned utan att yttra ett enda ord. I detsamma rusade tvenne qvinliga furier fram, och innan någon kunde

hindra det, hade de ryckt Olug med sig in bland den rasande folkmassan. Några hjertslitande rop hördes, så ett ljud, liknande dödsrosslingar, derpå blef det tyst.

Ett par timmar derefter hittades en bokstafig söndertrasad qvinnogestalt utanför de rykande lemningarne af Arne Trondssons gård. Det var allt, hvad som återstod af Olug. Den afskyvärda hexan hade på ett förfärligt sätt fått skörda sina gerningars lön.

Bero Smeds, Anders Kanngjutares och Bengt Stolkumakares gårdar blefvo också hotade med ödeläggelse af den uppretade massan. Tack vare Mannerskölds kraftiga ingripande, lemnades de dock orörda.

Den kula, som träffade Margit, hade genast medfört döden. Underrättelsen derom grep Ragnhild så hårdt, att hon genast förlorade medvetandet. På Mannerskölds befallning fördes hon till hans bostad, der hon kunde erhålla bättre vård.

Kristian IV var utom sig af harm öfver det sega motstånd han rönte från Mannerskölds sida. För att något förströ sig, gjorde han ett kort besök vid Bohus och återvände derpå till Hisingen. Under det han i sällskap med några af sina höfdingar från det midt emot Göteborg på andra sidan elfven liggande Ramberget tog en öfverblick öfver staden och fästningen, kom en kanonkula och slog ned så tätt bredvid honom, att han helt och hållet öfversköljdes af dam och smuts. Det var Mannersköld, som med egen hand riktat och afskjutit kanonen.

Konungens harm ökades ännu mera, då, under det han med mönstring af hela sin styrka firade sin sextioåttonde födelsedag den 12 april, tvenne holländska krigsskepp, hörande till De Geers flotta, lyckades att oskadade smyga sig igenom hela den danska flotta och ankra under skydd af Elfsborgs kanoner.

Han uppfordrade slutligen, enligt krigsbruk, Mannersköld att dagtinga, men erhöll som svar den sven-

ska krigskungörelsen. Snart fick han från kung Kristian ett bref, i hvilket nämnde kungörelse fräckt nog stämplades såsom lögnaktig. De svenske ständerna ogillade kriget och Göteborg borde, istället för att "förlita sig på den väntade frälsaren, Ludvig De Geer", ingå aftal med Danmarks konung. Antogs ej hans villkor skulle han helt och hållet försänka inloppet till elfven, och derjemte söka väcka split och tvedragt öfveralt i trakten, m. m.

Vi kunna ej underlåta att här meddela innehållet af det skriftliga svar som den tappre kommandanten gaf, emedan det mer än tydligt visar af hvilken glödande fosterlandskärlek han var besjälad:

"Eders kongl. majestäts bref är mig i dag tillhandakommet. Hvad svenska regeringens kungörelse angår, så behöfver den intet försvar. Skulle dervid något förändras, så vore det att uppräknas ännu långt flera tilltag, hvarmed eders majestät hafver vår kongl. regerings tålmod i långliga tider pröfvat. Oss hotas nu att inloppet till Göteborg skall försänkas. Det kan så möjligen ske. Men, jag hafver ofta sett, att hvad människohänder gjort, det kunna och människohänder åter förstöra, och, om det ej kan förstöras så hoppas jag, att hvarje svensk undersåte älskar fäderneslandet mera, än sin köpenskap. Eders majestät kallar Ludvig De Geer vår frälsare. Men, jag vet att han, liksom vi, stadens innebyggare, håller Gud allena för den rätte frälsaren, och att De Geer, liksom vi, ej åstundar högre namn, än att vara hennes kongl. maj:ts Sveriges utkorade drottningis trogne undersåtar. Det eders majestät säger, att svenska regeringen mot ständernes vilja börjat detta krig, så är det en sak, hvilken det icke tillkommer mig att undersöka; men jag beklagar den kongl. regeringen, som för sin stora möda och omsorg måste vara sådana omdömen underkastade. Hvad slutligen uppmaningen till dactingan beträffar, så beder jag eders majestät, att ej mer göra så skymfliga förslag, utan anse mig för en man, den der i alla sina lifsdagar burit ett ärligt namn, och mot sin öfverhet ett trofast hjerta, hvilket allt jag också vill lemna

mine efterkommande i arf. Den oenighet, fruktan och nedslagenhet, som eders majestät vill med sina bref hos den enfaldiga hopen kringspida, den skall jag med den mig allernådigast gifva makt och myndighet så veta afböja, att eders majestät af slika sina försök ingenting vinna skall.“

I ett särskildt bref underrättade han också konungen om det öde, som väntade Jens Askilsen och motiven dertill.

När Kristian IV läst de båda skrivelserna, stod han en lång stund försjunken i sina tankar, hvilka, att döma af de sinnesrörelser, som stodo att läsa i hans anletsdrag, icke voro så särdeles angenäma. Ändtelingen vände han sig mot Amiral Galde och ämnade just tilltala honom, då en ryttare, fullständigt höljd i damm, sprängde fram och räckte honom ett bref med de orden:

“Från Köpenhamn!“

Kristian IV slet ifrigt upp skrivelserna, och medan han genomläste densamma, skiftade hans ansigte många gånger färg. Slutligen sade han med dof stämma, under det en tung suck arbetade sig fram ur hans bröst:

“Hären skall ofördröjligen inskeppas. Vi måste genast lemna denna stad, dock endast tills vidare, och gå att möta De Geers flotta, som väl nu i draget lemnat Holland.“

Det var omkring den 20 april som Göteborgs belägring upphäfdes, och att denna tilldragelse firades med glädjefester i staden och omnejden är naturligt.

XXXIV.

En oerhörd menniskomassa böljade fram på de gator, som ledde till Stora torget och minst ett halft hundra båtar, alla med folk om bord, kretsade om hvarandra på Stora och Lilla hamnens lugna vattenytter. Bland hela denna samling af menniskor fanns det likväl ingen, som frågade sin granne hvad som stod på, ty om någon händelsevis skulle vara okunnig derom, så behöfde han endast kasta sina blickar mot torgets norra ände, så fick han en visserligen stum, men ändock värtalig, förklaring på hvad han önskade veta.

Mellan Kyrkogårdsgränden och Lilla hamnen voro uppresta fem höga galgar i rad och omkring dessa var dragen en stark soldatkedja för att hindra massan från att tränga alldeles in på de hemska redskapen.

Det låg öfver hela denna väldiga folksamling, ty nästan hela staden var på benen, en synbart tryckande stämning, som på flera ställen gaf sig luft i beklagande utrop, djupa suckar och ej sällan tårar. Det var ju också ett hemskt sorgespel, som mängden snart skulle blifva vittne till.

I närheten af Stora hamnen (vi veta att södra sidan af torget vette ditåt) hade tre karlar och en ung flicka stannat. De voro Bure, Ingel, Sten och Märtha. Förgäfves var det som den unga flickan hade sökt öfvertala sitt hjertas kär att stanna hemma; hon hade endast fått detta svar:

“Jag vill se att förrädarne ordentligt få sitt straff.”

Ändtligen, efter lång väntan, kommo de lifdömde åkande på hvar sin så kallade rackarkärra. Det uppstod nu en ganska liflig rörelse bland de församlade; man trängdes och knuffades om de bästa platserna

och mer än en gång hände det att en och annan plum-sade i vattnet. De blefvo dock snart uppdragne i båtarne.

Rackarkärrorna foro skramlande in på torget. Larmet började tilltaga och öfvergick slutligen till ett med hotelser och förbannelser blandadt tjut, då allmänheten läste det ord, som med kolossala bokstäfver lästes på ett, på hvarje lifdömdt bröst fästadt stort papper:

“Fosterlandsförrädare!”

Det var nära att massan, som nu åter började att råka i raseri, slitit de olycklige ifrån sine vaktare. På ett tecken af Mannersköld, som sjelf kommenderade soldaterna, slogs en stark ring kring kärrorna och snart stodo de lifdömde hvar och en under den galge, som snart skulle förpassa honom till andra verlden. I Arne Trondssons och hans kamraters blickar lästes endast den slöa likgiltighet, som ett rubbadt förstånd medför. Jens Askilsens ögon rullade vildt omkring och händerna knöto sig konvulsiviskt.

Sedan Mannerskölds adjutánt från sin springare med ljudelig stämma uppläst domen och redogjort för det brott, till hvilket de lifdömde svenskarne gjort sig skyldige, samt betonat, att samma straff, enligt krigs-sed, måste drabba en spion, gaf han tecken till att domen skulle gå i verkställighet. Hvita skynken drogos öfver de lifdömdes hufvud, snarorna lades om deras halsar, de höga pallar, som de stått på, slogos undan och den menskliga rättvisan var skipad. Men, ännu var det ej slut på nervskakande tilldragelser.

Just under det tystnaden, som följde på det hemska sorgespelet, var som djupast, rusade en halfklädd, mager karl in på torget, vände sig till Mannersköld och skrek, under det vansinnets hänskratt framkallade en bländhvit fragga kring de skälfvande läpparne:

“Ja, dem har du fått tag i, men jag, som var i komplott med och herbergerat dem, jag har gått fri. Du tror väl att du skall få hänga mig också, men — ne-nej, du! Jag vet ett bättre sätt, jag.”

Med dessa ord knuffade han undan ett par i vägen stående gummor, och störtade sig hufvudstupa i Stora hamnen. Han sjönk genast.

Den olycklige var Lars Karm (Bränvins-Lasse), fordne egaren till den fordna krogen Espingen.

Småningom och under dyster tystnad skingrade sig folkmassan. Alla voro djupt gripne af hvad de sett, icke minst af det sista, uppskakande sorgspelet. Under hela vägen ut till Landala rullade ymniga tårar nedför Märthas kinder, och det var med svårighet som Sten kunde någorlunda trösta henne.

Äfven gubben Bure var mer än vanligt rörd och då då vände han sig förstulet åt sidan för att peta bort någonting vått ur ena ögonvrån.

De förfärliga själsskakningarne hade ånyo kastat Ragnhild på sjukbädden. Hon sväfvade länge mellan lif och död, men omsider segrade för andra gången hennes kraftiga natur, understödd af den omvårdnad, som i rikligaste mått kom henne till del.

När hon blef så pass återställd, att det ej längre skulle blifva fara för något recidiv, omtalade Manner-sköld, på begäran af Brynte, hela dennes uppträdande i den sorgliga saken, och slutade sålunda:

“Döm honom nu, men döm ej alltför hårdt.”

Den unga flickan satt en stund med hufvudet lutadt i båda händerne och hennes barm häfde sig våldsamt. Hon var tydligen ett rof för de mest stridiga känslor. Slutligen upplyfte hon hufvudet, aftorkade ett par, nedför kinderna rinnande tårar och utbrast:

“Han kunde ej handla på annat sätt. Hade han gjort det, skulle han sjelf varit brottslig. Nu har han genom sitt handlingssätt bevisat att han är en ärlig man, som varmt älskar sitt fädernesland. Min kärlek har han, om möjligt, i ännu rikare mått, och— —”

Innan Ragnhild fick sluta sin mening, kastades ett dörrförhänge åt sidan, och Brynte, som på Manner-

skölds uppmaning hållit sig dold bakom detsamma, störtade fram.

Den barske krigaren aflägsnade sig och nu fingo de älskande ostörda njuta en stund af sin knoppande lycka.

Så gick ett år till ända. Ungefär en kvarts mil ifrån Hollsunds udde låg en täck, nybyggd landtgård, omgifven af en lummig trädgård, hvars ena sida badades af Kungsbackafjärdens småkrusiga böljor. Hand i hand vandrade fram och åter ett ungt par nere vid hafsstranden och kastade långtande blickar utåt den solbeglänsta vattenytan. .

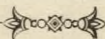
“Der ha’ vi dem“, utropade den unga qvinnan och pekade på ett litet framskymtande segel.

“Ja“, svarade en stämma bakom de unga, “skulle inte de komma hit för att fira årsdagen af Göteborgs befrielse från dansken, så vore det besynnerligt.“

Läsaren anar nog hvilka dessa personer äro, och när en timme derefter den lilla båten, som inom sina relingar buro den gamle Bure och det unga paret, Sten och Märtha, lade i land och dess egare nu helsade på det andra unga paret, Brynte och Ragnhild, då blef det på Ragnhilds borg en glädjefest, som mer än en gång förnyades.

Orsaken till att Brynte slagit ned sina bopålar här, var att hans unga maka ej kunde utan den djupaste smärta längre vistas i den stad, der så många minnen erinrade henne om sorgens qvalfulla dagar. Men Brynte som hade små affärer på Göteborg, måste naturligtvis resa dit ibland och då glömde han aldrig att helsa på en och annan af sina Landalapoikar, hvilkas raska uppträdande under belägringen hade till följd upptäckandet af landstörredarne.

Och slägte efter slägte myllades ned, men de efterkommande talade lika fullt med det lifligaste erkännande om *Landalapoikarne*.

The first part of the paper is devoted to a general
 consideration of the problem. It is shown that the
 problem is equivalent to the problem of finding
 the minimum of a certain functional. This
 functional is defined as follows:

$$J(u) = \int_{\Omega} |\nabla u|^2 dx + \int_{\Omega} f(x) u dx$$

where Ω is the domain of interest, ∇ is the gradient operator, and $f(x)$ is a given function. The problem is to find the function u which minimizes $J(u)$ over all functions u satisfying the boundary conditions.

It is shown that the minimum of $J(u)$ is attained if and only if u satisfies the Euler-Lagrange equations. These equations are

$$-\Delta u = f(x)$$

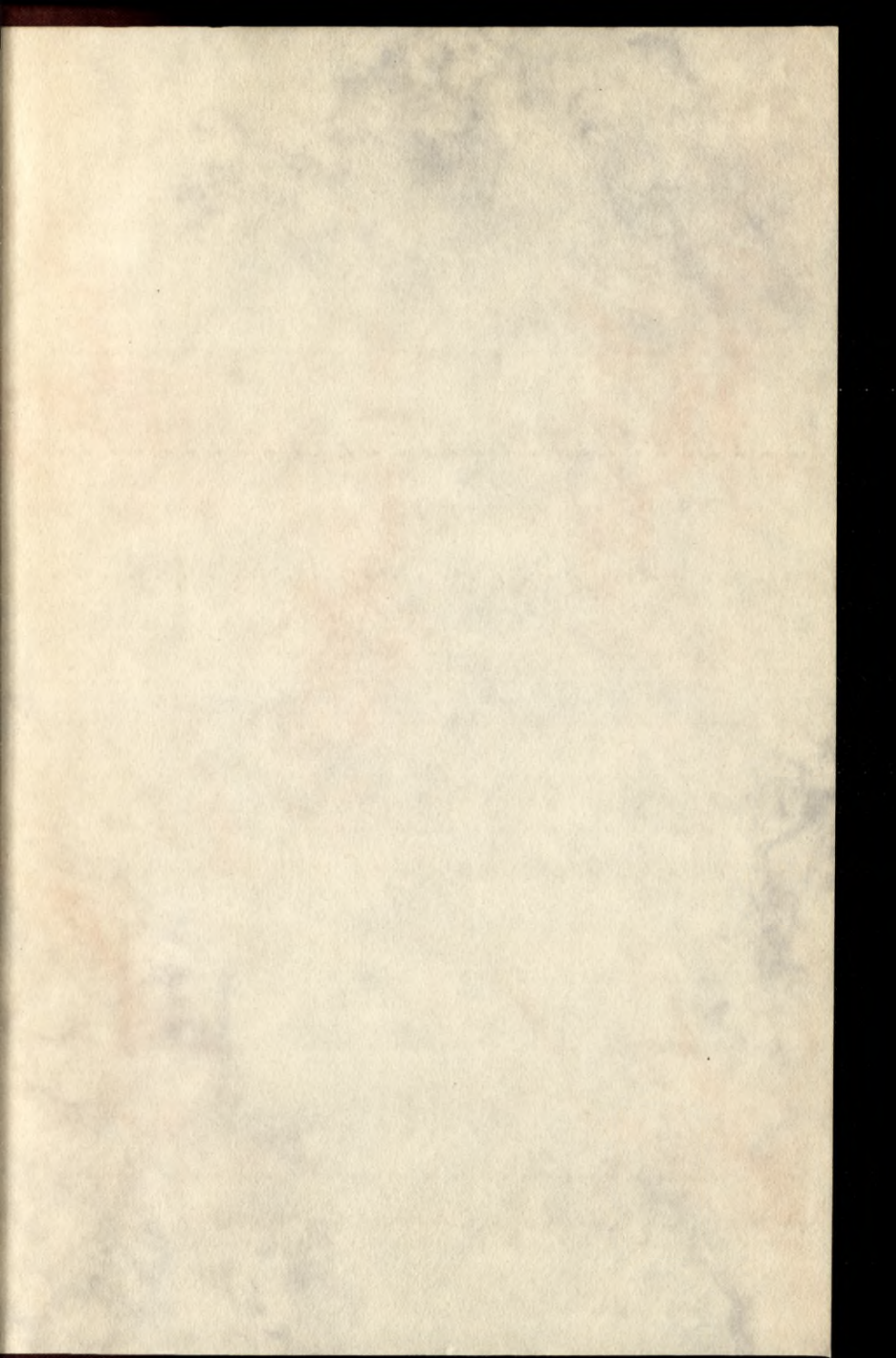
in Ω , and $u = 0$ on the boundary of Ω . The existence and uniqueness of the solution of this problem is established.

The second part of the paper is devoted to a study of the asymptotic behavior of the solution of the problem as the parameter ϵ tends to zero. It is shown that the solution converges to the solution of the problem in the limit.

The third part of the paper is devoted to a study of the asymptotic behavior of the solution of the problem as the parameter ϵ tends to infinity. It is shown that the solution converges to the solution of the problem in the limit.

The fourth part of the paper is devoted to a study of the asymptotic behavior of the solution of the problem as the parameter ϵ tends to zero and the parameter δ tends to infinity. It is shown that the solution converges to the solution of the problem in the limit.

S. S. G. M. K.

6000196404

Göteborgs universitetsbibliotek

1.75
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG

